

Communities that Care in de praktijk

- Majone Steketeer
- Jodi Mak
- Astrid Huygen

*Beschrijving van
vijf pilotprojecten*

Communities that Care in de praktijk

Beschrijving van vijf pilotprojecten

Majone Steketee

Jodi Mak

Astrid Huygen

met medewerking van

Gülşen Doğan

**Bijlage bij: Opgroeien in veilige wijken. Communities that care
als instrument voor lokaal preventief jeugdbeleid**

Utrecht, 2006

Inhoud

	Ten geleide	5
1	Communities that Care Amsterdam-Midden-Noord: van der Pekbuurt, Vogelbuurt en Bloemenbuurt	7
1.1	Positionering/uitrol stadsdeel	7
1.2	Organisatie	9
1.3	Ambtelijke en bestuurlijke inbedding	11
1.4	Doelstellingen	11
1.5	Uitvoering Preventieplan	15
1.6	Registratie en Monitoring	19
1.7	Ervaren knelpunten CtC-proces	22
2	Communities that Care Rotterdam Oude Noorden	25
2.1	Lokale context en situatie van de jeugd	25
2.2	Organisatie	26
2.3	Ambtelijke en bestuurlijke inbedding	28
2.4	Stedelijke uitrol	29
2.5	Doelstellingen	30
2.6	Uitvoering preventieplan	35
2.7	Vervolg CtC Rotterdam Oude Noorden	40
3	Communities that Care Zwolle-Zuid	45
3.1	Positionering/stedelijke uitrol	45
3.2	Lokale context en situatie van de jeugd	46
3.3	Organisatie	47
3.4	Ambtelijke en bestuurlijke inbedding	48
3.5	Doelstellingen	49
3.6	Uitvoering Preventieplan	57
3.7	Registratie en Monitoring	61
3.8	Ervaren knelpunten CtC-proces	62

4	Communities that Care Almere-Buiten	65
4.1	Lokale context en situatie van de jeugd	65
4.2	Organisatie	65
4.3	Ambtelijke en bestuurlijke inbedding	70
4.4	Stedelijke uitrol	70
4.5	Doelstellingen	71
4.6	Uitvoering preventieplan	76
4.7	Ervaren knelpunten CtC-proces	82
4.8	Ten slotte	83
5	Communities that Care Leeuwarden-HASW: Huizum-West en Huizum-Oost, Achter de Hoven, Scheepbuurt en Wielenpolle	87
5.1	Lokale context en situatie van de jeugd	87
5.2	Organisatie	88
5.3	Ambtelijke en bestuurlijke inbedding	89
5.4	Stedelijke uitrol	90
5.5	Doelstellingen	91
5.6	Uitvoering Preventieplan	100
5.7	Registratie en Monitoring	103
5.8	Ervaren knelpunten CtC-proces	106

Ten geleide

Van 2004 tot 2006 verrichtte het Verwey-Jonker Instituut in opdracht van de ministeries van Justitie en VWS een evaluatieonderzoek naar Communities that Care (CtC) in een aantal gemeenten. Communities that Care (CtC) is een van oorsprong Amerikaanse aanpak voor de ontwikkeling van systematisch preventief jeugdbeleid. CtC richt zich op het voorkómen van probleemgedrag bij kinderen en jongeren van nul tot achttien jaar. Aan de aanpak ligt een analyse ten grondslag van risico- en beschermende factoren die hierbij een rol spelen.

Eind 1998 werd CtC in Nederland geïntroduceerd. Het NIZW heeft het Amerikaanse programma toepasbaar gemaakt voor de Nederlandse situatie. Sinds 1999 kent Nederland drie CtC-pilots: Amsterdam-Noord, Rotterdam Oude Noorden en Zwolle-Zuid. Twee jaar later kwamen Almere-Buiten en Leeuwarden-HASW. Inmiddels is ook in Zuid-Holland een aantal gemeenten met CtC aan de slag gegaan.

Deze publicatie bestaat uit de locatiespecifieke beschrijvingen van de ontwikkeling en resultaten van vijf CtC-pilots: Amsterdam-Midden-Noord, Rotterdam Oude Noorden, Zwolle-Zuid, Almere-Buiten en Leeuwarden-HASW. Het boek is een bijlage bij het boek *Opgroeien in veilige wijken. Communities that Care als instrument voor lokaal preventief jeugdbeleid*. In deze publicatie staan de afzonderlijke projecten beschreven. In de publicatie *Opgroeien in veilige wijken* wordt uitgebreid ingegaan op de achtergrond van CtC, de opzet van het onderzoek, de resultaten en effecten. Ook bevat het boek de conclusies én wenken voor de toekomst. *Opgroeien in veilige wijken. Communities that Care als instrument voor lokaal preventief jeugdbeleid* (ISBN 90-232-4286-6, 978-90-232-4286-4) is verschenen bij uitgeverij Van Gorcum en is te bestellen bij www.vangorcum.nl.

Communities that Care in de praktijk is te bestellen of te downloaden via www.verwey-jonker.nl.

Dr. Majone Steketee

Drs. Jodi Mak

Drs. Astrid Huygen

1 Communities that Care Amsterdam-Midden-Noord: van der Pekbuurt, Vogelbuurt en Bloemenbuurt

De belangrijkste bevindingen van de uitvoering van Communities that Care in Amsterdam-Midden-Noord staan hieronder op een rij. Deze beschrijving is gebaseerd op de startrapportage (Verwey-Jonker Instituut, april 2005), beschikbare documentatie, de resultaten van een uitgezette schriftelijke vragenlijst onder projectleider, coach en ondersteuner van het NIZW, en interviews met de voormalige projectleider en de huidige ad interim projectleider, afgenomen in het voorjaar van 2005 en een jaar later, in het voorjaar van 2006.

1.1 Positionering/uitrol stadsdeel

In 1999 ging CtC van start in Amsterdam-Midden-Noord onder regie van de afdeling Lokaal Sociaal Beleid van het stadsdeel Amsterdam-Noord. De Regiegroep Integraal Jeugdbeleid Stadsdeelraad Amsterdam-Noord nam de rol van stuurgroep op zich. Deze pilotfase betrof vooral een periode van pionieren. Zo waren nog niet alle programma's vertaald, de trainingen nog niet vervaardigd en waren er wisselingen van projectleiders. Er is dan ook veel ontwikkeld vanuit de praktijk. Stuurgroep, preventieteam en stadsdeel waren tevreden over de pilotfase. CtC leverde informatie op om de kwaliteit van aanbod en beleid te toetsen en hielp bij het prioriteren per domein. Het keuzes maken op basis van analyses sprak aan en maakte CtC daardoor aantrekkelijk als regie-instrument.

Na de pilotfase is, mede naar aanleiding van de resultaten uit de effectmeting, besloten tot invoering van CtC in het reguliere jeugdbeleid van het gehele stadsdeel Amsterdam-Noord. Echter, vanaf 2004 tot op het moment van het schrijven van dit rap-

port, heeft CtC in Amsterdam stil gelegen omdat er geen ambtelijke capaciteit meer beschikbaar was door het vertrek van de projectleider. De vacature voor projectleider werd niet vervuld door het stadsdeel vanwege een vacaturestop. CtC heeft daardoor in 2005 niet meer op de agenda van de Regiegroep gestaan. Door het niet vervullen van de vacature konden de pretenties van CtC niet worden waargemaakt; er was niemand verantwoordelijk voor het bijeenroepen van het preventieteam. De instellingen en betrokkenen komen nog wel bijeen, maar in een andere samenstelling. Volgens geïnterviewden gaan veel dingen goed in de programma-uitvoering, maar de actieve werking van de lokale overheid wordt gemist.

Het tij is echter nu (2006) gekeerd. Er is structureel op de begroting van het stadsdeel een bedrag voor CtC opgenomen. Het is de bedoeling dat er zo snel mogelijk een projectleider komt. Deze projectleider moet een doorstart realiseren waarbij het accent zal liggen op de invoering van CtC in het reguliere jeugdbeleid van het hele stadsdeel Amsterdam-Noord. Het preventieplan zal jaarlijks vanuit de reguliere jeugdbeleidcapaciteit geëvalueerd en besproken worden. Plan is om in 2006 uit zoveel mogelijk bronnen, cijfers te verzamelen waarmee wijkprofielen kunnen worden opgesteld. Het stadsdeel wil daarbij dat deze gegevensanalyse in overeenstemming wordt gebracht met andere opdrachten van dezelfde aard binnen het stadsdeel. Het is de bedoeling dat er eind 2006 op basis van de wijkprofielen in Amsterdam-Noord gebieden worden gekozen waar preventieplannen worden opgesteld.

De regiegroep omarmt CtC als regie-instrument, echter het stadsdeel zal de structuur zoals die door het NIZW in de pilot is opgezet, niet meer volgen. Zo zal de nieuw aan te stellen projectleider zelf de wijkanalyse verrichten. Het stadsdeel vindt het namelijk vertragend werken als opnieuw een preventieteam dit zou moeten gaan doen en dan nog wel voor het gehele stadsdeel. Daarnaast wenst het stadsdeel op den duur een regiegroep/preventieteam voor heel Amsterdam-Noord en niet voor één bepaalde wijk, om het aantal overleggen in de hand te houden. De methodische aanpak, de data koppelen aan de realiteit en niet aan de individuele maatstaven van instellingen of medewerkers, zijn elementen die doorgaans gebruikt zullen blijven worden. Het is daarbij volgens het stadsdeel echter belangrijk om met deze aanpak verder te gaan dan alleen het preventieve O&O-aanbod. Zo wordt het in het kader van effectief jeugdbeleid tevens belangrijk gevonden om bijvoorbeeld het aanbod met betrekking tot 'jeugd en vrije tijd' in kaart te brengen. Het gaat uiteindelijk om het punt: hoe stem je initiatieven op elkaar af en hoe houd je verschillende zaken bij elkaar (paraplumethode)? Uiteindelijk zal er een andere jeugdbeleidstructuur in Amsterdam-Noord worden gerealiseerd, versterkt met elementen uit CtC. Deze plannen krijgen dit jaar nader uitwerking.

Lokale context en situatie van de jeugd

- Amsterdam-Midden-Noord is relatief kinderrijk, echter 37% van de gezinnen is een eenoudergezin. Bovendien is er sprake van een hoge werkloosheid, armoede en - vergeleken met het stadsgemiddelde - veel criminaliteit.
- Jaarlijks worden er in Midden-Noord tussen de 250 en 300 kinderen geboren. Ongeveer 65% van deze kinderen groeit op in gezinnen van allochtone afkomst. Ongeveer een kwart van de jongeren die meedeed aan de eerste scholierenenquête geeft aan uit een gezin te komen waar problemen zijn met gezinsmanagement.

1.2 Organisatie

Motieven

Het CtC-gebied is indertijd gekozen vanwege de grote jeugdproblematiek. De problematiek rond vooral Marokkaanse jongeren is groot. In 1995 heeft het stadsdeel Amsterdam-Noord met de nota 'Jong naar 2000' ingezet op wijkgerichte samenhang in jeugdbeleid in de wijken Vogelbuurt en Bloemenbuurt. Sinds 1996 vond er in zogenoemde klankbordgroepen overleg plaats tussen bewoners, allochtone organisaties en instellingen die met kinderen en jongeren werken. Doel is de samenhang in de wijk te versterken, betrokkenheid bij de jeugd te vergroten en betere samenhang te brengen tussen vraag en aanbod. De theorie en opzet van CtC maakten het mogelijk dat de diepgang die de klankbordgroepen niet kon bereiken, toch ontwikkeld kon worden.

Samenstelling stuurgroep/regiegroep

Er was al een Regiegroep Integraal Jeugdbeleid Stadsdeelraad Amsterdam-Noord. Hierin opereren verschillende partners op bestuurlijk niveau: personen uit directies en besturen van organisaties van instellingen die in het hele stadsdeel Amsterdam-Noord met de jeugd van doen hebben en ambtenaren Lokaal Sociaal Beleid van het stadsdeel Amsterdam-Noord. Deze regiegroep heeft de rol van stuurgroep CtC op zich genomen in januari 2000. Voorzitter was de wethouder Jeugdbeleid. De voortrekker van CtC was vanaf het begin af aan de voorzitter van het Dagelijks Bestuur van de stadsdeelraad Amsterdam-Noord en voorzitter van de regiegroep. De leidende organisatie die het proces hielp uitvoeren en waar de twee lokale projectleiders aangehaakt waren, was de afdeling Lokaal Sociaal Beleid van de stadsdeelorganisatie (Wijkprofiel, 2001). Een projectleider had een aanstelling van 28 uur, de ander werd voor 4 uur voor het project vrijgesteld. Na de pilotfase is, mede naar aanleiding van de resultaten uit de effectmeting, besloten tot invoering van CtC in het reguliere jeugdbeleid van het gehele stadsdeel Amsterdam-Noord. Door het ontbreken van een projectleider heeft

CtC echter sinds 2004 niet meer op de agenda van de Regiegroep gestaan.

Samenstelling preventieteam

In maart 2000 zijn de contouren van het preventieteam ingevuld. Een aantal leden is uit de bestaande klankbordgroepen (overlegorganen tussen bewoners, allochtone organisaties en instellingen) naar het preventieteam overgestapt. Het afstemmen van de taken van de klankbordgroepen en het preventieteam leverde op dat het preventieteam het CtC-proces (diagnostiek en opstellen wijkprofiel) uitvoerde onder begeleiding van de twee lokale projectleiders met ondersteuning van het NIZW. De klankbordgroepen concentreerden zich op de actualiteit en het direct handelen en samenwerken in de wijk met en rond jeugd (Wijkprofiel, 2001). Het preventieteam werd niet voorgezeten door één van de projectleiders, maar door een migrantenopbouwwerker uit de wijk. Deze werd ondersteund door een agendacommissie, die samen met de voorzitter de agenda bepaalde en vergaderingen voorbereidde. De voorzitter had bovendien een sterke rol in het betrekken van de Marokkaanse gemeenschap bij CtC. Hij had voor CtC maximaal anderhalf uur per week beschikbaar (DSP, 2002).

Het preventieteam bestond uit vijftien vertegenwoordigers van de volgende organisaties: Politiebureau Klimopweg, Leefkringhuis, Stichting Buurtwerk Noord, Bureau Jeugdzorg, Stichting Speeltuinen in Noord, Opbouwwerk Noord, Nieuwe Perspectieven, Kolibrieproject basisscholen, GG & GD JGZ, DORAS, Buurtbeheer van der Pekbuurt, Buurtbeheer Vogelbuurt, Buurtbeheer Bloemenbuurt, Raad voor de Kinderbescherming, NIZW en het stadsdeel. Beide lokale projectleiders namen deel aan het preventieteam. Eén van hen zat naast de CtC-werkzaamheden ook lokale wijkoverleggen voor.

In Amsterdam-Midden-Noord functioneren sinds de uitvoering van fase 5 in 2003 naast het preventieteam drie werkgroepen van uitvoerende werkers: de werkgroepen gezin, school en jeugd/wijk. Deze werkgroepen overleggen over de uitvoeringszaken binnen dat specifieke domein en de invulling ervan (DSP, 2004).

Vanaf 2004 is CtC opgenomen in het reguliere jeugdbeleid van het stadsdeel voor dat gebied. Vanaf dan komen preventieteam en werkgroepen nog maar twee keer per jaar bij elkaar. De uitvoering vraagt een andere inspanning dan tijdens de uitvoering van het preventieplan. Nu wordt het preventieplan jaarlijks vanuit de reguliere jeugdbeleidcapaciteit geëvalueerd en besproken, conform de afspraken. Doordat de projectleider vacant is, is er niemand verantwoordelijk voor het bijeenroepen van het preventieteam. De instellingen en betrokkenen komen nog wel bijeen, maar in een andere samenstelling en niet specifiek voor CtC.

1.3 Ambtelijke en bestuurlijke inbedding

CtC valt onder de sector Welzijn en Onderwijs, Afdeling Lokaal Sociaal Beleid van het stadsdeel Amsterdam-Noord. De voorzitter van de regiegroep is de wethouder met Jeugd in portefeuille. Het geheel van afspraken rond CtC is in handen van de Regiegroep Integraal Jeugdbeleid Stadsdeelraad Amsterdam-Noord en is verwoord in de protocollen van de actiepunten van het jeugdbeleid. Het jeugdbeleid kent verschillende aspecten; basisvoorzieningen, preventief aanbod en curatieve programma's of sancties. CtC concentreert zich op het preventiegebied. (Preventieplan, 2002). Door het niet vervullen van de vacature van de projectleider konden de prestaties van CtC niet waar gemaakt worden. Volgens geïnterviewden gaan veel dingen goed in de programma-uitvoering, maar de actieve inbreng van de lokale overheid wordt gemist. Hier wordt nu een doorstart gemaakt. Men is hard op zoek naar een projectleider.

1.4 Doelstellingen

a. Operationele effectdoelstellingen

- In 2015 zal het probleemgedrag in Midden Noord zijn afgenomen tot het stedelijke gemiddelde van Amsterdam in 2015.
- De vier risicofactoren zullen in 2009 op het stedelijke gemiddelde liggen.
- De beschermende factoren zullen in 2009 op het stedelijk gemiddelde liggen.

De vier gekozen risicofactoren in Amsterdam-Noord zijn:

- Domein gezin -> terugdringen van de risicofactor 'problemen met gezinsmanagement'.
- Domein school -> terugdringen van de risicofactor 'gebrek aan binding met school'.
- Domein kinderen en jongeren-> terugdringen van de risicofactor 'vroeg begin van probleemgedrag'.
- Domein wijk -> terugdringen van de risicofactor 'gebrek aan binding en organisatie in de wijk'.

De beschermende factor is:

- Gezonde opvattingen en duidelijke normen; Binding; Kansen; Vaardigheden; Erkenning en individuele karakteristieken.

Resultaat

Het scholierenonderzoek is medio 2000 onder scholieren van het Voortgezet Onderwijs in Amsterdam-Noord afgenomen. Het betrof een representatieve steekproef van 242 leerlingen in de leeftijd van 12-17 jaar, allen woonachtig in de drie CtC-wijken in

Amsterdam-Noord: Van der Pekbuurt, Bloemenbuurt en de Vogelbuurt. Medio 2003 is voor de tweede maal de scholieren-enquête uitgevoerd onder middelbare scholieren in Amsterdam-Midden-Noord. Dit keer onder alle vo-scholen in het stadsdeel. Doel was vergelijkend onderzoek te kunnen uitvoeren en daardoor een beter beeld krijgen van de leefsituatie zoals die door de jongeren zelf wordt ervaren. De uitslag daarvan geeft, vergeleken met de meting in 2000, een indruk van het effect wat er in die drie jaar is gebeurd ten opzichte van de risico- en beschermende factoren. De scores op **de probleemgedragingen** lagen in 2003 over het algemeen op het niveau van de nulmeting. In vergelijking met de nulmeting echter drinken minder jongeren alcohol en spijbelen ze minder. Van de geprioriteerde **risicofactoren** is de score voor twee indicatoren significant afgenomen:

- 'Gebrek aan organisatie en binding in de wijk', deel van de risicofactor 'weinig binding met en gebrek aan organisatie in de wijk'.
- 'Gebrek aan organisatie op school', deel van de risicofactor 'gebrek aan binding bij school'.

De scores voor de andere risicofactoren zijn niet significant veranderd. Daarnaast zijn de scores van één niet geprioriteerde risicofactor en één indicator significant afgenomen, wat dus eveneens positief is:

- 'Gebrek aan organisatie in de wijk', deel van de risicofactor 'weinig binding met en gebrek aan organisatie in de wijk'.
- 'Hoge mate van doorstroming in de wijk'.

De scores op de beschermende factoren zijn significant toegenomen. Een negatieve ontwikkeling is er op de indicator 'positieve houding en betrokkenheid van ouders bij probleemgedrag', deel van de risicofactor 'Ouders die probleemgedrag bevorderen door hun houding'. En de risicofactor 'problemen met gezinsmanagement' is niet gedaald. Die factor is volgens betrokkenen ook niet goed te meten met de scholierenenquête, aangezien de projecten uit het preventieplan doorgaans gericht zijn op ouders van 0-6 jarigen. Het effect van de inzet op gezinsmanagement kan daarom pas over een groot aantal jaren gezien worden.

De resultaten van de effectmeting waren mede aanleiding om CtC over heel Amsterdam-Noord uit te rollen. Het scholierenonderzoek zal medio 2008 waarschijnlijk herhaald worden; afhankelijk van op welke manier CtC onderdeel blijft uitmaken van het jeugdbeleid.

b. Operationele procesdoelstellingen

1. Het aanpassen en verbeteren van bestaande programma's in de wijk om de risicofactoren te verminderen en de beschermende factoren te versterken met behulp van de CtC-gids.
2. Het vergroten van het bereik van jeugdigen, met name etnische groepen, door de programma's dicht bij huis aan te bieden.

3. Het ontwikkelen van een samenhangend en divers aanbod dat aansluit op bepaalde ontwikkelingsfasen van de kinderen (0-4 jaar en 10-14 jaar) en hun ouders, op de verschillende domeinen waarin kinderen opgroeien.

Resultaat

1. Er draaiden in Amsterdam-Midden-Noord al veel programma's die, hoewel ze lang niet alle in de CtC-gids stonden, wel goed aansloten op de geprioriteerde risicofactoren. Er is daarom bewust gekozen om de continuïteit van bestaande initiatieven te waarborgen. Er is ook nauwelijks een project gestopt. Vier van de bestaande programma's stonden in de CtC-gids (tweede druk) vermeld als veelbelovende programma's (DSP, 2004). Er is in Amsterdam niet gekozen om alleen met effectieve programma's te werken: de programma's die er waren bleken goed te werken. Het leek daarom zinvol om die wel te gebruiken, zolang niet bewezen was dat ze niet effectief of veelbelovend zijn. Zie verdere uitleg bij '*Uitvoering preventieplan*' (par. 1.5).
2. Volgens de ad interim projectleider is dit gelukt.
3. Er is een betere afstemming tussen de verschillende instellingen. Dit is voortgezet, ook toen de positie van projectleider vacant was. Geïnterviewde: 'Het zit nu in ons systeem om afspraken te maken. Daarmee is CtC een onderdeel geworden van het jeugd-beleid.' Het aanbod lijkt gelijkmatig verdeeld over de domeinen.

c. Beleidsdoelstellingen

- Een sluitende aanpak in de doorgaande ontwikkelingslijn; problemen en positieve invloeden in kaart brengen.
- Het maken van een koppeling tussen het preventieve aanbod en de curatieve aanpak van jongerenproblematiek en de toeleiding van jongeren naar de zorg; verbeteren van binding met de wijk.
- Wijkgerichte aanpak van probleemgedrag op langere termijn.

Resultaat

In het Preventieplan wordt CtC gezien als instrument voor preventie op lange termijn. Het jeugdbeleid is meer gericht op de korte termijn, vooral voor kinderen die meer nodig hebben dan het algemene aanbod. Het jeugdbeleid kent verschillende aspecten, basisvoorzieningen, preventief aanbod en curatieve programma's of sancties. Als de verwijzing naar de juiste aanpak of zorg (de toeleiding) niet goed geregeld is, nemen te weinig of niet de juiste deelnemers deel aan het preventieve of curatieve aanbod. Als het curatieve aanbod te weinig of geen passende capaciteit heeft zullen risico's en probleemgedrag in de wijk ook toenemen. Het stadsdeel is momenteel bezig om het hele jeugdbeleid volgens SMART-criteria te formuleren. Daar zullen allerhande doelstellingen aan verbonden worden. Er kan nu dan ook nog niets over het bereik gezegd worden.

d. Hoofddoelstellingen

- Het op lange termijn voorkomen en verminderen van maatschappelijke uitval door een wijkgerichte aanpak.

Het uiteindelijke doel waaraan CtC werkt is het realiseren van de visie zoals deze voor Amsterdam-Midden-Noord geformuleerd is: *'Een wijk waar je om elkaar gééft, is een wijk waar je plezierig lééft'* (Preventieplan, 2002). Dat betekent dat Midden-Noord vergeleken met de start van CtC in 2000 een wijk moet worden *waarin kinderen plezieriger en veiliger op kunnen groeien*. Deze visie is niet van vandaag op morgen gerealiseerd, maar vergt langdurige investeringen die pas op lange termijn hun effecten laten zien. Voor het dichterbij brengen van deze visie wordt een termijn gesteld van 15 tot 20 jaar; in dit tijdsbestek wordt een nieuwe generatie gevormd. Kinderen die vanaf nu geboren worden, groeien op in een wijk waarin veel geïnvesteerd gaat worden in het terugdringen van risico's en het versterken van bescherming (Preventieplan, 2002).

Resultaat

De visie die CtC nastreeft impliceert het *verminderen van probleemgedrag*. Het duurt 10 tot 15 jaar voordat een kind dat nu geboren wordt opgegroeid is tot een puber. In die tijdsspanne kan duidelijk worden of de dan voorkomende probleemgedragingen in de wijk verminderd zijn in vergelijking met de huidige situatie. In Amsterdam-Midden-Noord komt probleemgedrag onder jongeren in vergelijking met landelijke en Amsterdamse cijfers veel voor. Voor de probleemgedragingen: geweld, jeugddelinquentie, problematisch alcohol- en drugsgebruik, schooluitval en tienerzwangerschappen, is in het algemeen het doel geformuleerd dat in een tijdsbestek van 10 tot 15 jaar de probleemgedragingen zijn afgenomen tot het stedelijk gemiddelde van Amsterdam, gemeten in hetzelfde tijdsbestek. In Midden-Noord geldt ook voor de risicofactoren dat zij momenteel hoger scoren dan het landelijke en de Amsterdamse gemiddelde. Het resultaat wat CtC nastreeft is dat het niveau van de meest zorgelijke risicofactoren in Midden-Noord in 2009 op het niveau van het stedelijk gemiddelde van Amsterdam in 2009 ligt. De termijn van 3 tot 10 jaar, die gehanteerd wordt bij het verminderen van risicofactoren, geldt ook voor het doel om de beschermende factoren te versterken binnen de verschillende levensgebieden waarbinnen kinderen opgroeien (Preventieplan, 2002).

e. Bijkomende doelstellingen

- Het ontwikkelen van een sociale kaart voor het CtC- gebied
- Het periodiek verzamelen van cijfers/indicatoren van de risicofactoren.

Eerstgenoemde is ontwikkeld als bijproduct van CtC. Het tweede doel is als onderdeel van het CtC-proces bereikt.

1.5 Uitvoering Preventieplan

De resultaten uit de sterkteanalyse vormden de basis voor het preventieplan dat in 2002 is vastgesteld.

Tabel 1.1 Resultaten sterkte-analyse Amsterdam-Midden-Noord

<i>Risicofactor:</i>	<i>Hiaten in het bestaande aanbod:</i>
Gezinsmanagement	Te weinig programma's voor 12+; te weinig aanbod voor vaders; te weinig programma's op wijkniveau.
Gebrek aan binding met school	Te weinig programma's voor 2-4 jarigen; te weinig programma's op wijkniveau.
Vroeg begin van probleemgedrag	Te weinig aanbod voor 12+; te weinig aanbod op gezinsniveau; te weinig programma's op wijkniveau.
Gebrek aan binding met de wijk	Geen aandacht voor gezinnen; geen aanbod voor 16+.

Er draaiden in Amsterdam-Midden-Noord al een behoorlijk aantal programma's die, hoewel ze lang niet alle in de CtC-gids stonden, wel goed aansloten op de geprioriteerde risicofactoren. Er is daarom bewust gekozen om de continuïteit van bestaande initiatieven te waarborgen. Er is ook nauwelijks een project gestopt. Vier van de bestaande programma's stonden in de CtC-gids (tweede druk) vermeld als veelbelovende programma's (DSP, 2004). Er is in Amsterdam niet gekozen om alleen met effectieve programma's te werken: de programma's die er waren leken goed te werken. Het leek daarom zinvol om die te gebruiken zolang daarvan nog niet bewezen was dat ze niet effectief of veelbelovend zouden zijn. De projecten in het kader van de voor- en vroegschoolse educatie (VVE) en het Brede School initiatief (Kolibrïe) komen voort uit landelijk beleid en landelijke beleidsontwikkelingen. Er is voor de invoering van nieuwe programma's niet gewacht op de definitieve goedkeuring van het Preventieplan. In 2001 deed de kans zich voor het project Thuis Op Straat naar de pilotwijk te halen. De projectleiders hebben met succes de CtC-analyses gebruikt ter argumentatie om het project in de pilotwijk en niet in een andere wijk in te voeren. Ook de programma's 'Thuis op Straat', 'Cool Down', het 'Mentorproject' en 'Opvoeden zo' zijn al vóór de goedkeuring van het Preventieplan gestart in Midden-Noord (DSP, 2004). Vanuit het opbouwwerk Noord is in 2003 project 'Buurtouders' gestart, in navolging van het Marokkaanse Buurtoudersproject in Amsterdam-West. Dit project is niet in het Preventieplan opgenomen, omdat het initiatief hiervoor is genomen na het vaststellen van het Preventieplan. Het Buurtouderproject versterkt de binding met de wijk, één van de geprioriteerde risicofactoren. Zoals ook uit het projectenoverzicht blijkt, zijn niet alle nieuwe gewenste projecten uit het Preventieplan daadwerkelijk van start gegaan. Door gebrek aan financiële middelen zijn enkele projecten uitgesteld dan wel stopgezet: Opstandige Kinderen, Praten met

Kinderen, het Zakgeldproject, Vandalismeproject, Vuurwerkproject en Buurtpanels in het kader van de Wijk is van ons allemaal. Anno 2006 wordt het grootste gedeelte van het preventieplan uitgevoerd en bekostigd uit stadsdeelmiddelen. Het JeugdzorgAdviesTeam is opgegaan in Bureau Jeugdzorg, maar de werkwijze wordt nog wel gedeeltelijk door het stadsdeel gefinancierd. De voorgenomen uitbreiding naar het domein gezin is gerealiseerd en de doelstelling van de aanpak in het domein Wijk, namelijk inzichtelijk maken hoe je aan betere samenhang werkt, is ook gebeurd doordat er een aantal initiatieven juist in het CtC-gebied plaats zijn gaan vinden, het gaat bijvoorbeeld om activiteiten die bewoners activeren voor Pleinfeesten. Het Sociaal Cultureel Werk ging langs de deuren met de mededeling dat men 500 Euro kreeg als men betrokken raakte bij het Pleinfeest. De afspraak was dat er dan ook nieuwe mensen betrokken moesten worden. Dit blijkt erg succesvol. Er wordt op die manier gewerkt aan binding met de wijk. Ook TOS is succesvol. Wat betreft de doelstelling van ouderbetrokkenheid zijn er taalcursussen voor allochtone moeders op basisscholen georganiseerd. Hiermee wordt de risicofactor 'gebrek aan binding met de school' teruggedronken. De realiseringen van de doelstellingen van de Brede Schoolaanpak (Kolibrie-project) liggen ook op schema.

Uitbreiding in de opvoedingsondersteuning is gerealiseerd en ook een uitbreiding van de signaleringskant 0-4 jaar. Dit heeft een enorme impuls gekregen door de ontwikkeling van Ouder- en Kindcentra. Verder hebben de Speeltuinen een sterk vernieuwende impuls gekregen door de vernieuwde registratiemethodiek van TOS. In 2003 zijn ze hiermee begonnen. Dat leidde tot een kwaliteitsverbetering van het Speeltuinwerk en tot het omgaan met normen en waarden in de buitenruimten bijvoorbeeld de projecten over respect. Dit staat niet in de CtC-gids, maar is een voorbeeld van een CtC-bijproduct; een project waarbij heel actief aan de beschermende factor 'normen in de wijk' is gewerkt met kinderparticipatie. Dit leidde tot muziekgroepjes en rapbandjes.

Tabel 1.2 Overzicht programma's Amsterdam-Noord¹

DOMEINEN EN RISICOFACTOREN	PROGRAMMA'S	In uitvoering vóór CtC op wijkniveau	Preventie- plan 2002	Aanbod 2005-2006	In CtC gids
GEZIN					
Problemen gezinsmanagement	Ouder Kind Centrum		X	X	
	Opstandige kinderen		X		
	(Advies) Leefkringhuis		X	X	
	Opvoeden Zo	X	X	X	X
	Beter Omgaan met Pubers	X	X	X	X
	Spel aan Huis	X	X	X	
	Opvoedwijzer ²	X	X		
Vroeg begin probleemgedrag	Schoolmaatschappelijk Werk (Kolibrie)	X	X	X	
	Praten met Kinderen		X		
SCHOOL					
Gebrek aan binding met school	JeugdzorgAdviesteam ³		X	X	
	Huiswerkklassen	X	X	X	
	Vroeg-en voorschoolse educatie: Pyramide	X	X	X	X
	Vroeg-en voorschoolse educatie: Kaleidoscoop	X	X	X	X
	Vroeg-en voorschoolse educatie: Solo ⁴	X	X		
	Verlengde Schooldag V.O.	X	X	X	
	Mentorproject	X	X	X	
	Kolibrie/Brede School:	X	X	X	
	Verlengde Schooldag Basisschool				
	Kolibrie/Brede School: cursussen Ouderbetrok- kenheid	X	X	X	
KINDEREN EN JONGEREN					
Vroeg begin van probleemgedrag	Kolibrie/Brede School:	X	X	X	
	Cooldown				
	Zakgeldproject		X		
	Kolibrie/Brede School:	X	X	X	
	Beter omgaan met jezelf				
Weinig binding met de wijk en gebrek aan organisatie in de wijk	Kolibrie/Brede School		X	X	
	Sociale vaardigheidstrainingen				
	Sociale Vaardigheden in Veilige Vindplaatsen	X	X		
	Vandalismeproject ⁵	X	X		

- ¹ In het preventieplan is geen indeling naar domeinen gemaakt, maar naar wijkaanpak-
ken gericht op het terugdringen van risicofactoren. Het aanbod kan, conform de CtC-
strategie op de manier zoals in deze tabel in domeinen worden ingedeeld.
- ² De uitvoering van de Opvoedwijzer als zelfstandig programma is gestopt. Het wordt nu
uitgevoerd binnen de Ouder en kindcentra.
- ³ Is opgegaan in Bureau Jeugdzorg, maar de werkwijze wordt nog wel gedeeltelijk door
het stadsdeel gefinancierd.
- ⁴ De school die met Solo zou gaan werken voert nu Ko Totaal uit.
- ⁵ Gestopt, maar er is nog wel veel aandacht voor vandalismebestrijding.

DOMEINEN EN RISICOFACTOREN	PROGRAMMA'S	In uitvoering vóór CtC op wijkniveau	Preventie- plan 2002	Aanbod 2005-2006	In CtC gids
WIJK Weinig binding met de wijk en gebrek aan organisatie in de wijk	Thuis op Straat Justitie in de Buurt ⁶ De Wijk is van ons allemaal: buurtpanels Speeltuinwerk Schoonmaakacties Buurtbeheer in de Vogelbuurt Tieneraad/jongerenraad Aanbod zelforganisaties Buurtouderproject ⁷ Vuurwerkproject	X X X X X	 X X X X X X	X X X X X	X X
Problemen met gezinsmanagement	Leefkringhuis Buurtnetwerken jeugdhulpverlening	X X	X X	X X	

Tabel 1.3 *Overzicht programma's en risicofactoren Amsterdam-Midden-Noord⁸*

Risicofactor	Programma
Problemen met gezinsmanagement	Ouder Kind Centrum/Opstandige Kinderen/ (Advies) Leefkringhuis/Opvoeden Zo/Beter omgaan met Pubers/ Spel aan huis/ Opvoedwijzer/ Schoolmaatschappelijk werk/Buurtnetwerken Jeugdhulpverlening
Gebrek aan binding met de school	Jeugdzorgadviesteam/Huiswerkklassen VVE: Pyramide, Kaleidoscoop, Solo/Verlengde schooltag V.O/ mentorproject/Kolibrie Brede School: Verlengde Schooltag Basisschool/ Kolibrie Brede School: Cursussen ouderbetrokkenheid
Weinig binding met de wijk en gebrek aan organisatie in de wijk	Thuis op Straat/ Justitie in de Buurt/ Wijk is van ons Allemaal/Speeltuinwerk/ Schoonmaakacties Buurtbeheer/Tieneraad/ jongerenraad/Aanbod zelforganisaties/ Buurtouderproject/Vuurwerkproject/ Vandalismeproject
Vroeg begin van probleemgedrag	Cooldown/Beter omgaan met jezelf/ Zakgeldproject/Praten met kinderen/Sociale vaardigheidstrainingen/Sociale Vaardigheden in Veilige Vindplaatsen

⁶ Per 1 januari 2005 is het JIB opgegaan in de Keten Unit.

⁷ Dit project is uitgebreid.

⁸ Dit overzicht is gebaseerd op het preventieplan 2002.

1.6 Registratie en Monitoring

In Amsterdam-Midden-Noord is er van begin af aan redelijk goed geregistreerd, alleen vond men het formulier de eerste jaren te uitgebreid. Er is vanaf 2003 gekozen voor een beknopter registratie-instrument, mede in relatie tot de eis dat de kwaliteit getoetst moest worden voor het jeugdbeleid. Dit blijkt beter te werken, echter nog steeds verloopt de aanlevering van gegevens niet optimaal. Bovendien wordt er niet uniform geregistreerd: 'In sommige gevallen wordt het gemiddelde aantal deelnemers per activiteit ingevuld bij het bereik, het bereik over het gehele stadsdeel wordt ingevuld of leeftijdsgroepen ontbreken.' Dit belemmert de betrouwbaarheid en daarmee de mogelijke generalisering van de gegevens. Van het stadsdeel ontvingen we onderstaande gegevens. Niet van al het aanbod zijn gegevens bekend. Weergegeven zijn de wel bekende aantallen van het aanbod. Hoewel het moeilijk is om op basis van onbetrouwbare gegevens uitspraken doen, kan wel voorzichtig geconcludeerd worden dat met de jaren het bereik in de domeinen lijkt te zijn toegenomen.

Interne kwaliteitsevaluaties worden nu nog nauwelijks uitgevoerd. De Buurtnetwerken Jeugdhulpverlening is het enige project dat echt een goede evaluatie heeft ondergaan door het SCO-Kohnstamm Instituut. Wel vinden er klanttevredenheidsonderzoeken plaats. Kansweb voert jaarlijks zo'n onderzoek uit voor Peuterspeelzalen. In 2005 is Kansweb voor het eerst bezig geweest met een klanttevredenheidsonderzoek aangaande opvoedingsondersteuning. Ook bij TOS vond een tevredenheidsonderzoek plaats: meer dan 90% van de deelnemers blijkt TOS belangrijk te vinden. Ook onder het Kolibrieproject en Spel aan Huis zijn tevredenheidsonderzoeken verricht. In Amsterdam wil men de komende jaren gaan werken aan een uniform formulier waarmee de tevredenheid van de deelnemers van alle CtC-projecten gemeten kan worden (Stadsdeel Amsterdam-Noord, 2005).

Tabel 1.4 Bereik domein Gezin

Programma's	Bereik 2003	Bereik 2004	Beoogd bereik 2006
Opvoeden Zo!	96	180	250
Spel aan huis	46	68	
Beter omgaan met pubers	96	120	
Kolibrie: Schoolmaatschappelijk werk		78	250
Totaal gezinnen	238	400	

Tabel 1.5 Bereik domein Gezin naar etniciteit (alleen 2004 bekend)

Programma's	Turks	Marokkaans	Autochtoon	Overige	Totaal
Opvoeden Zo!	68	80		32	180
Spel aan huis	6	4		12	22
Beter omgaan met pubers	58	62			120
Kolibrie: School-maatschappelijk werk	Niet geregistreerd				78

Resultaat domein Gezin

Binnen dit domein wordt er goed geregistreerd. Bij de ontwikkeling van het registratie-instrument heeft men per programma in de tijd bepaalde doelen gesteld. In 2004 is het beoogde bereik voor het domein Gezin al ruim overschreden. Opvallend is het dat er geen autochtone gezinnen meedoen.

Tabel 1.6 Bereik domein School

Programma's	Bereik 2003	Bereik 2004	Beoogd bereik 2006
Kaleidoscoop*		75	
SOLO*	341	13 > 163	300
Pyramide*		75	
Verlengde schooldag (BO)	692	600	580
Huiswerkklassen	100	40	
	(maar over heel noord)		
Kolibrie: Ouderbetrokkenheid	155	30	
Verlengde schooldag v.o.	Niet geregistreerd	Niet geregistreerd	
JAT		26	

Tabel 1.7 Bereik domein School naar etniciteit (alleen 2004 bekend)

Programma's	Turks	Marokkaans	Autochtoon	Overig	Totaal
Kaleidoscoop	7	14	3	19	
SOLO	1	6	4	4	
Pyramide	10	5	4	11	
Verlengde schooldag	20	34	26	18	98
Huiswerkklassen	5	25	5	5	40
Kolibrie: Ouderbetrokkenheid	3	27			30

* Dit zijn de aantallen groep 3 en 4 leerlingen. In 2004 zijn de peuters die aan deze programma's meededen niet geregistreerd.

Resultaat domein School

In dit domein wordt er minder goed geregistreerd, daarom is het moeilijk om iets over het totale bereik te kunnen zeggen. In 2004 lijkt de beoogde doelstelling voor VVE van 2006 reeds gerealiseerd. Kaleidoscoop en Pyramide zijn met ingang van het schooljaar 2003-

2004 uitgebreid naar twee andere scholen. In vergelijking met 2003 is het aantal scholen dat met VVE-programma's werkt met drie toegenomen. Per 1 juni 2006 zijn er in totaal 11 VVE-groepen in Amsterdam-Midden-Noord. De reden voor de terugval van het aantal deelnemers aan de ouderbetrokkenheids cursussen, taalcursussen en themabijeenkomsten is de stopzetting wegens te weinig aanmeldingen. Het betreft hier het taalaanbod van de scholen zelf. Het aantal deelnemers aan taalcursussen in het gebied is de afgelopen jaren erg uitgebreid in het kader van de oudkomersregelingen en het project '10.000 voor taal'. Ouderbijeenkomsten op het terrein van opvoedingsondersteuning zijn wel uitgebreid op de scholen.

Tabel 1.8 Bereik domein Kinderen en Jongeren

Programma's	Bereik 2003	Bereik 2004	Beoogd bereik 2006
Kolibrie: sociaal emotionele ontwikkelingsprogramma's	912	1278	580

Tabel 1.9 Bereik domein Kinderen en Jongeren naar etniciteit (alleen 2004 bekend)

Programma's	Turks	Marokkaans	Autochtoon	Overige	Totaal
Kolibrie: sociaal emotionele ontwikkelingsprogramma's	Niet geregistreerd. Overeenkomstig populatie scholen				

Resultaat domein Kinderen en Jongeren

De beoogde doelstelling voor 2006 is in 2004 overtroffen.

Tabel 1.10 Bereik domein Wijk

Programma's	Bereik 2003	Bereik 2004	Beoogd bereik 2006
TOS	2.016	15.603	1650
Tienerraad/jongerenraad	350	1631	750
Speeltuinwerk	32.007	44.150	
Aanbod zelforganisaties (cursussen)	Niet bekend	42	300

Tabel 1.11 Bereik domein Wijk naar etniciteit (alleen 2004 bekend)

Programma's	Turks	Marokkaans	Autochtoon	Overig	Totaal
TOS	2.668	6.444	2.106	4.369	1650
Tienerraad/jongerenraad	niet geregistreerd				
Speeltuinwerk	3.974	15.011	15.011	9.713	44.150
Aanbod zelforganisaties		42			42

Resultaat domein wijk

In dit domein is het bereik van TOS, het Speeltuinwerk en de tiener- en jongerenraad enorm toegenomen, met als uitschieter TOS. In 2003 is het bereik van de cursussen van het aanbod van de zelforganisaties niet geregistreerd; nu ligt het aantal van 42 nog ver af van het gewenste aantal voor 2006. Hier zullen nog flinke inspanningen op moeten worden verricht.

1.7 Ervaren knelpunten CtC-proces⁹

- De eerste drie fasen kostten enorm veel tijd doordat Amsterdam-Midden-Noord een pilot was waardoor alles nog ontwikkeld moest worden. Dit heeft draagvlak gekost.
- Het verzamelen van registratiegegevens aan de hand van het CtC-bronnenboek was een tijdrovend en moeizaam proces.
- CtC is qua methodiek ingewikkeld en moeilijk 'verkoopbaar'.
- Een spectaculaire vernieuwing in het aanbod heeft CtC niet opgeleverd. Dit heeft alles te maken met een gebrek aan middelen en de wens tot continuïteit van het bestaande aanbod waarbij al veel risicofactoren gedekt werden.
- Het 'keurslijf' van CtC. Geïnterviewde: 'Het doet geknutseld aan om alles zo gewogen aan te pakken. Bijvoorbeeld dat je alleen effectieve methoden mag gebruiken. Je gooit toch geen methoden weg die wel in de praktijk werken? Dat is niet zuiver.'

⁹ Bron: rapportage DSP, interviews met voormalig en ad interim projectleider en digitale vragenlijst projectleider, coach en NIZW.

Geraadpleegde documenten

Dijk, B. van, et al. (2004). *Eindrapportage vier pilotprojecten CtC*. Amsterdam: DSP-groep.

Dijk, A.G. van, et al. (2002). *Tussenrapportage evaluatie vier pilotprojecten CtC*. Amsterdam: DSP-groep. Tussenrapportage evaluatie DSP, mei 2002.

Dijk, E. van, & Tulner, H. (2000). *Scholierenonderzoek Communities that Care*. Nulmeting Amsterdam. Amsterdam: DSP-groep BV. 2000.

Kasem, A., & Nijsten M.J.J. (2005). *Samen voor Noord. Stand van zaken uitvoering maatregelen*. Uitgebracht aan Stadsdeel Amsterdam Noord, Gemeente Amsterdam.

Preventieplan CtC Amsterdam-Noord (2002). Amsterdam: SDAN (Stadsdeel Amsterdam-Noord).

Stadsdeel Amsterdam-Noord (2005). *Evaluatie CtC 2004*. Amsterdam: SDAN (Stadsdeel Amsterdam-Noord).

Tulner, H., & Geldorp, M. (2004). *Scholierenonderzoek Communities that Care. Effectmeting Amsterdam Midden-Noord*. Amsterdam: DSP-groep.

Wijkprofiel Communities that Care Amsterdam-Noord (2001). Amsterdam: SDAN (Stadsdeel Amsterdam Noord).

Geïnterviewd

Dhr. I. de Vries, voormalig projectleider CtC Amsterdam-Noord.
Mw. M. Hering, ad interim projectleider Amsterdam-Noord.

2 Communities that Care Rotterdam Oude Noorden

De belangrijkste kenmerken en bevindingen van Communities that Care in Rotterdam Oude Noorden staan hieronder op een rij. Deze beschrijving is gebaseerd op de startrapportage (Verwey-Jonker Instituut, april 2005), beschikbare documentatie en interviews met projectleiders, preventieteam- en stuurgroepleden, de resultaten van een enquête ingevuld door de projectleider, de coach en ondersteuner vanuit het NIZW.

In 2000 is Het Oude Noorden in Rotterdam als één van de pilots van start gegaan met CtC. In het najaar 2000 vond het eerste scholierenonderzoek plaats. Het preventieplan was eind 2002 gereed en is vanaf 2003 uitgevoerd.

2.1 Lokale context en situatie van de jeugd

- In het Oude Noorden wonen mensen met meer dan honderd verschillende nationaliteiten.
- Tussen de 80 en 90% van de jeugd heeft een niet-Nederlandse achtergrond.
- Enerzijds is het Oude Noorden een levendige en kleurrijke wijk waar veel gebeurt en waar veel plannen in ontwikkeling zijn, anderzijds heeft de wijk te maken met hardnekkige en complexe problemen waar een groot deel van de bevolking mee te maken heeft.
- In het Oude Noorden is in de CtC-pilotperiode een stadsmarinier¹⁰ actief geweest.

¹⁰ Een hoge (stedelijke) ambtenaar die vooral het handhavingsbeleid moest helpen ontwikkelen, Stadsmariniers zijn in heel Rotterdam in 'onveilige' wijken ingezet.

- In deze wijk speelt een groot aantal problemen met jeugd. De scores bij de Cito-toets blijven achter bij het landelijke gemiddelde en het schoolverzuim is relatief hoog (DSP, 2004).
- Uit het scholierenonderzoek van 2000 blijkt dat vormen van geweld en jeugddelinquentie veelvuldig voorkomen, en dat er een stijgende lijn is waar te nemen.
- In 2001 leek er sprake te zijn van een omvangrijke risicogroep onder jongeren en beginnende criminelen.
- Ook bleek het aantal voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie opvallend hoog in het Oude Noorden (47% tegen 43% voor Rotterdam) (DSP, 2000).

2.2 Organisatie

Motieven om met CtC aan de slag te gaan

De Deelgemeente Noord kreeg de kans om mee te doen aan de pilot CtC via het stedelijke Programmabureau Veilig. Het kwam voor het Oude Noorden op een goed moment omdat ze de problematiek systematischer in kaart wilden brengen en omdat ze samenhang in de inzet wilden realiseren. Er was onvoldoende samenhang tussen een veelheid aan initiatieven, programma's en projecten om wat te doen aan het probleemgedrag van jongeren.

Samenstelling preventieteam

De projectleiding heeft gedurende een groot deel van de looptijd van de pilot bij een extern bureau gelegen (Seinpost). Na verloop van tijd is de deelgemeente zelf steeds meer een rol gaan spelen, mede op advies van de externe projectleider. In 2003 is de projectleiding in handen gekomen van de Deelgemeente.

In de beginperiode zijn veel wijzigingen geweest in de samenstelling van het preventieteam. Eind 2001 bestond het preventieteam uit:

- de projectleider
- een ondersteuner van het NIZW
- vertegenwoordigers van projectgroep Veilig
- deelgemeente Noord (2)
- de politie Rotterdam Rijnmond
- stichting Maatschappelijk Werk Noord
- GGD-Jeugdgezondheidszorg
- SWA Noord aan de Rotte
- SBWR
- Brede School/Tweede Thuis
- Silk
- Stichting Opbouwwerk Oude Noorden
- Raad voor de Kinderbescherming
- Plan van Herstel
- SKWON

- SONOR (sinds 2002)
- Ouder- en kindzorg (sinds 2002)
- In de loop der tijd heeft een aantal wisselingen plaats gevonden in personen. Begin 2005 bestaat het preventieteam uit allemaal nieuwe personen. Dezelfde organisaties zijn vertegenwoordigd, maar wegens personele wisselingen zit er nu een heel nieuw team. Dit heeft als gevolg gehad dat deze mensen niet goed op de hoogte waren van CtC. CtC is op managementniveau blijven hangen.
- De samenstelling is begin 2006 ongelijksoortig samengesteld. Zowel beleidsmakers als uitvoerenden zitten in het preventieteam. In de toekomst zou het een team van uitvoerenden moeten worden, aldus de huidige projectleider.
- Het is geen goede zaak dat Bureau Jeugdzorg niet in het preventieteam zit, vindt de projectleider.

De samenstelling van het preventieteam ziet er begin 2006 als volgt uit:

- Consultatiebureau (Ouder&Kind)
- JOS
- Stichting De Meeuw
- stichting Welzijn Noord
- JOS
- PBV
- Stichting Korn
- Kinderparadijs
- AMW
- Stichting Buurtwerk Alexander
- GGD
- Raad voor de kindbescherming
- SONOR
- SONOR project Opvoedingsondersteuning
- Humanitas
- DG Noord (wijkregisseur)
- Onderwijs is niet betrokken bij CtC in het Oude Noorden. Dit is het gevolg van hoe het onderwijsveld en de deelgemeente zich van oudsher tot elkaar verhouden, aldus de projectleider.

Samenstelling Stuurgroep

- In de ontwikkelfase van CtC is geen stuurgroep opgericht voor CtC, maar is aangehaakt bij de bestaande stuurgroep Strategische Wijkaanpak (SWA). Eind 2002 is het SWA op deelgemeenteniveau ontbonden en heeft de wijkaanpak op stedelijk niveau een plek gekregen.
- Begin 2003 is een stuurgroep Communities that Care opgericht, met daarin:

- portefeuillehouder Deelgemeente
- medewerker Programmabureau Veilig (stedelijk)
- projectleider
- voorzitter preventieteam
- In mei 2006 wordt CtC van Programmabureau Veilig overgedragen aan de stedelijke dienst Jeugd, Onderwijs en Samenleving (JOS).
- Direct overleg met directies van instellingen wordt soms gemist.

2.3 Ambtelijke en bestuurlijke inbedding

- Zoals gezegd is CtC in de ontwikkelfase aangehaakt bij de bestaande stuurgroep SWA. De projectleiding is in deze fase voor een groot gedeelte in handen van een extern bureau. De deelgemeente Noord heeft met ingang van 1 januari 2003 de uitvoering van het preventieplan op zich genomen. De regierol ligt hiermee bij de deelgemeente. De deelgemeente is de opdrachtgever voor CtC.
- De aansturing van het proces vindt plaats in het preventieteam. De projectmanager is verantwoordelijk voor de invoering van nieuwe programma's. Beleidsmedewerkers van de deelgemeente zijn verantwoordelijk voor specifieke interventies.
- De deelgemeente kent een aantal programma's die tezamen het collegeprogramma vormen. Eén daarvan is Opgroeien in Noord. De vijf deelprogramma's die in het kader van CtC zijn ontwikkeld maken integraal deel uit van dit programma Opgroeien in Noord.
- Omdat in het Oude Noorden veel verschillende projecten en programma's lopen, ontstaat voor betrokkenen onduidelijkheid over hoe deze zich tot elkaar verhouden.
- De organisatie voor de uitvoering ziet er in de kern als volgt uit:
 - De stuurgroep heeft de bestuurlijke eindverantwoordelijkheid. De stuurgroep geeft opdracht aan het preventieteam en de CtC-coördinator het Preventieprogramma uit te voeren.
 - Het preventieteam is verantwoordelijk voor de uitvoering van het preventieprogramma.
 - De CtC-coördinator is verantwoordelijk voor de coördinatie en de continuïteit van het CtC-proces in het Oude Noorden. De positie die de coördinator inneemt kan gezien worden als de programmamanager voor het gehele Preventieprogramma.
 - De CtC deelprogramma's 'hangen' als het ware onder het preventieteam, gebaseerd op de gestelde prioriteiten. Bij de uitwerking van de deelprogramma's zijn telkens een aantal specifieke organisaties betrokken die zich bezighouden met uitvoerende activiteiten.

- Voor het vertrek van de portefeuillehouder na de verkiezingen in maart 2006 is een deelgemeentelijk besluit genomen CtC in de hele deelgemeente in te voeren.
- Per 1 januari is een nieuwe projectleider aangesteld die een heel andere koers vaart dan de voormalige projectleider. De voormalige projectleider zat veel dichter op de inhoud, de nieuwe projectleider is veel beleidsmatiger.
- De communicatie tussen de stuurgroep en het preventieteam verliep lange tijd op bilateraal niveau. De portefeuillehouder en de projectleider werkten nauw samen. In 2006 zal deze situatie veranderen, omdat er zowel een nieuwe projectleider als een nieuwe portefeuillehouder is.
- Het draagvlak voor CtC in de stuurgroep is goed. In het preventieteam ook, maar de doorwerking vanuit de leden van het preventieteam naar de uitvoerenden is niet altijd optimaal. De bekendheid met CtC is doordat het preventieteam in de loop van 2005 helemaal ververs is, niet groot meer.

2.4 Stedelijke uitrol

- Programmabureau Veilig heeft de stedelijke aansturing en facilitering van CtC verzorgd. Het bureau had als opdracht om CtC in drie deelgemeenten in te voeren en een verdere stedelijke uitrol voor te bereiden. Daartoe zijn ze bij alle deelgemeenten langs geweest om CtC te presenteren. Velen waren enthousiast over de aanpak (vooral de portefeuillehouders), maar weinig deelgemeenten waren enthousiast om er echt mee aan de slag te gaan. Hoogvliet en Feijenoord hebben daar wel voor gekozen. Daar sluit CtC aan bij de behoefte die de deelgemeenten op dat moment hadden aan een sturingsinstrument.
- Iedere nieuwe CtC-locatie in Rotterdam krijgt ondersteuning in de vorm van een coach, trainingsmateriaal en pr-middelen. De periode waarvoor dit beschikbaar wordt gesteld kan variëren. Als de locatiespecifieke ondersteuning beëindigd wordt, blijft er wel een stedelijk budget beschikbaar voor incidentele ondersteuning.
- Programmabureau Veilig initieert en ontwikkelt. Nu CtC een stedelijke opzet krijgt, wordt het ondergebracht bij de stedelijke dienst Jeugd, Onderwijs en Samenleving (JOS). Deze dienst is het meest logisch en geschikt om CtC verder te implementeren. Er bestaat behoefte aan een gestandaardiseerde methode die stedelijk inzetbaar en vergelijkbaar is. JOS zoekt een gemene deler voor het stedelijk jeugdbeleid en op termijn ook voor welzijn. CtC wordt hiervoor een geschikt sturingsinstrument gevonden. In mei 2006 vindt de overdracht plaats.
- Doorslaggevende factoren om CtC stedelijk uit te rollen die door betrokkenen genoemd zijn:

- De mogelijkheid die CtC biedt om sturing te geven aan het jeugdbeleid. Het is een instrument voor beleidsontwikkeling en -verantwoording.
- De methodische manier van werken.
- Het scholierenonderzoek als basis voor de wijkanalyse. Een voorwaarde was dat het lukte om de GGD jeugdmonitor en de CtC scholierenenquête te integreren. Dit is gelukt en de enquête zal straks op alle middelbare scholen worden afgenomen.
- Systematische gegevensverzameling.
- Het 'geloof' in CtC wordt van belang geacht. Omdat de aanpak zich in Nederland nog niet bewezen heeft, moet men vooral overtuigd raken van de werkzaamheid van CtC.

2.5 Doelstellingen

Operationele effectdoelstellingen

Doel van CtC is op de lange termijn (2015) het aanwezige probleemgedrag van jongeren terug te brengen op de volgende onderdelen:

- Geweld
- Jeugddelinquentie
- Problematisch alcohol en drugsgebruik
- Schooluitval
- Tienerzwangerschap

De analyse heeft in Rotterdam Oude Noorden geleid tot de selectie van vijf risicofactoren:

1. Problemen met gezinsmanagement
2. Omgang met vrienden die probleemgedrag vertonen
3. Vroeg en aanhoudend antisociaal gedrag
4. Leerachterstanden op basisscholen
5. Maatschappelijke normen die probleemgedrag bevorderen

Voor deze risicofactoren worden de volgende doelstellingen nagestreefd:

- *Problemen met gezinsmanagement*
 - Het voorkomen en verminderen van problemen met gezinsmanagement (over maximaal tien jaar is het percentage jongeren dat melding maakt van problemen met gezinsmanagement gereduceerd tot 10%).
 - Het versterken van de opvoedingscapaciteiten van opvoeders, ofwel onderwijsondersteunend en ontwikkelingsstimulerend gedrag en uitoefenen van supervisie op kinderen, ook buitenshuis.

- Het opbouwen en instandhouden van een sociale infrastructuur van (semi)professionele opvoedingsondersteuners rondom het gezin voor ondersteuning, signalering en/of doorverwijzing.
- *Omgang met vrienden die probleemgedrag vertonen*
 - Een meervoudige aanpak voor kinderen en jongeren in het Oude Noorden, die zich richt op het weerbaarder maken van individuen, zodat zij de groepsdruk kunnen weerstaan en het ontwikkelen van interventies op groepsniveau waarmee negatief groepsgedrag voorkomen kan worden.
- *Vroeg en aanhoudend antisociaal gedrag*
 - Voorkomen van het ontstaan van vroeg- en aanhoudend antisociaal gedrag en het corrigeren van antisociaal gedrag naar pro-sociaal gedrag, waarmee wordt voorkomen dat kinderen met vroeg en aanhoudend antisociaal gedrag op latere leeftijd probleemgedrag ontwikkelen.
- *Leerachterstanden op basisscholen*
 - De gemiddelde Cito-toetsscore van leerlingen in het Oude Noorden was in 2002 528,7 tegen een Rotterdams gemiddelde van 531,2. In 2006 moeten de gezamenlijke Cito-scores in het Oude Noorden zich minimaal bevinden op het gemiddelde van vergelijkbare scholen in dat jaar.
- *Maatschappelijke normen die probleemgedrag bevorderen.*
De herinvoering van formele en informele sociale controle, dat wil zeggen: de maatschappelijke normen in het Oude Noorden dienen zodanig beïnvloed te worden dat er:
 - Heldere, duidelijke en consistente - door publieke gezagsdragers, door mensen die met kinderen en jongeren werken, door ouders en door buurbewoners - uitgedragen regels zijn over welk gedrag wenselijk en acceptabel is voor een gezonde sociale ontwikkeling van de jeugd en welk probleemgedrag dat niet is.
 - Hierop gebaseerde heldere, duidelijke en consistente gedragsregels zijn over de wijze waarop kinderen, jongeren en volwassen elkaar dienen te bejegenen.

De **beschermende factor** waaraan in het Oude Noorden aandacht besteed wordt:

1. Gezonde opvattingen en duidelijke normen

In het preventieplan zijn de volgende tussendoelen geformuleerd wat betreft beschermende factoren:

- Opvoeders zijn zich bewust van de positieve rol die zij kunnen spelen in de ontwikkeling van kinderen en jongeren.

- Bestaande en nieuwe programma's dienen aantoonbaar een bijdrage te leveren aan het versterken van beschermende factoren.

Resultaat

- Voor vier van de vijf risicofactoren is een aanpak in ontwikkeling die is gericht op het terugdringen van factoren die een veilige ontwikkeling van kinderen en jongeren bedreigen en op versterking van factoren die kinderen en jongeren beschermen tegen schadelijke invloeden (Voortgangsrapportage, april 2005).
- Op dit moment (mei 2006) zijn geen gegevens beschikbaar op basis waarvan uitspraken gedaan kunnen worden over de ontwikkeling van de scores op de risicofactoren.
- Bij de nieuwe projectleider bestaat de indruk dat CtC nog onvoldoende heeft bijgedragen aan het verlagen van de scores op de risicofactoren. Maar zoals gezegd, cijfers om dit te staven zijn (nog) niet beschikbaar.
- Van de resultaten op programmaniveau (bereik) wordt, zover gegevens beschikbaar zijn, verslag gedaan in de paragraaf over de uitvoering van het preventieplan.
- Aan de beschermende factoren is weinig aandacht besteed. Dit punt is niet terug te vinden in de uitwerking van de vijf deelprogramma's en volgens de nieuwe projectleider is zelfs geen beschermende factor geselecteerd.
- Om effecten te kunnen meten is meer nodig dan alleen de scholierenenquête. Ook andere beschikbare cijfers moeten hierbij betrokken worden, zoals de jeugdveiligheidsindex en de veiligheidsmonitor. Of de waarneembare resultaten effecten zijn van CtC is altijd moeilijk om te bepalen. Zeker omdat het gaat om inzet op preventie.

Operationele procesdoelstellingen

Het inzetten en verbeteren van preventieve programma's op de geconstateerde problematiek van jeugdigen en risicofactoren.

- *Programmatisch werken.* 'In 2005 zullen de instellingen en organisaties die betrokken zijn bij de opvoeding van kinderen en jongeren in het Oude Noorden bij de uitoefening van hun inhoudelijke werkzaamheden, voor zover deze zijn gericht op de doelgroepen (dus geen management bijvoorbeeld) voor het merendeel van de tijd (60%) gebruikmaken van programma's die aantoonbaar bewezen hebben van invloed te zijn op het voorkomen van probleemgedrag' (Preventieplan 2002).
- *Inzicht over het bereik en effectiviteit van de programma's.* De capaciteit zal moeten worden aangepast aan de omvang van de doelgroepen.
- *Nieuwe programma's zijn effectief of veelbelovend.* Voor de nieuwe programma's, hoewel een grootschalige introductie hiervan niet plaats vindt, worden de criteria gehanteerd die door het NIZW worden ontwikkeld. Om als effectief te worden

aangemerkt, dient een programma: gebaseerd te zijn op wetenschappelijk onderzoek en/of getoetste theorieën, op basis van effectonderzoek aan te kunnen tonen dat er in Nederland positieve resultaten zijn en een systeem/instrumentarium te bevatten voor kwaliteitsbewaking.

- *Verbetering van signaleringsfunctie ten aanzien van jongeren met problemen.*
- *Deskundigheidsbevordering en coaching van professionals.*

Resultaat

- Het programmatisch werken is ontwikkeld. Hoewel niet altijd sprake is (kan zijn) van de inzet van effectieve programma's.
- Een aanpak is ontwikkeld waarmee de resultaten van de activiteiten periodiek in kaart kunnen worden gebracht. Een tijdlang is het bereik van de programma's goed bijgehouden. Dit was erg tijdsintensief. Instellingen hebben ook niet altijd goed geregistreerd. Er ontbreekt een helder inzicht in de resultaten en het bereik van de verschillende programma's.
- De signaleringsfunctie is verbeterd, omdat via het preventieteam snel slagen konden worden gemaakt. Er zijn twee signaleringssystemen in ontwikkeling waarbinnen problemen bij kinderen en jongeren en/of negatief groepsgedrag kunnen worden gesignaleerd.
 1. Per 2005 Jeugd en Ouders onder Eén Dak (JOED): jeugdgezondheidszorg 0-19 jaar, voorpost Jeugdzorg, (school)maatschappelijk werk en orthopedagogische consultatie. Vroegtijdige signalering is hierdoor mogelijk.
 2. Per 2003 deelgemeentelijk Overleg Sluitende Aanpak (DOSAN): vroegtijdige, gecoördineerde en effectieve aanpak van risico- en probleemjongeren met meervoudige problematiek van 0-23. Afstemming tussen verschillende voorzieningen (op deelgemeente, stedelijk, districtsniveau) (Evaluatie, november 2004, Voortgangsrapportage, april 2005.)
- Sommige programma's zijn effectief of veelbelovend in CtC-terminen. Omdat een kwaliteitsverbetering van het jeugd- en jongerenwerk nodig werd geacht, is ervoor gekozen een handboek methodisch werken te ontwikkelen. Dit handboek is beschikbaar gesteld aan organisaties die werk moesten maken van de risicofactor *Omgang met verkeerde vrienden*. Hoewel waardevol omdat de praktijk van werken is verbeterd, is dit geen programma uit de CtC-gids. Dit programma is wel in nauw overleg met het NIZW ontwikkeld.
- De deskundigheidsbevordering van professionals heeft hiermee de aandacht gehad.

Beleidsdoelstellingen

- Een sluitende aanpak
- Samenhangend jeugdbeleid

- Afstemming met andere programma's zoals Opgroeien in Noord en Programma Veilig

Resultaat

- De samenhang in het beleid en de werkzaamheden van de organisaties in het Oude Noorden die zich bezig houden met kinderen en jongeren is vergroot.
- Hoewel via het preventieteam (bepaalde vertegenwoordigers van) instellingen elkaar beter hebben leren kennen, is nog te weinig een visie ontwikkeld op de ketengedachte. 'Iedereen heeft zijn eigen CtC-ding zitten doen.' Waar is sprake van overlap, waar liggen lacunes, waar kunnen instellingen elkaars expertise benutten en elkaar versterken: daar is nog veel winst te behalen. CtC is in de loop der jaren enigszins geïsoleerd geraakt en op zichzelf gaan staat. In het Oude Noorden is veel inzet geweest, veel projecten en programma's (zoals de stads-mariniër en Op Eigen Kracht), maar dit is niet altijd afgestemd met CtC. Hoewel een sluitende aanpak het streven is en zich ontwikkelt, is dit nog onvoldoende uitgewerkt.
- Samenwerking tussen partners die elkaar zonder CtC niet waren tegengekomen is tot stand gebracht, bijvoorbeeld tussen opbouwwerk en peuterspeelzalen. Het kinder- en jongerenwerk werkten voorheen afzonderlijk, maar nu hebben ze elkaar gevonden en stroomt het door.
- CtC draagt bij aan het ontwikkelen van een samenhangend jeugdbeleid. Dit wordt vooral op stedelijk niveau aangegrepen. CtC heeft richting gegeven aan het Integraal Jeugdbeleid. Men vindt dat de stedelijke diensten onderling en de diensten en de deelgemeenten nu veel beter samen aan de slag gaan.
- Het aanbod van de programma's is vooral afgestemd op het bestrijden van de risicofactoren, minder op de behoefte van de jeugd zelf.
- CtC is verankerd in het deelgemeentelijke programma Opgroeien in Noord. Vijf van de zeven deelprogramma's zijn de uitwerking van het preventieplan. De andere deelprogramma's betreffen de basisvoorzieningen (accommodatiebeleid, peuterspeelzalen, kinderopvang, speeltuinen, Duimdrop, jongerenwerk) en de sluitende aanpak (DOSAN, Groepsaanpak en Nieuwe Perspectieven).
- De welzijnsinstelling heeft haar nieuwe beleidsplan opgesteld rondom de CtC-*risicofactoren*.
- Betrokkenen vinden dat inzicht ontstaan is in: wat er is aan jeugdbeleid, welke problematieken aangepakt dienen te worden en welke instrumenten daarvoor beschikbaar zijn.
- CtC en het stedelijk jeugdbeleid groeien steeds meer naar elkaar toe. Bijvoorbeeld de stedelijke ontwikkelingen rondom de onderwijskansenzone en brede school dragen bij aan het bestrijden van de risicofactor *Leerachterstanden beginnend op de basisschool*.

Hoofddoelstellingen

- Voorkomen van probleemgedrag onder jongeren in het Oude Noorden.
- Verminderen risicofactoren en bevorderen van beschermende factoren.

Resultaat

Betrokkenen achten het nog te vroeg om hierover uitspraken te doen.

Omgevingsfactoren

Omgevingsfactoren die de effecten van CtC mogelijk beïnvloeden en ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op de geformuleerde resultaten:

- De (negatieve) beeldvorming over jongeren door buurtbewoners, maar ook instanties (bijvoorbeeld de politie).
- Gebrek aan werk/stageplaatsen voor jongeren. Als je preventief werkt, moet je jongeren ook kansen kunnen bieden. Jongeren op school houden (Noord heeft de hoogste uitval in het VMBO) zonder dat ze een toekomstperspectief hebben werkt niet. Ze vinden moeilijk een baan.
- Fysieke omgeving. Voelen kinderen zich prettig in een wijk, voldoende speelruimte.
- Wonen.
- Drugsoverlast.
- Criminaliteit heeft een grote aanzuigende werking. Hierover is vanuit de deelgemeente ook contact met de politie.
- Sociale cohesie. Een van de belangrijkste risicofactoren is het sociaal isolement van gezinnen. Dat mist de projectleider als risicofactor binnen CtC.

2.6 Uitvoering preventieplan

Het preventieplan is in 2002 opgesteld en uitgewerkt in vijf deelprogramma's, voor elke risicofactor één. Deze vijf deelprogramma's zijn in de loop van de tijd steeds leidend geweest voor de uitvoering van het preventieplan.

Tabel 2.1 Overzicht programma's Rotterdam Oude Noorden

DOMEIN/RISICO-FACTOREN	PROGRAMMA'S	In uitvoering voor start CtC	Uitgevoerd	Afgesproken aantal deel- nemers	Gerealiseerd aantal deel- nemers ¹¹	In CtC gids
GEZIN Problemen met gezins- management	Jeugdgezondheidszorg 0-19 jaar (Jeugd en Ouders onder Eén Dak: JOED. Hierin GGD, Consultatiebureau, Stichting maatschappelijk Werk Noord)	X?	X?		85-97% van de ouders/ verzor- gers	—
	Themabijeenkomsten Ouder en Kind (consultatiebureau)	X?	X?		215 ouders	—
	Op Eigen Kracht Opvoeding- en onderwijsondersteuning (SONOR)	X	X		Totaal bereik 786: met 30 ouders zijn toe- leidings- trajecten gestart	—
	Samenspel en Bijdehand (Stichting Welzijn Noord)	X	X		56 moeders en hun kinderen	X
SCHOOL Vroeg en aanhou- dend antisociaal gedrag	Cool Down (basisscholen)	X	X		Niet bekend	
	Rugzak (basisscholen)???					
	Afterschool (Afterschool)	X	X		103 inge- schreven jongeren/ 59 jonge- ren ge- plaatst bij werk- gever	
	Jeugdmentoraat (After-school)		X		20 kinderen	
	Benefit for Kids (Legato Opleidingen)		X		12 kinderen	
	Taakspel (vanaf 2004/2005)		?			X
Leerachterstanden beginnend op de basisschool	Voorschoolse programma's (Stichting Welzijn Noord):				275 kinderen	X
	- Kaleidoscoop	X	X			
	- Basisgoed	X				
	- Piramide	X	X			

11 Cijfers over 2003 en hebben betrekking op de hele deelgemeente Noord.

DOMEIN/RISICO-FACTOREN	PROGRAMMA'S	In uitvoering vóór start CtC	Uitgevoerd	Afgesproken aantal deelnemers	Gerealiseerd aantal deelnemers ¹¹	In CtC gids
KINDEREN EN JONGEREN Omgang met vrienden die probleemgedrag vertonen	Kinder- en jongerenwerk - buurthuizen Stichting Welzijn Noord - Jeugdcentrum Klooster - Kinderparadijs Meidoorn Marietje Kesselsproject (in 2004/2005)		X		650 kinderen en jongeren van 6 - 20 jaar	
WIJK Maatschappelijke normen die probleemgedrag bevorderen	Schooladoptieplan (politie) Zo gaan we met elkaar om in de buurt (SONOR) Buurtvaders (vanaf 2004)	X	X		In groep 7 en 8 van 12 basis-scholen 70 bewoners van 6 tot 90 jaar Vijf Marokkaanse buurtvaders actief in 2004	X X

Tabel 2.2 Overzicht programma's en risicofactoren Rotterdam - Oude Noorden

Risicofactor	Programma
Problemen met gezinsmanagement	Jeugd Onder één dak / Themabijeenkomsten Ouder en Kind/ Op Eigen Kracht / samenspel / Bijdehand
Vroeg en aanhoudend antisociaal gedrag	Cool down / Rugzak / Afterschool/ jeugdmentoraat / Benifit for Kids / Taakspel
Leerachterstanden	Kaleidoscoop / Basisgoed / Piramide
Omgang met vrienden die probleemgedrag vertonen	Kinder- en jongerenwerk
Maatschappelijke normen die probleemgedrag bevorderen	Schooladoptieplan / Zo gaan we met elkaar om in de buurt / buurtvaders

- Sinds 2003 is gewerkt aan de uitvoering van het preventieplan. De subsidie van de ministeries voor CtC is niet aangewend om (nieuwe) programma's mee te financieren.
- Wegens een gebrek aan middelen zijn niet alle programma's uitgevoerd
- Het preventieplan en de uitwerking in de vijf deelprogramma's zijn nog niet bijgesteld. Vooral het mislukken van de tweede scholierenenquête is hier debet aan.
- Hoewel de eerste stappen die met CtC zijn gezet winst hebben opgeleverd (zie ook onder resultaten op de afzonderlijke doelstellingen hierboven), is er ook een aantal zwaktes en bedreigingen. Dit is onder meer duidelijk geworden uit het traject van keuringen door de Rotterdamse Projectengarage.
- De kern van het advies van de Rotterdamse projectengarage was dat de manier waarop CtC sturing van het jeugdbeleid mogelijk maakt goed werkt, maar de uitvoerders te weinig betrokken zijn. De eerste stappen die met CtC gezet zijn, hebben winst opgeleverd, maar zonder extra inspanning dreigt deze winst weg te ebben. CtC leefde niet meer bij de betrokken organisaties, omdat alle leden van het preventie-team ververst waren. Ook zijn in de omgeving veel risico- en probleemfactoren aan te wijzen. Er dienen maatregelen genomen te worden om commitment voor CtC te behouden en te vergroten. De programmastructuur en communicatie moeten worden geoptimaliseerd.

Keuringen door de Rotterdamse Projectengarage

- In de periode april 2004 - februari 2005 zijn de volgende zeven projecten 'gekeurd' door de Rotterdamse Projecten Garage¹²:
 - Jongerencentrum Lispunt (april 2004)
 - Jeugdcentrum Klooster (mei 2004)
 - Kinderparadijs Meidoorn (juni 2004)
 - Themabijeenkomsten Ouder en Kind (juni 2004)
 - Schooladoptieplan (oktober 2004)
 - Voorschool bij basisschool het Plein en stichting Welzijn Noord (februari 2005)
 - Voorschool bij basisschool Combinatie '70 en stichting Welzijn Noord (februari 2005)
- In februari is het CtC programma zelf ook 'gekeurd'. Het keuringsteam heeft informatie ingewonnen, geanalyseerd en een advies opgesteld. De analyse van knelpunten is samen te vatten in vijf punten:

¹² De Rotterdamse Projectgarage is een instrument waarmee projecten op technische, inhoudelijke, organisatorische en contextuele aspecten kunnen worden gekeurd. De methode is in de periode 2001-2003 in opdracht van de Taakgroep Sociale Infrastructuur van de gemeente Rotterdam ontwikkeld en toegepast. Deze werkwijze is positief geëvalueerd (2003).

1. Na een periode van groei en kwalitatieve verbetering dreigt het programma CtC naar een plafond te groeien. Omdat de problemen nog niet zijn opgelost is het noodzakelijk dat plafond te doorbreken.
2. In de 'omgeving' van CtC zijn veel risico- of probleemfactoren aan te wijzen. Deze bevinden zich zowel binnen de deelgemeente als daarbuiten.
3. De betrokkenheid van de professionals in het veld beperkt zich tot de managementlaag van de instellingen. Voor de lagen daaronder is CtC veelal een onbekend programma. Daarmee gaan veel mogelijkheden voor het mobiliseren van steun en hulpbronnen verloren.
4. De balans tussen ambitie en inzet is niet optimaal. De programmaleider is noodgedwongen te veel met de uitvoering en te weinig met regisseren bezig. Als deze situatie zo blijft zal de gewenste herpositionering en heroverweging van CtC niet gerealiseerd worden.
5. Het programma is heel breed. De ideale en werkbare omvang van het programma is nu niet duidelijk, maar in ieder geval dreigt 'veranderingskracht' verloren te gaan als teveel doelstellingen nagestreefd worden. De juiste omvang en omvattendheid van het programma dienen te worden vastgesteld.

Op bovenstaande punten zijn de volgende adviezen uitgebracht:

- Ad 1. Grijp het aanwezige momentum om CtC een kwalitatieve sprong voorwaarts te laten maken. Heroverweeg het programma en de werkwijze. Zet daarmee CtC opnieuw op de kaart, zowel in de deelgemeente als in de stad.
- Ad 2. Zie de vele risico- en weerstandsfactoren als een mogelijkheid tot verbetering. Overwinnen ervan zal het programma scherper maken en uiteindelijk een bron van energie opleveren.
- Ad 3. Zorg ervoor dat het enthousiasme en engagement van betrokkenen verhoogd wordt. Breng synergie aan tussen het veld en de deelgemeente. Verhoog hiermee het aantal hulpbronnen voor het programma.
- Ad 4. Haal tijdelijk extra menskracht binnen het programma. Geef deze kracht de opdracht het commitment en het enthousiasme voor CtC te verhogen en de communicatie te optimaliseren.
- Ad 5. Concentreer op een beperkt aantal doelstellingen. Bundel de slagkracht op een beperkt aantal slagen die echt gewonnen dienen te worden. Creëer echter tegelijkertijd de mogelijkheid voor meer mensen, groepen en instellingen om hun activiteiten onder te brengen bij CtC. Daarmee dragen deze activiteiten bij aan het bereiken van de doelstellingen, en tegelijkertijd wordt de betrokkenheid bij CtC.

2.7 Vervolg CtC Rotterdam Oude Noorden

- Om te zorgen voor een structurele inbedding en implementatie van CtC in de deelgemeente (ambitie bestuur deelgemeente Noord) was het nodig om commitment en enthousiasme voor CtC te verhogen en de programmastructuur en communicatie te optimaliseren. De deelgemeente wil in 2006 een nieuwe wijk-analyse maken zodat het nieuw aan te treden bestuur met een bijgesteld preventieplan van start kan gaan. De scholen worden in mei/juni 2005 benaderd voor deelname aan het CtC-scholierenonderzoek. Inmiddels hebben de gemeente Rotterdam, NIZW en DSP overeenstemming bereikt over de ontwikkeling van een gecombineerde vragenlijst van de Rotterdamse jeugdmonitor en het CtC-scholierenonderzoek.
- De CtC-projectleider is rond deze tijd vertrokken en vanaf september 2005 is een interim projectleider actief geweest. Per 1 januari 2006 is een nieuwe projectleider aangesteld.
- Naar aanleiding van de procesevaluatie van de projectleider en de adviezen van de Rotterdamse projectengarage is een campagne gestart om CtC verder te brengen en weer goed op het netvlies te krijgen. Omdat in het najaar van 2005 pogingen om de scholierenenquête uit te voeren gestrand zijn, en ook dit geen basis kon zijn voor een nieuwe wijkanalyse en preventieplan, is vanaf eind 2005 de aandacht gelegd op de campagne.
- Op 15 december 2005 heeft een *Kick off* van de campagne plaats gevonden. Hierbij waren alle CtC-partners aanwezig: leden preventieteam, portefeuillehouder, enkele raadsleden, programmabureau Veilig en JOS. Er is gesproken over hoe nu verder met CtC. Uit deze bijeenkomst is een aantal werkpunten naar voren gekomen. Na 15 december heeft de (nieuwe) projectleider met een externe adviseur alle preventieteamleden geïnterviewd. Onderwerpen van gesprek waren: terugblik op 2005 (wat hebben de instellingen bereikt op de doelstellingen van CtC, ook specifieke projecten, zijn er aantallen te produceren en uitspraken te doen over effecten) en voor 2006: wat zijn speerpunten, hoe ziet de rol van de instellingen eruit, wat is daarvoor nodig, de rol van de deelgemeente, hoe ziet het gewenste preventieteam eruit ziet en hoe kunnen scholen betrokken worden.
- Op basis van de informatie uit deze gespreksronde schrijft de projectleider samen met de externe adviseur een plan over hoe het nu verder moet met CtC. Dit plan¹³ bevat op hoofdlijnen de volgende onderdelen:

¹³ Dit plan is op moment van schrijven (mei 2006) nog niet voor de onderzoekers beschikbaar.

- Scholen niet direct betrekken, maar via de brede school. Wel betrekken bij de analyse.
- Structuur preventieteam wordt aangepast.

Registratie en monitoring

Uitzonderingen daargelaten is op dit moment de registratie onvoldoende. De deelgemeente vraagt instellingen niet systematisch om te registreren en daardoor is onvoldoende zicht op het bereik van de diverse programma's. Tot nu toe zijn er dan ook geen subsidieafspraken gemaakt over te leveren prestaties.

Scholierenonderzoek

- Het eerste scholierenonderzoek heeft plaats gevonden in 2000.
- In 2003 heeft de tweede scholierenenquête effectmeting plaats gevonden (Aalst, 2004). Wegens omstandigheden (te lage respons) kunnen de resultaten niet beschouwd worden als effectmeting.
- Het najaar van 2005 werd als een natuurlijk moment in het CtC proces in het Oude Noorden beschouwd om een nieuw scholierenonderzoek te doen. Hoewel hier door de interim projectleider en portefeuillehouder hard aan getrokken is, hebben de scholen uiteindelijk geen medewerking verleend.
- De scholierenenquête wordt nu in de Rotterdamse jeugdmonitor geïntegreerd. Het voornemen is om de enquête in deze nieuwe vorm eind 2006, begin 2007 af te nemen. Deze wordt eens in de vier jaar afgenomen. DSP, GGD en het NIZW hebben zich hier sterk voor ingezet en er is een versie ontstaan waarmee iedereen tevreden is.
- Dit nieuwe scholierenonderzoek wordt in heel Rotterdam op alle middelbare scholen afgenomen. Voor elke deelgemeente wordt een afzonderlijke rapportage gemaakt.
- De projectleider heeft echter twijfels bij de betrouwbaarheid van dit soort vragenlijsten. Je kunt volgens haar misschien niet verwachten dat jongeren zulke lange vragenlijsten tot het eind toe zorgvuldig invullen. Misschien is een dergelijke enquête niet de geëigende manier om deze informatie te verzamelen. Je kunt ook werken met bijvoorbeeld jongerenpanels. Ze verwacht problemen met de vergelijkbaarheid.

Ervaren knelpunten CtC-proces

- Er is geen aanbod voor 0-2 jarigen in de CtC-gids.
- Het organiseren van betrokkenheid van bewoners en jongeren is lastig. Volgens de huidige projectleider is dit een aandachtspunt voor de toekomst. Wellicht dat ze in de toekomst jongerenparticipatie laten organiseren door externe deskundigen. Bijvoorbeeld om jongeren te laten beoordelen of ze zich herkennen in de plannen die voor hen gemaakt worden. Daarnaast zijn ook de instellingen zelf verantwoordelijk voor

het organiseren van bewonersbetrokkenheid. Er wordt bijvoorbeeld al gewerkt met wijktafels.

- De analyse is een sterk punt van CtC, het op basis van informatie aan de slag gaan. Maar de organisatorische uitwerking is lastig, aldus de projectleider.
- In het Oude Noorden worden veel sociale interventies gepleegd. Daardoor is het moeilijk om overzicht te bewaren en de afstemming met CtC altijd te realiseren.
- Het mislukken van de tweede scholierenenquête. Te weinig leerlingen hebben meegedaan om betrouwbare uitspraken te kunnen doen. Daardoor raakte CtC eigenlijk in een impasse en was het moeilijk om iedereen gemotiveerd te houden.
- Het ontbreken van scholing voor de nieuwe leden van het preventieteam. Binnen het preventieteam is door de vele wisselingen het overzicht en de kern waar CtC om draait, bij de preventieteamleden (en hun organisaties) verloren gegaan.

Ten slotte

- De projectleider hecht eraan te waken voor een al te wetenschappelijke benadering van de CtC aanpak. Je moet vooral kijken hoe je de methodiek kan gebruiken in de gegeven situatie. Een doortimmerde aanpak is ook traag en niet altijd effectief.
- Een bezwaar dat geuit is tegen de CtC-methodiek: samenhang tussen de negentien risicofactoren ontbreekt.
- CtC biedt handvatten voor het creëren van commitment, maar het vraagt om meer investering van de deelgemeente en de instellingen, aldus de projectleider.
- De afgelopen collegeperiode is in Rotterdam de repressieve aanpak dominant geweest. Preventie heeft wel aandacht gekregen, maar de kwaliteit daarvan is onvoldoende geweest. Een dergelijke constatering wordt ook gedaan in de evaluatie van het programma Op Eigen Kracht (Versterking Marokkaanse bewoners Oude Noorden/Agniesebuurt). De balans is zoek geweest, dit wordt ook breed erkend, aldus de projectleider.
- Het voornemen is om in het nieuwe (stedelijke) bestuursakkoord vast te leggen dat de analyse van scholierenenquête als onderlegger dient voor de inzet op welzijn en zorg voor jeugd. CtC wordt hiermee hét sturingsinstrument voor het jeugdbeleid in Rotterdam. De deelgemeenten ondersteunen het bestuursakkoord. Het bestuursakkoord krijgt op dit moment (mei 2006) vorm, definitieve besluitvorming hierover moet dus nog plaats vinden.

Geraadpleegde documenten

Aalst, M. et al. (2004). *Scholierenonderzoek Communities that Care. Effectmeting Rotterdam*. Amsterdam: DSP-groep.

Deelgemeente Rotterdam (2004). *Communities that care preventieprogramma 'Veilig opgroeien in het Oude Noorden'. Evaluatie over de periode 1 januari 2003 t/m 30 juni 2004*. Deelgemeente Rotterdam Noord, 30 november 2004.

Deelgemeente Rotterdam (2005). *Deelgemeente Noord Programmabegroting 2005, programma Opgroeien in Noord*.

Dijk, B. van et al. (2004). *Eindrapportage vier pilotprojecten CtC*. Amsterdam: DSP-groep.

Dijk, A.G. van et al. (2002). *Tussenrapportage evaluatie vier pilotprojecten CtC*. Amsterdam: DSP-groep.

Dijk, E. van et al. (2000). *Scholierenonderzoek Communities that Care. Nulmeting Rotterdam*. Amsterdam: DSP-groep.

NIZW (2004). *Halfjaarlijks voortgangsverslag Communities that Care*. 10 november 2004. Utrecht: NIZW.

Programmabegroting 2005 Deelgemeente Noord. September 2004.

Veilig opgroeien in het Oude Noorden. Wijkprofiel Communities that Care. Uitgebracht door preventieteam CtC Oude Noorden. Rotterdam, december 2001.

Veilig opgroeien in het Oude Noorden. Preventieprogramma Communities that Care. Uitgebracht door preventieteam CtC Oude Noorden. Rotterdam, oktober 2002.

Veilig Opgroeien in het Oude Noorden. Uitwerking vijf deelprogramma's. oktober 2002.

Verslag Schouw programma Communities that Care (CtC) Deelgemeente Noord, Donderdag 17 februari 2005.

Verslag Kick off Campagne CtC Noord, Deelgemeente Noord, 15 december 2005.

Voortgangsrapportage uitvoering Veilig Opgroeien in het Oude Noorden, 21 april 2005.

Geïnterviewd

Mw. M. Venekamp, projectleider CtC, Deelgemeente Rotterdam-Noord (tot medio 2005).

Mw. C. Teunis, projectleider CtC, Deelgemeente Rotterdam-Noord (per 1 januari 2006).

Mw. J. Jonker, Programmabureau Veilig, stuurgroeplid CtC Rotterdam Oude Noorden.

Dhr. I. de Vries, Seinpost.

3 Communities that Care Zwolle-Zuid

De belangrijkste bevindingen van de uitvoering van Communities that Care in Zwolle-Zuid vanaf de pilotfase (1999-2003) tot heden staan hieronder op een rij. Dit overzicht is gebaseerd op de eindrapportage van de pilots door DSP (2004), de startrapportage (Verwey-Jonker Instituut, april 2005), de resultaten van een in 2006 uitgezette digitale enquête onder de werkgroepleden en een schriftelijke enquête onder projectleider, coach en NIZW, en op interviews met projectleider, beleidsadviseur Onderwijs & Jeugd en coach, afgenomen in het voorjaar van 2005 en een jaar later, in het voorjaar van 2006.

3.1 Positionering/stedelijke uitrol

In Zwolle-Zuid is er in de pilotfase (1999-2003) vooral veel energie gestoken in het proces, vooral op het niveau van beleid en management. Eerst moest voor iedereen helder worden wat CtC inhoudt. Na de pilotfase is Zwolle-Zuid bezig gegaan met een inhaalslag binnen het preventieteam, een soort herstart. Het B&W-besluit van juni 2004 is hierin leidend. B&W constateren naar aanleiding van het evaluatieonderzoek van DSP dat CtC in de pilotfase heeft geleid tot het doorbreken van 'muurtjes tussen instellingen' en dat er een draagvlak is voor CtC bij jeugdpartners. Zij besluiten verder tot continuering in Zwolle-Zuid, echter nog geen uitrol naar andere wijken: 'Wij constateren dat het doelgericht inzetten van effectieve projecten en activiteiten op basis van een gedegen analyse naar achtergronden zowel bij gemeente als bij partners binnen het domein Zorg en Welzijn helaas nog niet altijd gemeengoed is.' Het college doet in 2004 de volgende aanbevelingen:

- De regiefunctie dient steviger te worden neergezet waarbij meer aandacht is voor de herallocatie van middelen, het realiseren van randvoorwaarden, alsmede de regie op de uitvoering.
- Meer aandacht voor de 'korte klap' naast de aandacht voor de lange termijn.
- Versterking van relatie met curatieve en repressieve aanpak.

- Vergroten van de geprioriteerde beschermende factoren (brief B&W aan de Raad, mei 2004).

Naar aanleiding van het evaluatierapport van DSP en de aanbevelingen door het college zijn de procesdoelstellingen in Zwolle-Zuid aangevuld en zijn de accenten verlegd (zie bijkomende procesdoelstellingen). In 2008 vindt de tweede effectmeting plaats. Naar aanleiding van de resultaten willen de B&W besluiten tot het voortzetten van CtC in Zwolle-Zuid en verbreding over de rest van de stad. De meeste stuurgroepleden zijn hier op dit moment voorstander van. De geïnterviewden weten niet of een uitrol van het complete CtC-instrument over de hele stad echt gaat gebeuren. Er zouden formatieve problemen kunnen ontstaan en de schaalgroottes van organisaties zouden kunnen botsen: 'Als alle regionale instellingen op wijkniveau moeten gaan werken kost dat mogelijk te veel menskracht.' Sommigen opperen het idee om de buurtnetwerken als onderliggend model te gebruiken.

Mocht er geen expliciete uitrol over de hele stad komen, dan denken de respondenten wel dat meer elementen uit CtC zullen worden uitgerold om het jeugdbeleid te kunnen versterken. Dit gebeurt nu ook al enigszins doordat het benoemen van domeinen en risico- en beschermende factoren voor het eerst is meegenomen in de Jeugdvisie. Het bereiken van integraliteit en samenhang staat voorop (Notitie jeugdbeleid 2005-2009). Ook is er in Zwolle sprake van een programmatische aanpak, gericht op het voorkomen en bestrijden van jeugdcriminaliteit als onderdeel van het algemene jeugdbeleid en veiligheidsbeleid (Meerjarenbeleidsplan Jeugdcriminaliteit 2006-2009). In die aanpak heeft het scholierenonderzoek samen met het GGD Gezondheidsonderzoek, jeugdonderzoek en gegevens van HALT en Leerplicht al geleid tot een Criminaliteitskaart per wijk. Het in gang zetten van dergelijke zaken zou volgens de geïnterviewden in de toekomst kunnen leiden tot het invoeren van CtC over de hele stad.

3.2 Lokale context en situatie van de jeugd

- Zwolle-Zuid is een stadsdeel, opgebouwd uit de wijken Schelle, Ittersum en Soester-Weteringslanden. De buurten in deze wijken verschillen sterk van elkaar. Zwolle-Zuid wordt als één wijk gezien, vanwege het feit dat alle huizen in dezelfde periode (1975-1995) gebouwd zijn rondom een drietal oude kernen en dezelfde bouwstijl hebben. De concentratie op dit grootschalige gebied werd echter, naarmate de pilot-fase vorderde, op een gegeven moment als een nadeel gezien. Door de grootschaligheid kwamen bepaalde problemen niet goed uit de verf. Na de pilot-fase is het preventieteam daarom meer buurtgewijs gaan werken; meer inspelen op daar waar zich ontwikkelingen en knelpunten voordoen.
- Zwolle-Zuid heeft ongeveer 32.500 inwoners waarvan 31%

jonger is dan 18 jaar; het is het kinderrijkste gebied van Nederland

3.3 Organisatie

Motieven

De groep adolescenten zal de komende jaren in Zwolle-Zuid toemen en vanuit de verwachting dat dit problemen met zich mee zal kunnen brengen, heeft Zwolle zich in het verleden aangemeld als pilot. De tekenen van mogelijke overlast zijn zichtbaar in de vorm van overlast en vernielingen; het aantal meldingen bij de politie is hoog in vergelijking met meldingen uit andere wijken.

Samenstelling Stuurgroep (directie en management)

In 2006 is de samenstelling als volgt:

- Gemeente Zwolle Wijkzaken, projectleider (voorzitter)
- Gemeente Zwolle Ontwikkeling, Beleidsadviseur Onderwijs & Jeugd
- GGD
- Wijkplatform Zwolle-Zuid
- De Kern
- ICARE
- Politie IJsselland
- Travers
- CAD

Samenstelling preventieteam (Werkgroep)

In 2006 is de samenstelling als volgt:

- Gemeente Zwolle Wijkzaken, projectleider
- Travers, projectcoördinator (voorzitter)
- Travers, ReZet
- GGD
- De Kern
- ICARE
- CAD

In het begin van de pilotfase zaten er veel organisaties in de stuurgroep. Na enige tijd werd geconcludeerd dat de stuurgroep zich moest beperken tot enkele kernpartners waarmee ook daadwerkelijk afspraken konden worden gemaakt. In de kleinere stuurgroep zaten op een gegeven moment managers en leidinggevendenden van relevante Zwolse organisaties en instellingen. Omdat de stuurgroep nog steeds vrij groot was (20, soms 26) functioneerde deze niet optimaal. Bovendien was er nogal wat verloop. Daarom is ertoe overgegaan om de stuurgroep af te splitsen in een klankbordgroep die minder vaak bijeenkwam en minder beslissingsbevoegdheden had. Een klein aantal mensen uit de oude stuurgroep vormde de

nieuwe slagvaardigere (kern)stuurgroep. Dit werkte beter. Deze klankbordgroep bestaat nu niet meer, de stuurgroep wel. De klankbordgroep bereidde het preventieplan voor. Daar is een werkgroep uit voortgekomen. Deze werkgroep voor het preventieplan (het preventieteam) bestaat nu nog steeds en is de spil in het veld; zij kent een vaste samenstelling van kernparticipanten. Toen het preventieplan opgesteld en uitgevoerd werd bestond het preventieteam uit acht personen afkomstig van politie, de Gemeente Zwolle en nog zes aanbieders van programma's (Cad, GGD, ReZet, ICARE, De Kern en Travers). De projectleider was indertijd ook voorzitter van het preventieteam. De werkgroep was onder andere resultaatverantwoordelijk voor de uitvoering van het preventieplan en moest samenwerking initiëren of onderhouden (DSP, 2004).

De aansturing van stuurgroep en preventieteam is na de pilotfase meer gescheiden. De projectleiding is nu expliciet in handen van de gemeente. Deze heeft nu de stuurgroep onder zich en de projectcoördinator (van welzijnsorganisatie Travers) gaat over het preventieteam. Bij de uitvoering van het preventieplan wordt er meer van krachten en aansluiting bij natuurlijke momenten in de wijk uitgegaan, dan in de pilotfase het geval was. De coördinator moet meer de spin in het web zijn tussen alle lijnen en netwerken. De projectleider zorgt voor een beleidsmatige inbedding en maakt afspraken met instellingen. In de eerste constructie moest één persoon beide doen.

In de werkgroep zijn op het moment van schrijven van dit rapport dezelfde organisaties vertegenwoordigd als tijdens de pilotfase, alleen de politie zit er niet meer bij. Er is daar geen jeugdaccenthouder meer; de aandacht is verlegd van preventie naar repressie. Wel is de politie nog steeds betrokken en ook vinden projectleider en projectcoördinator het belangrijk om contacten te onderhouden omdat het belangrijk wordt gevonden dat repressie niet geïsoleerd opereert ten opzichte van preventie.

Scholen nemen door andere prioriteiten niet deel aan CtC, maar zijn net als de politie wel betrokken. Deze betrokkenheid is vergroot doordat in 2005 het echtscheidingsproject 'Kies' op verschillende scholen is gaan draaien: concrete programma's blijken meer aan te spreken dan de methode CtC an sich. Het gaat volgens de geïnterviewden daardoor meer leven voor mensen. Verder zijn er in stuur- en werkgroep enkele personele wisselingen geweest.

Projectleider en -coördinator hebben altijd een gesprek met de opvolger.

3.4 Ambtelijke en bestuurlijke inbedding

- De projectleiding en regie zijn in handen van de gemeente, afdeling Wijkzaken. Voorheen viel het onder de Welzijnsinstelling Travers. De projectleider zorgt voor de

beleidsmatige inbedding en maakt afspraken met instellingen. Tijdens de pilot had de gemeente deze beleidsmatige verantwoordelijkheid ook, maar legde ze de projectleiding vooral bij welzijnsorganisatie Travers neer. Er was toen meer een topdown benadering en de coördinatie met het gemeentelijke jeugdbeleid verliep minder optimaal dan nu het geval is. De aansturing van stuurgroep en preventieteam is in de loop van de tijd namelijk meer gescheiden. De projectleider van de gemeente heeft nu de stuurgroep onder zich en de coördinator (Travers) gaat over het preventieteam. Beiden zitten ook de vergaderingen voor. De beleidsmedewerker Onderwijs & Jeugd van de gemeente zit ook in de stuurgroep. De projectcoördinator heeft maar een beperkt aantal uren (8 uur per week) voor CtC. De gemeentelijke aansturing wordt door de geïnterviewden belangrijk gevonden; 'Als dat wegvalt, zou CtC wegebben.'

- In de pilot-fase is er veel aan pr gedaan, op dit moment is dit in mindere mate het geval. Volgens de geïnterviewden zullen weinig mensen in Zwolle-Zuid zich bewust zijn van CtC, maar de meesten vinden dat ook niet nodig. Het gaat er volgens de geïnterviewden vooral om dat mensen de programma's kennen. Anders dan in de VS is community-based werken hier in Nederland geïnstitutionaliseerd. Het wordt volgens de geïnterviewden dan ook het belangrijkste gevonden dat de uitvoerders weten wat CtC inhoudt. Wel is het zo dat de pr over CtC nu gekoppeld wordt aan de implementatie van een aangepast preventie- en werkplan. Daarin heeft men de naam CtC bewust veranderd in 'Veilig Opgroeien in Zwolle-Zuid'. In het volgende werkplan wordt de pr naar scholen explicieter opgenomen.

3.5 Doelstellingen

a. Operationele effectdoelstellingen

Wat betreft de resultaten van CtC wordt er een onderscheid gemaakt tussen de doelen die gericht zijn op de langere termijn, namelijk het verminderen van het probleemgedrag, en de doelstellingen op korte termijn, die gericht zijn op het verminderen van de risicofactoren.

In het preventieplan van 2002 staan de doelstellingen voor de komende 10 tot 15 jaar te lezen. Jaarlijks wordt er een werkplan gemaakt. In het concept-werkplan 2005-2006 is geen verandering in operationele effectdoelstellingen waarneembaar. Uit de interviews blijkt dat de betrokkenen naar aanleiding van de aanbevelingen door het college wel een beschermende factor willen toevoegen, te weten conventionaliteit.

Wenselijke situatie voor de probleemgedragingen op lange termijn is:

Problematisch drank- en drugsgebruik

- De toekomstige waarden voor alcoholgebruik en roken bij jongeren in Zwolle-Zuid zijn in de CtC-scholierenenquête niet hoger dan het gemiddelde van alle CtC-wijken in Nederland.
- De huidige, relatief gunstige waarden bij het overige midde-
lengebruik in Zwolle-Zuid blijven behouden.
- De waarde in het scholierenonderzoek bij de 12-13jarigen bij alcohol mag maximaal 25% zijn (nu 50%), bij de 14-15jarigen 50% (nu 71%) en bij 16 jaar en ouder 70% (nu 89%).
- De waarde in het scholierenonderzoek bij het roken moet met name bij de 12- tot 13-jarigen een teruggang laten zien tot de maximaal te behalen waarde van 20% (nu 36%).
- De goedkeuring van de ouders van het drinkgedrag van hun kind van 12-15 jaar moet verminderen van ruim 50% naar 25% (GGD-monitor).

Geweld en jeugddelinquentie

- De in het scholierenonderzoek gemeten gunstige waarden voor Zwolle-Zuid als het gaat om geweld en delinquentie moeten behouden blijven.
- Wat betreft de HALT-afdoeningen mogen de waarden voor Zwolle-Zuid niet boven het landelijk gemiddelde uitkomen.
- De gunstige waarden in het politieoverzicht Zwolle-Zuid moeten behouden blijven. Het is hierbij van belang om de Politiegegevens in de toekomst meer wijkspecifiek weer te geven. De politie Zwolle zal hiertoe een bijdrage leveren.

Schooluitval

- Bij de schooluitvallers zonder voldoende startkwalificatie voor de arbeidsmarkt de gunstige cijfers van schooluitval, in de regio van de Gemeente Zwolle, voor Zwolle-Zuid behouden.
- In het scholierenonderzoek staan de waarden weergegeven van jongeren die hebben gespijbeld. Deze waarden mogen niet hoger zijn dan het gemiddelde van alle CtC-wijken.

Tienerzwangerschappen

- Er zijn over tienerzwangerschappen in Zwolle-Zuid geen harde gegevens voorhanden. Voor tienerzwangerschappen kunnen dus geen meetbare resultaten worden benoemd. Bij de volgende risico-inventarisatie zal opnieuw bekeken worden welke gegevens verzameld kunnen worden.

Voor de drie geprioriteerde risicofactoren zijn kortere termijn-
doelen (3-10 jaar) gesteld:

Problemen met gezinsmanagement

- In de scholierenenquête een afnemende tendens bij de scores op discipline en toezicht waarbij over tien jaar Zwolle-Zuid niet

hoger mag scoren dan het landelijke gemiddelde van alle CtC-wijken.

- Een dalende tendens en op termijn een niet hogere score dan het landelijke gemiddelde van alle CtC-wijken bij de positieve houding van ouders als het gaat om alcohol- en drugsgebruik in het domein gezin.

Vroeg begin van het probleemgedrag

- Een afnemende tendens in de scholierenenquête op de risicofactor 'vroeg begin van het probleemgedrag'. Op de langere termijn mag deze risicofactor niet hoger dan 15% scoren.
- De goedkeuring van de ouders van het drinkgedrag van hun kind van 12-15 jaar moet verminderen van ruim 50% naar 25% (GGD-monitor).

Weinig binding met de wijk en gebrek aan organisatie in de wijk

- In de scholierenenquête bij deze risicofactor een tendens waarbij op de middellange termijn de waarden niet hoger mogen uitkomen dan het landelijk gemiddelde van alle CtC-wijken.
- Een toename van de buurtwaardering in Zwolle-Zuid in het Omnibusonderzoek.

Beschermende factoren

- De gunstige positie behouden.
- De beschermende factor 'belang van betrokkenheid in het domein wijk' vergroten, waarbij het streven een waarde boven het landelijk gemiddelde van alle CtC-wijken is.
- Later toegevoegd: conventionaliteit.

Resultaat

Bovenstaande doelstellingen zijn vastgesteld na het eerste scholierenonderzoek. De nulmeting vond plaats in het najaar 2000. Jongeren in Zwolle-Zuid kregen een vragenlijst op hun huisadres bezorgd: 400 scholieren vulden het in. De tweede meting vond in het najaar van 2003 plaats. Gekozen werd voor een andere opzet: alle 3112 jongeren tussen 12 en 17 jaar die in Zwolle-Zuid woonden kregen een uitnodigingsbrief om de enquête op het internet in te vullen. Hier deden 768 scholieren aan mee. Naar aanleiding van de effectmeting luidt de algemene conclusie dat de situatie van jongeren tussen de 12 en 18 jaar in Zwolle-Zuid tussen 2000 en 2003 globaal genomen gelijk is gebleven. 'Er is nog geen verbetering te zien op de zogenaamde geprioriteerde risicofactoren. Sterker nog, er is een significante verslechtering zichtbaar met betrekking tot de organisatie in de wijk. Bij een klein aantal andere indicatoren voor niet-geprioriteerde risicofactoren zijn ook verslechtingen te zien (DSP, 2004). De conclusies van de effectmeting volgens DSP zijn:

- De scores op het niveau van probleemgedragingen in de pilotwijk liggen over het algemeen op het niveau van de nul-

meting. Het percentage jongeren dat veelvuldig rookt en veel alcohol gebruik en het spijbelgedrag is gelijk gebleven.

- Het percentage jongeren dat een winkeldiefstal heeft gepleegd of met de politie in aanraking is geweest is echter licht gestegen.
- Ook wat betreft risico- en beschermende factoren zijn er vergeleken met de nulmeting weinig verschillen te constateren. Enige uitzondering betreft de indicator 'gebrek aan organisatie in de wijk'. De score op deze indicator is in de periode 2000-2003 significant toegenomen, wat negatief moet worden geïnterpreteerd.

Ook de scores op de niet geprioriteerde indicatoren 'positieve houding ouders ten aanzien van probleemgedrag' en 'positieve houding ten aanzien van alcohol en drugsgebruik' zijn omhoog gegaan (is negatief).

De uitkomsten van de effectmeting zijn in het veld op verschillende sessies met de uitvoerders besproken. Daarbij hebben de betrokkenen kritisch naar de eigen aanpak en de tot dan toe gevolgde werkwijze gekeken. Organisaties beseften naar aanleiding van de resultaten dat ze zelf een verdere cultuuromslag zouden moeten maken. Er zijn daarom in 2005 veranderingen in het aanbod doorgevoerd. Er is meer ingezet op het buurtgericht werken en op het inspringen op natuurlijke momenten in de wijk (zie: *bijkomende procesdoelstellingen*).

In 2008 wordt er opnieuw een scholierenonderzoek uitgevoerd. Mogelijk zijn er dan intussen wel effecten bereikt. Er bestaat volgens de geïnterviewden een kans dat de enquête dan over heel Zwolle wordt uitgezet. Dit kan tot consequentie hebben dat veel probleemfactoren in Zwolle-Zuid wegvallen. Vanwege de geringe problematiek in vergelijking met andere wijken, en omdat een aantal projecten dit jaar nieuw ingezet zijn, is het volgens velen de vraag of je hier in 2008 al effecten van kunt zien. Gesteld wordt echter dat de nieuwe meer buurgerichte projecten als Home-Party en Peer Project al grote successen op zich zijn, omdat er vóór CtC helemaal niet een dergelijk vraaggericht aanbod op wijkniveau aanwezig was.

b. Operationele procesdoelstellingen

- Het verbeteren van de samenhang tussen preventieprogramma's, gericht op de geselecteerde probleemgebieden en beschermende factoren (vooral binding in de wijk).
- Het ontwikkelen en inzetten van een aanbod preventieve programma's die bewezen hebben succesvol te zijn.
- Het vergroten van het bereik van jeugdigen door een aanbod te ontwikkelen voor alle leeftijdsgroepen.
- Het verbeteren van de relatie tussen de preventieve programma's met anderen initiatieven en projecten (ketenkwaliteit).

Na de pilotfase en de resultaten van de eerste effectmeting is er veel discussie geweest in stuurgroep en preventieteam. CtC dreigde weg te zakken omdat het te veel op het niveau van de stuurgroep bleef hangen. Projectleider en -coördinator hebben voor een doorstart gezorgd door een inhaalslag op de werkvloer te realiseren. Het draagvlak is vergroot; de participanten willen eruit halen wat er in zit, hoewel het draagvlak vaak afdelings- en niet organisatiebreed gedragen wordt. Meer zaken worden nu in samenhang georganiseerd. In het werkplan 2005-2006 worden andere uitgangspunten gehanteerd dan in het oorspronkelijke preventieplan, naar aanleiding van de resultaten uit de pilot-fase en de opmerkingen uit het College. Zie: *bijkomende procesdoelstellingen*.

Resultaat

Naar aanleiding van het wijkprofiel zijn de volgende indicatoren in het Preventieplan van 2002 als uitgangspunt opgenomen om de procesdoelen te realiseren:

Gewenste verbeteringen in het aanbod:

1. De vastgestelde criteria zijn leidraad voor de uitvoering van de programma's. Dit biedt garanties voor de effectiviteit van de programma's.
 2. De behaalde resultaten zullen voor alle programma's afzonderlijk en voor het totale aanbod worden gemeten.
 3. Het aanbod zal beter gespreid zijn over de leeftijdsgroepen.
 4. De verdeling van risicofactoren zal evenwichtiger zijn, waardoor de programma's binnen de risicofactor 'weinig binding met de wijk' en 'gebrek aan organisatie in de wijk' een groter bereik kunnen hebben.
 5. Het aanbod voor jongeren zelf zal groter zijn.
 6. De samenwerking tussen de instellingen binnen één groot preventief programmatisch aanbod biedt garanties voor nauwe afstemming en samenhang (Stad & Welzijn, 2002).
-
1. De programma's zijn ingevoerd naar aanleiding van het in 2002 ontwikkelde preventieplan, gebaseerd op onder meer wijkprofiel en risicofactoren. In het preventieplan staat voor elk programma het doel, de doelgroep, methodiek en aanbieder omschreven. De doelen zijn gericht op outcome. Inmiddels is dit aanbod bijgesteld. Zie voor meer uitleg: *Uitvoering Preventieplan*.
 2. Dit is een kwetsbaar punt omdat de registratie nog niet op orde is. De bewustwording begint nu wel te komen, mede door de komst van de WMO en (mede daardoor) de aandacht voor kwaliteitsbeleid. Zie voor meer uitleg: *Registratie en Monitoring*.
 3. Omdat de registratie niet op orde is, valt niet te zeggen of het aanbod door de komst van CtC beter gespreid is over de leeftijdsgroepen. In de toekomst hoopt men hier meer over te kunnen zeggen.

4. Volgens de projectleider is er een evenwichtiger spreiding over de risicofactoren. De beschermende factoren krijgen nog wel te weinig aandacht. Hier is men nu een doorstart op aan het maken.
5. Op de vraag of het aanbod onder jongeren zelf groter is geworden, ontvingen we tijdens de interviews antwoorden als 'wat bedoel je daar precies mee, het gaat toch niet om een groter aanbod, maar om een aanbod dat risico's wil aanpakken?' Het lijkt er dus op dat er niet bewust gestreefd is naar realisering van dit uitgangspunt.
6. Na de doorstart van CtC richtte men zich vooral op preventieteam en werkvloer. Daar is de samenwerking aanzienlijk bevorderd. Er wordt nu veel meer in samenhang georganiseerd. Zo wordt een activiteit van het CAD nu gekoppeld aan de Home Party en doen GGD en Thuiszorg nu gezamenlijk de cursussen Opvoeden Zo en Pubercursus. Laatstgenoemde was misschien zonder CtC ook gebeurd, maar dit geeft volgens beide organisaties net die extra impuls. Vrijwel alle geïnterviewden vinden dat er meer samenhang is gekomen in Zwolle-Zuid. Er gebeurt veel meer op wijkniveau en de betrokkenen beginnen zich gezamenlijk verantwoordelijk te voelen. Het grootste voordeel is dat men elkaar op het uitvoerend niveau beter heeft leren kennen. Dit bevordert de doorverwijzing, uitwisseling en consultatie. Het preventieteam is ook overtuigd geraakt van het feit dat er op andere manieren deelnemers moeten worden geworven voor de programma's dan men altijd deed. Werving is momenteel een belangrijk aandachtspunt in het kader van het meer vraag- en buurtgericht werken. Het unieke is ook dat regionale instellingen op wijkniveau met lokale instellingen samenwerken. Dat gebeurt alleen binnen CtC en in de buurtnetwerken.

Terugkijkende naar de procesdoelstellingen kan samenvattend gesteld worden dat CtC vooral meer samenhang en samenwerking in Zwolle-Zuid gebracht heeft. CtC heeft gezorgd voor een gemeenschappelijk kader. Stuurgroep en preventieteam proberen programma's op elkaar af te stemmen en met elkaar samen te laten hangen, relaterend aan beschermende factoren en risicofactoren. In enkele gevallen lukt dit goed, maar volgens de geïnterviewden is het zeer veel werk om dit voor het totale aanbod voor elkaar te krijgen. Zij denken dat het misschien nog wel tien jaar gaat duren voordat men daar is waar men wil komen, maar er is zeker een proces in gang gezet. Dit geldt ook voor het verbeteren van de relatie tussen preventieve programma's met andere initiatieven en projecten. Er is een preventief aanbod ontwikkeld en er wordt daarbij zoveel mogelijk gekeken naar effectief gebleken programma's. Hierbij is de CtC-gids in Zwolle-Zuid voor de betrokkenen echter niet allesbepalend.

Het is lastig te bepalen of er ook daadwerkelijk meer jongeren zijn bereikt omdat de registratie nog niet op orde is en omdat veel aanbod voorheen niet goed aansloot op de vraag. Hier zet men momenteel opnieuw op in.

c. Bijkomende procesdoelstellingen

Het college deed de volgende aanbevelingen naar aanleiding van de eerste effectmeting:

1. De regiefunctie dient steviger te worden neergezet waarbij meer aandacht is voor de herallocatie van middelen, het realiseren van randvoorwaarden, evenals de regie op de uitvoering.
2. Meer aandacht voor de 'korte klap' naast de aandacht voor de lange termijn.
3. Versterking van relatie met curatieve en repressieve aanpak.
4. Vergroten van de geprioriteerde beschermende factoren (Brief B&W aan de Raad, mei 2004).

Resultaat

In het werkplan 2005-2006 worden de volgende uitgangspunten gehanteerd naar aanleiding van de resultaten uit de pilot-fase en de aanbevelingen van het college:

- In elk domein streven naar het inzetten van effectieve en/of veelbelovende programma's.
- Inzet volgens twee sporen: 1) buurtgericht enerzijds ten behoeve van een gerichte werving van de doelgroep, anderzijds gericht op een samenhangende inzet van projecten en 2) wijkgericht op het aansluiten bij (zorgwekkende) algemene signalen.

Aan aanbeveling 1 en 2 van het college wordt momenteel volop gewerkt. Op het moment van het schrijven van dit rapport is het preventieteam bezig met het opstellen van het preventieplan 2006-2008. De inhoud ervan ligt in het verlengde van het werkplan. Te lezen valt dat het accent op de buurtgerichte inzet gaat liggen. Het gaat om een gerichte werving en aansluiten bij wat er gebeurt in de wijk. Wat betreft het eerste wil men zoveel mogelijk werven via persoonlijke contacten door sleutelfiguren. Aangaande het tweede wil het preventieteam zoveel mogelijk aansluiten bij natuurlijke momenten: signalen vanuit partners die belangrijk zijn om op te pakken. Het is daarbij belangrijk om soms voor de kortetermijnaanpak te kiezen als de lange termijn daarmee gediend is. Het is volgens geïnterviewden zaak om dit én én plaats te laten vinden; én werken met risicofactoren, én signaleren. Voor de buurtgerichte aanpak wordt aangesloten bij de methode 'capaciteitsgericht werken' zoals ontwikkeld door Travers. De kwaliteiten en capaciteiten van wijkbewoners staan centraal. De methodiek wordt uitgevoerd onder de naam 'De buit van Zuid': inwoners van Zwolle-Zuid worden thuis bezocht en vervolgens wordt getracht bewonerscapaciteiten aan elkaar te verbinden. Dit biedt veel handvatten

voor de verbinding met de wijk. De meer buurtgerichte aanpak leidt ook tot programma's als Homeparty.

Aanbeveling 3, de versterking van de preventieve met de curatieve aanpak is iets waar in de toekomst ook aan gewerkt gaat worden. Langzaam sluipt een betere samenwerking er al wel in. Zo kwamen er op het curatieve terrein veel signalen van echtscheidingsproblematiek binnen, een preventieve insteek bleek nodig. Ditzelfde geldt voor alcoholverslaving. Ook hier wordt door CtC nu meer in geïnvesteerd. Er is echter nog geen expliciete aandacht voor de koppeling tussen curatie en preventie.

Naar aanleiding van aanbeveling 4 is er meer aandacht voor een nieuwe beschermende factor, te weten conventionaliteit. Met de verschillende kerkgenootschappen in de wijk, die ook over jongerenwerk beschikken, is contact gezocht.

d. Beleidsdoelstellingen

De gemeente streeft een aantal beleidsdoelstellingen na met CtC:

- Een sluitende aanpak.
- Samenhangend Jeugdbeleid waarbij CtC als regie-instrument ingezet wordt.

Aanvankelijk stond bij aanvang van CtC de nota 'samenhangend jeugdbeleid' centraal en dan vooral de indeling naar beleidsterreinen, de integrale aanpak als uitgangspunt en de netwerkstructuur. De laatste jaren heeft het jeugdbeleid zich positief ontwikkeld, in die zin dat er een stevige netwerkstructuur is ontstaan met onderkenning van het belang van de ketenaanpak. Minder gelukt is de indeling naar beleidsterreinen; dit gaf niet de gewenste sturing en integraliteit. Verder wenste men een verbreding van alleen aandachtswijken naar ook andere wijken. Nu is er de Jeugdnota 'Jong in Zwolle' (2004). Voor de eerste keer is CtC hierin als een regie-instrument beschreven. De methodische onderlegger van CtC, het benoemen van domeinen en risico- en beschermende factoren is meegenomen in die Jeugdvisie. Het gaat om het bereiken van integraliteit en samenhang.

Resultaat

De doelen zijn door de gemeente niet volgens SMART-criteria geformuleerd, dus het is moeilijk te zeggen of ze gehaald zijn.

Geïnterviewden denken dat de gemeente in 2008 een intern evaluatieonderzoek zal verrichten om deze doelen te meten. Een sluitende aanpak en een samenhangend jeugdbeleid zijn volgens de geïnterviewden niet 1-2-3- te realiseren, maar de geïnterviewden denken Zwolle-Zuid sinds de invoering van CtC al wel een heel eind op weg is: iedereen voelt zich betrokken en de wens en de intentie is er om samen te werken. CtC vertegenwoordigt alle netwerken en heeft lijntjes met alle scholen. Samenhang en samenwerking zijn sterk verbeterd. Moeilijkheden in de samenwerking zijn er

vooral daar waar het schaalniveauverschillen betreft. Zo opereren bijvoorbeeld Travers en politie op wijkniveau, CAD regionaal etc; dit blijkt in de praktijk lastig af te stemmen. Belangrijk punt volgens de geïnterviewden is dat het nooit 100% te zeggen valt of iets door CtC is veranderd. Initiatieven kunnen elkaar versterken.

e. Hoofddoelstellingen

Primair zijn de hoofddoelstellingen van CtC:

- Terugdringen van problemen bij jeugdigen via het inzetten van gerichte preventie programma's.
- Bevorderen van gezond gedrag van jeugdigen.

In het preventieplan staat de toekomstvisie van Zwolle-Zuid in 2020 als volgt omschreven:

'In 2020 ervaren kinderen van jongs af aan Zwolle-Zuid als een wijk waarin ze zich geborgen weten en waar ze in een vertrouwde omgeving veilig kunnen opgroeien. Kinderen en jongeren worden in Zwolle-Zuid ondersteund door een betrokken sociale omgeving die ruimte geeft en grenzen stelt. Jongeren zijn medeverantwoordelijk voor hun wijk. Ze krijgen hierbij de ruimte om fouten te maken en zijn in staat zich weerbaar op te stellen en eigen keuzes te maken. Extra aandacht is er in Zwolle-Zuid voor kinderen die dreigen in moeilijkheden te komen of met moeilijkheden kampen, en die een steuntje in de rug nodig hebben. Zwolle-Zuid is een wijk waar je in je directe omgeving op allerlei gebied veel kunt beleven, ervaren en leren. De inwoners van Zwolle-Zuid ervaren hun wijk als een gezamenlijk belang en ze zetten zich actief in om hun woon- en leefomgeving vorm te geven, met respect voor de verschillende generaties en culturen, en de verschillen in visie en beleving' (Preventieplan, 2002).

De effectmeting in 2008 moet uitwijzen of de hoofddoelstellingen bereikt zijn.

3.6 Uitvoering Preventieplan

Op basis van de conclusies uit het wijkprofiel is in 2002 een aanbod samengesteld van negentien preventieve programma's die wijkgericht ingezet zouden worden; 18 ervan betroffen een bestaand aanbod. Het negentiende programma (ZZOS, Zwolle-Zuid op Straat) was nieuw en moest nader ontwikkeld worden voor Zwolle-Zuid. Dit programma is opgenomen omdat het een aantal lacunes in het aanbod kon verhelpen. ZZOS scoort onder meer op de risicofactor 'weinig binding met de wijk', aanbod voor jongeren zelf en alle leeftijdsgroepen (Preventieplan, 2002). Het programma is uiteindelijk pas in de zomer van 2003 op gang gekomen omdat de vertaling naar Zwolle-Zuid meer moeite kostte dan verwacht. Van de

negentien programma's stonden er vijf in de CtC-gids. Twee ervan werden voor de start van CtC ingevoerd op wijkniveau. Het preventieplan dateert van 3 september 2002. Met de uitvoering van het preventieplan zijn de meeste programma's beschikbaar gemaakt voor Zwolle-Zuid. Dat betekent dat ze al beschikbaar waren op het niveau van de gemeente of de regio en in het kader van CtC meer zijn toegespitst op Zwolle-Zuid of daar met voorrang zijn aangeboden. Na het opstellen van het preventieplan is dus niet zozeer tot een verandering in de samenstelling van het aanbod gekomen, als wel tot een verandering in het 'niveau' of het moment waarop de programma's werden aangeboden (DSP, 2004). Dit ging niet altijd zonder slag of stoot omdat er weinig middelen waren voor Zwolle-Zuid.

Naar aanleiding van de resultaten uit de effectmeting, is in 2005 het aanbod door preventieteam en stuurgroep bezien. Eén van de conclusies was dat er meer buurtgericht aanbod moest komen; er zou meer moeten worden aangesloten bij actuele ontwikkelingen en de heersende vragen en behoeften. Daarom is besloten tot de ontwikkeling van een Homeparty, de analyse van echtscheiding-sproblematiek, uitgemond in het experimentproject KIES, de ontwikkeling van een methodiek gericht op de aanpak van overlast-gevende jongeren en een onderzoek naar de mogelijkheden van een Peer-project. Het project KIES gaat in het schooljaar 2006/2007 als experiment op zes scholen beginnen en heeft het draagvlak in het onderwijs voor CtC. Er staan volgens de geïnterviewden weinig projecten voor scholen in de CtC-gids, dus is het preventieteam zelf op zoek gegaan. Er is veel animo voor KIES.

Projecten die niet meer lopen zijn het Schooladoptieplan 'Doe effe Normaal' en 'Outgaan in Zwolle'. Eerstgenoemde is gestopt omdat het niet meer past binnen het takenpakket van de politie. En 'Outgaan in Zwolle' is gestopt vanwege het feit dat dit project voornamelijk bedoeld is voor uitgaansgebieden/centrumgebieden. De Oudercursus Drank & Drugs en de Ondersteuning-, voorlichting- en preventieactiviteiten van het CAD zijn opgegaan in de Cursus Omgaan met Pubers en de Home Party. En het Zakgeldproject is wegbezuinigd door de gemeente. Het project 'Gedrag in het Basisonderwijs' is samengevoegd met het project 'De Gezonde School en Genotmiddelen'. Tot slot is er nog het Marietje Kesselsproject. Dit project wordt in Zwolle-Zuid uitgevoerd in het kader van Jeugd & Veiligheid en ingepast binnen het kader van CtC -Zwolle-Zuid. In Zwolle-Zuid hebben de betrokkenen besloten zich niet meer strikt aan de CtC-gids te houden; het gaat volgens de projectleiders doorgaans om 'roeien met de riemen die beschikbaar zijn'.

Tabel 3.1 Overzicht programma's Zwolle-Zuid

DOMEINEN	PROGRAMMA'S	In uitvoering voor Ctc op wijkniveau	Preventieplan 2002	Aanbod 2005-2006	In Ctc gids
GEZIN	Spreekuur voor vragen opvoeden (Icare/GGD)	X	X	X	
	Cursus aanstaande ouders en ouders van baby's (Icare)		X	X	
	Cursus praten over peuters (Icare)		X	X	
	Cursus Opvoeden Zo (GGD)		X	X	X
	Cursus Omgaan met pubers (Icare/GGD/CAD)		X	X	X
	Oudercursus Drank & Drugs (CAD)		X		
	Video Home Training (De Kern)	X	X	X	
	Thema avonden peuter- speelzalen/kinderdag- verblijven/gastouderbureau (Icare)	X	X	X	
	Stap In (Travers)	X	X	X	
GEZIN/SCHOOL/JEUGD	Consultatie (CAD)	X	X	X	
GEZIN/SCHOOL	Ondersteuning-, Voorlichting en preventie- activiteiten (CAD)		X		
SCHOOL	Gezonde School en Genot- middelen in het v.o. en in het basisonderwijs (CAD)	X	X	X	X
	Schooladoptieplan 'Doe Effe Normaal' (Politie)	X	X		X
	Project GeDrag in het Basisonderwijs (CAD/GGD) ¹⁴		X		
KINDEREN & JONGEREN	Thema activiteit problemati- sche gezinsomstandigheden (Travers Rezet)		X	X	
	Outgaan in Zwolle (CAD)	X	X		
	Zakgeldproject (Stad & Welzijn)	X	X		

¹⁴ Dit project is na verloop van tijd samengevoegd met 'De Gezonde School en Genot-middelen'.

DOMEINEN	PROGRAMMA'S	In uitvoering vóór CtC op wijkniveau	Preventieplan 2002	Aanbod 2005-2006	In CtC gids
WIJK	Premie op actie (Wijkbeheer Gemeente Zwolle) Thuis Op Straat/Zwolle-Zuid op Straat (Travers)	X	X X	X X	 X
DOMEIN niet geregistreerd	Analyse echtscheidingsproblematiek in Zwolle-Zuid, uitgemond in het project KIES(CtC in samenwerking met buurtnetwerk jeugdhulpverlening) Ontwikkeling Homeparty (CAD/GGD/lcare) Onderzoeken mogelijkheden Peerproject (CAD/Travers) Ontwikkeling 'Aanpak overlastgevende jongeren' (Politie, Jongerenwerk, Travers en gemeente Zwolle) (Marietje Kesselsproject ¹⁵)			X X X X	 X

Tabel 3.2 Overzicht programma's en risicofactoren Zwolle-Zuid uit preventieplan 2002¹⁶

Risicofactor	Programma
Gezinsmanagement	Vragen over Opvoeden/Aanstaande ouders en baby's/Praten over Peuters/Opvoeden Zo/ Omgaan met Pubers/Oudercursus Drank & Drugs/ Consultatie/ Gezonde School en Genotmiddelen/ Video Home Training/Thema avonden Peuterspeelzalen/Gedrag in het Onderwijs/Stap In
Vroeg begin van probleemgedrag	Vragen over Opvoeden/Aanstaande ouders en baby's/Praten over Peuters/Opvoeden Zo/ Omgaan met Pubers/Oudercursus Drank & Drugs/Consultatie/ Gezonde School en Genotmiddelen/Video Home Training/Thema avonden Peuterspeelzalen/Gedrag in het Onderwijs/Ondersteuning Voorlichting en Preventie/Schooladoptieplan/Thema-activiteiten/Outgaan in Zwolle/Zakgeldproject
Gebrek aan binding/organisatie wijk	Schooladoptieplan/Premie op Actie/Zakgeldproject/Thuis Op Straat.

¹⁵ Dit project wordt in Zwolle-Zuid uitgevoerd in het kader van Jeugd&Veiligheid en ingepast in het kader van CtC. Het valt dus niet expliciet onder CtC en wordt daarom ook niet meegeteld bij het aanbod van CtC-projecten (uit de CtC-gids).

¹⁶ NB: Alleen van het aanbod uit het preventieplan 2002 is dit bekend! Van de programma's die daarna nieuw zijn gekomen is dit niet bekend.

3.7 Registratie en Monitoring

Tijdens de pilot is er met hulp van het NIZW een monitoring- en registratie instrument ontwikkeld. Dit instrument is uitgezet in 2002 en 2003. Over 2003 is dan ook van een aantal programma's bekend hoeveel deelnemers er uit Zwolle-Zuid in het aanbod uit het preventieplan participeerden. Het registreren bleek echter een lastige klus, vooral voor de organisaties die niet wijkgericht opereren. In 2003 deden veel instellingen mee aan de registratie, echter in 2004 hebben nog slechts enkelen geregistreerd. Dit maakt een eventuele vergelijking in de tijd onmogelijk. Wel kwam bijvoorbeeld Icare erachter dat er in Zwolle-Zuid veel minder deelnemers aan hun activiteiten deelnamen dan elders, terwijl daar de meeste potentiële cliënten wonen. Deze cijfers heeft Icare dan ook op scherp gezet. Maar niet alle geïnterviewden zien het nut van registratie in; "ik geloof niet in een maakbare samenleving". Projectleider en -coördinator hebben met alle organisaties over de registratie gesproken. Er is intussen een nieuw formulier ontwikkeld, maar de invoering hiervan is een ondergeschoven kindje. Momenteel wordt getracht met het CtC-formulier aan te sluiten bij het kwaliteitsbeleid waar veel organisaties mee bezig zijn om de registratie op die manier een plek te geven. Het is echter nog maar de vraag of iedereen dan op dezelfde manier gaat registreren. Grote organisaties hebben vaak eigen instrumenten die niet altijd aansluiten.

Tabel 3.3 Registratie programma's Zwolle-Zuid

Programma	Aantal deelnemers 2003	Aantal deelnemers 2004
Spreekuur voor vragen over opvoeden	140	Onbekend
Cursus aanstaande ouders en baby's	275	Onbekend
Cursus Praten over Peuters	58	Onbekend
Cursus Opvoeden Zo	13	Onbekend
Video Home Training	50	29
Stap In	35	30
Gezonde School en genotmiddelen in het basisonderwijs	287	162
Schooladoptieplan 'Doe Effe Normaal'	356	Gestopt
Thema activiteit problematische gezinsomstandigheden.	326	40
Outgaan in Zwolle	Onbekend	1179
Premie op actie	716	927
Zwolle-Zuid op Straat	757	Onbekend

Het is opvallend dat sommige projecten in 2004 minder deelnemers kenden dan in 2003. Volgens de projectleider heeft dit te maken met beter registreren en daardoor het uitzuiveren van dubbelingen. In 2003 zijn de gegevens uitgesplitst. In 2003 waren er in totaal 3013 deelnemers aan de projecten. Van 488 (16,19%) deelnemers is

het postcodegebied niet bekend en van 201 (6,67%) deelnemers is bekend dat ze niet uit Zwolle-Zuid afkomstig zijn. Andere uitsplitsingen staan in onderstaande tabel:

Tabel 3.4 Uitsplitsing deelnemers programma's Zwolle-Zuid

Geslacht	Etniciteit	Leeftijd
Vrouwen: 879 (29,2%)	Allochtoon: 614 (20,4%)	0-4: 172 (5,71%)
Mannen: 1079 (35,3%)	Autochtoon: 1639 (54,4%)	5-12: 844 (28,02%)
Onbekend: 1070 (35,5%)	Onbekend: 760 (25,2%)	13-21: 1069 (35,47%)
		22-55: 835 (27,71%)
		56-100: 93 (3,09%)
Domeinen	Risicofactoren	Beschermende factoren
Gezin: 571 (19,0%)	Organisatie en	Kansen: 2657 (24,8%)
School: 643 (21,3%)	binding in de wijk: 1864 (47,5%)	Erkenning: 2382 (22,2%)
Jeugd: 1083 (35,9%)	Gezinsmanagement: 566 (14,5%)	Vaardigheden:
Wijk: 716 (23,8%)	Vroeg begin	2657 (24,8%)
	probleemgedrag: 1487 (38,0%)	Normen: 3013 (28,1%)

Nadien is er niet meer op deze manier geregistreerd. Het is dan ook niet mogelijk inzicht te krijgen in eventuele verschuivingen die zich hebben voorgedaan.

3.8 Ervaren knelpunten CtC-proces¹⁷

Tijdens de pilotfase

- Er waren draagvlakbelemmeringen omdat niet alle instellingen wijkgericht werkten en er weinig middelen beschikbaar waren. Na de pilotfase dreigde CtC verder weg te zakken omdat het te veel op het niveau van de stuurgroep bleef hangen. Projectleider en -coördinator hebben voor een doorstart gezorgd door een inhaalslag op de werkvloer te realiseren. Het draagvlak is vergroot; de participanten willen eruit halen wat erin zit, hoewel het draagvlak vaak afdelings- en niet organisatiebreed gedragen wordt.
- CtC werd aanvankelijk te theoretisch bevonden en te veel als een keurslijf ervaren omdat het leek alsof de methodiek heel strikt gevolgd moest worden.
- De aansturing door de stuurgroep leverde problemen op bij de bovenregionale organisaties die niet gewend waren op wijkniveau een aanbod te programmeren.
- Er was lange tijd onduidelijkheid over financiering van projecten.

¹⁷ Bron: rapportage DSP, interviews met projectleider, projectcoördinator, beleidsadviseur Onderwijs & Jeugd en enkele stuurgroepleden, internetenquête preventieteamleden en digitale vragenlijst projectleider, coach en NIZW.

- Er was te weinig aandacht voor beschermende factoren waardoor relevante aspecten in de analyse over het hoofd werden gezien.
- Er werd aanvankelijk niet goed aangesloten op de vraag. Sommige programma's hadden weinig deelnemers. Na de pilot-fase is daarom besloten om meer buurtgericht te gaan werken, meer aan te sluiten bij de vraag. Hier wordt op dit moment flink geïnvesteerd.
- De benodigde tijdsinspanning werd onderschat.
- Het aanbod blijkt moeilijk op elkaar af te stemmen.

Na de pilot

- Grootste knelpunt is momenteel het registreren. Er bestaan grote verschillen tussen de organisaties en niet iedereen registreert op wijkniveau. (zie Registratie en Monitoring.)
- Niet beschikbare tijd en middelen. CtC is vaak het 'kind van de rekening'.
- Er kan nog beter worden afgestemd op de vraag. Werving is op dit moment een belangrijk aandachtspunt.
- CtC vraagt van iedereen een planmatige aanpak. Dat blijkt lastig.
- Het is soms ingewikkeld om aan anderen duidelijk te maken wat CtC inhoudt.

Geraadpleegde documenten

College B&W (2004). *Informatiebrief aan de Raad van de Gemeente Zwolle met betrekking tot advies continuering Communities that Care*, 3 mei 2004.

Dijk, A.G. van, Geldorp, M. & Tulner, H. (2002). *Tussenrapportage evaluatie vier pilotprojecten CtC*. Amsterdam: DSP-groep.

Dijk, B. van, Flight, S., Geldorp, M & Tulner, H. (2004). *Eindrapportage vier pilotprojecten CtC*. Amsterdam, Arnhem, Rotterdam, Zwolle. Amsterdam: DSP-groep.

Dijk, E. van & Tulner, H. (2000). *Scholierenonderzoek Communities that Care. Nulmeting Zwolle*. Amsterdam: DSP-groep.

Gemeente Zwolle (2005). *Meerjarenplan Jeugdcriminaliteit 2006-2009*. Zwolle: Dienst Maatschappelijk Ontwikkeling.

Gemeente Zwolle (2004). *Notitie Jeugdbeleid 2005- 2009*. Zwolle.

Rietveld, M., Geldorp, M. & Flight, S. (2004). *Scholierenonderzoek Communities that Care. Effectmeting Zwolle*. Amsterdam: DSP-groep.

Sheet, verkregen van mw. H. Valkeman, projectleider CtC n.a.v. presentatie landelijke bijeenkomst in Rotterdam.

Stad & Welzijn (2001). *Opgroeien in Zwolle-Zuid. Een wijk in kaart gebracht*. December 2001.

Stad & Welzijn (2002). *De toekomst voor ogen. Preventieplan Zwolle-Zuid*. Juni 2002.

Werkplan 'Communities that Care Zwolle-Zuid'. Periode 2005-2006.

Geïnterviewd

Mw. B. van 't Hul, projectcoördinator preventieteam CtC & mw. H. Valkeman, projectleider CtC (Zwolle-Zuid), mw. D. v/d Wal, beleidsadviseur Onderwijs & Jeugd en enkele stuurgroepleden.

4 Communities that Care Almere-Buiten

De belangrijkste kenmerken en bevindingen van Communities that Care in Almere staan hieronder op een rij. Deze beschrijving is gebaseerd op de startrapportage (Verwey-Jonker Instituut, april 2005), de notitie 'Stand van zaken Almere-Buiten en Leeuwarden' (Verwey-Jonker Instituut, november 2005), beschikbare documentatie (waaronder de *Evaluatie CtC Almere-Buiten en de stedelijke uitrol 2003-2005*, Gemeente Almere december 2005) en interviews met projectleiders, preventieteam- en stuurgroepleden, de resultaten van een digitale enquête onder preventieteamleden, en de resultaten van een enquête ingevuld door de projectleider, de coach en ondersteuner vanuit het NIZW.

In 2003 ging in Almere-Buiten CtC van start. Binnen het sturingskader van de integrale nota jeugdbeleid, "Jonge stad: stad voor jeugd en jongeren" heeft het college begin 2005 besloten de CtC-methodiek te kiezen als instrument voor het preventief jeugdbeleid in Almere. De eerste uitkomsten van de aanpak in Almere-Buiten vond men in Almere namelijk heel bemoedigend.

4.1 Lokale context en situatie van de jeugd

- Almere is een jonge stad, met veel jonge inwoners.
- Almere is een snel groeiende stad.
- Ongeveer 30% van de jongeren laat probleemgedragingen (van geweld tot onveilig vrijen) zien. Dit is gebleken uit de scholierenenquête 2003, diverse statistische gegevens, aanvullende cijfers van politie en andere organisaties en het bronnenboek.

4.2 Organisatie

Motieven

- Naar aanleiding van jongerenoverlast door vooral Antilliaanse en Arubaanse jongeren is door betrokken professionals bij

gemeente en maatschappelijke partners gezocht naar een werkwijze om deze overlast aan te pakken. Men kwam in contact met CtC; deze aanpak sprak velen aan vanwege de focus op versterken van beschermende factoren en verminderen van risicofactoren.

- Daarnaast paste deze aanpak bij de omkleuring naar een programmatische sturingsmethodiek met het programma Jeugd in combinatie met de vertaling van dit programma Jeugd in een gebiedsgerichte benadering in de gemeente Almere. Almere-Buiten is niet problematischer dan andere stadsdelen. De keuze op een CtC-pilot in dit stadsdeel is gevallen vanwege de noodzaak om een effectieve aanpak in te zetten op de vorengenoemde overlast bij het NS-station in Almere-Buiten.
- Inspelen op negatieve signalen uit de samenleving: afnemende tolerantie, toenemende anonimiteit en zwakke sociale cohesie.
- De pilot 2003 - 2005 viel onder verantwoordelijkheid van de Dienst Stedelijk Beheer en vanaf maart 2005 - eind 2005 onder de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling. DMO is ambtelijk verantwoordelijk voor het Programma Jeugd; CtC werd begin 2005 gekozen als methode voor preventief jeugdbeleid.

Samenstelling preventieteam (tot eind 2005)

- Voorzitter: projectleider CtC, Dienst Stedelijk Beheer (2003 - 2004) en Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling (2005)
- Welzijnsorganisatie Stichting De Schoor
- HvdF (hulpverleningsdienst Flevoland)/afdeling GGD Jeugd
- WIW instelling (tot begin 2005)
- Zorggroep Almere
- Almere-Buitensport (tot begin 2005)
- Onderwijs (sinds begin 2005)
- Accounthouders (gebiedsvertegenwoordigers) DMO vanuit verschillende stadsdelen (sinds begin 2005)

Op basis van de vastgestelde preventieplannen 2006 heeft elk stadsdeel in het tweede kwartaal van 2006 een eigen preventieteam samengesteld (tweede kwartaal 2006). Daarin zit per domein een vertegenwoordiger, op uitvoerend niveau.

Samenstelling preventieteam Almere-Buiten 2006

- HvdF, jeugdgezondheidszorg (domein gezin)
- BCOOA, Directeur basisschool (domein school)
- de Schoor, stadsdeelregisseur (domein wijk en jeugd)
- Gemeente, DMO, accounthouder Almere-Buiten (voorzitter)

Samenstelling stedelijk preventieteam 2006

- HvdF, jeugdgezondheidszorg (domein gezin)
- BCOOA en Stichting Prisma; schoolbesturen openbaar en bijzonder onderwijs (domein school)

- de Schoor (domein wijk en jeugd) Gemeente, DMO; team Zorg voor Jeugd, coördinerend beleidsadviseur CtC (voorzitter);
- Gemeente, DMO, accounthouders van alle 4 stadsdelen;
- Gemeente, DMO, beleidsadviseurs domeinen jeugd(gezondheidszorg), gezin en school.

Samenstelling Kernteam (tot januari 2005)

- DSB
- DMO
- Politie

Dit kernteam was opgericht voor de pilot in Almere-Buiten. Hierin zaten vertegenwoordigers op directieniveau. Vanwege de stedelijke uitrol en de overgang van DSB naar DMO, is besloten CtC aan te haken bij de stedelijke regiegroep Jeugd.

CtC is sinds april 2005 opgenomen in het integrale jeugdbeleid van de gemeente Almere.

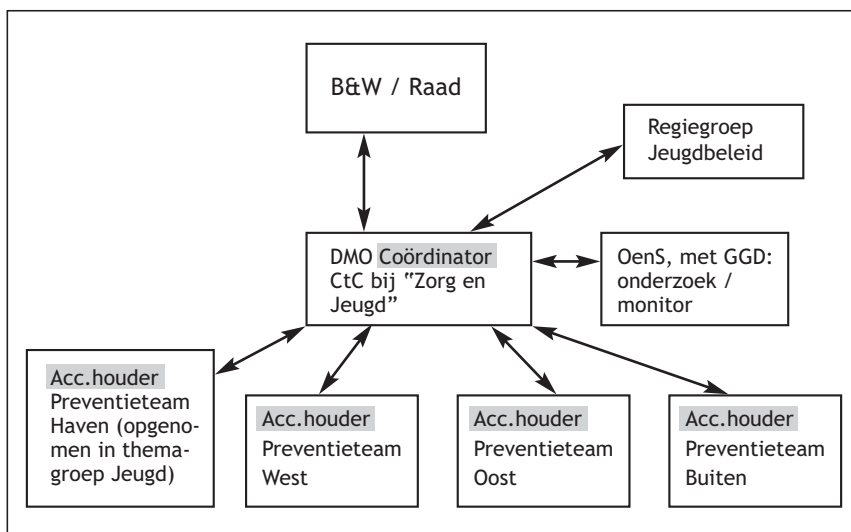
Samenstelling Regiegroep Integraal Jeugdbeleid (november 2004 ingericht)

- Voorzitter: Jo Hermanns (onafhankelijk adviseur inzake opvoeden en opgroeien)
 - Wethouder Programma Jeugd
 - DMO - Programmteam Zorg voor jeugd
 - Onderwijs
 - Sociaal cultureel werk / peuterspeelzalen
 - Jeugdzorg
 - Jeugdgezondheidszorg
 - GGD
 - Centrum voor cultuur
 - Sportfederatie
 - Raad voor de kindbescherming
 - Bureau jeugdzorg
 - Politie
 - OM
 - Ziekenhuis
 - Jeugdpsychiatrie
- Vertegenwoordiging vanuit onderwijs werd bij de start gemist. Vertegenwoordigers van twee samenwerkingsverbanden WSNS primair onderwijs (Openbaar en Protestants-christelijk) maken ondertussen deel uit van het preventieteam.
 - De organisatiestructuur van CtC Almere is veranderd. Het kernteam is opgeheven. CtC is opgenomen als methodiek voor het preventieve jeugdbeleid en is ingebed in het veel bredere samenhangende Jeugdbeleid. Deze inbedding ligt verankerd in de Nota Jeugdbeleid 'Almere Jonge Stad: stad voor jeugd en Jongeren'. De Regiegroep Samenhangend Jeugdbeleid, waarin

alle maatschappelijke partners op het gebied van jeugd participeren onder regie van de gemeente, heeft ingestemd met deze nota. Deze groep is in november 2004 gestart met een brede opdracht, namelijk de jeugdagenda voor Almere bepalen. In 2005 is vooral aandacht geweest voor het opstellen van afspraken tussen de ketens jeugdgezondheidszorg, jeugdzorg onderwijs en veiligheid naar aanleiding van een onderzoek van het Integraal Toezicht Jeugdzaken. Resultaat hiervan is het Actieplan Almere Ketenzorg Jeugd (november 2005) waarin alle ketenpartners afspraken hebben gemaakt hoe een aantal verbeteringen rond het netwerkmanagement en ketensamenwerking in de periode 2006 en 2007 zullen worden gerealiseerd. Eindresultaat moet zijn: Snel passende hulp voor kind, jongeren en ouders.

- Het wordt van belang geacht dat de betrokken organisaties vanuit één doel werken aan een passend plan van aanpak voor een kind en het gezinssysteem; snel passende hulp bieden aan kind en gezin is de focus om de inspanningen van alle betrokkenen te richten (en niet de begrenzingen van de eigen organisaties). CtC hoort daar ook bij als werkwijze voor het preventieve jeugdbeleid. De Regiegroep Jeugdbeleid functioneert niet als Stuurgroep voor CtC, maar is regelmatig geïnformeerd over voortgang en resultaten van de CtC-pilot.
- De pilot CtC Almere-Buiten viel onder DSB. De coördinatie van CtC (stedelijk) is in april 2005 overgedragen aan DMO, programma Zorg voor de Jeugd. Een projectleider CtC heeft 16 uur in de periode april - december 2005 beschikbaar gehad om de pilot uit te voeren en de uitrol naar alle vier stadsdelen voor te bereiden. Zij had de volgende taken: De pilot Almere-Buiten conform de afspraken uitvoeren en evalueren; voorbereiden stadsdeelanalyses voor de andere drie stadsdelen; opstellen van de stadsdeelanalyses en op basis hiervan de preventieplannen 2006 voor alle vier stadsdelen ontwikkelen; ontwikkelproces in goede samenwerking met de betrokken maatschappelijke partners doorlopen; overdracht aan coördinerend beleidsadviseur in DMO, team Zorg voor Jeugd per 1/1/2006.
- Deze coördinerend beleidsadviseur heeft vier uur per week om de CtC-werkwijze 'draaiende' te houden. Hij/zij heeft de volgende taken:
 1. Coördineren van de inspanningen van de gemeente en de maatschappelijke partners bij de uitvoering van de vastgestelde preventieplannen.
 2. Zorgdragen voor bestuurlijke besluitvorming en verantwoording binnen de gemeente Almere.
 3. Informatie bundelen over de uitvoering preventieplan (zie punt 1), samen met de accounthouders.
 4. Zorg dragen voor het afstemmen van de reguliere beschikkingen conform preventieplan en verantwoordingen conform de CtC evaluatiecriteria.

5. Zorgdragen voor driejaarlijkse afname scholierenonderzoek, samen met het Bureau Onderzoek en Statistiek en de GGD.
 6. Zorgdragen voor update bronnenboek, samen met Bureau Onderzoek en Statistiek.
 7. Jaarlijks rapportage over de resultaten van de uitgevoerde programma's en hun bereik.
 8. Driejaarlijks risicoanalyse en sterkteanalyse en bijstellen preventieplan, samen met de preventieteams.
(Preventieplan Almere-Buiten 2006).
- Tot 2005 hebben zich nauwelijks wisselingen in de samenstelling van het preventieteam voor gedaan. In 2005 zijn er wel veel wisselingen en onrust geweest. Per 1 april 2005 is een nieuwe projectleider aangesteld. Na die tijd functioneert het preventieteam naar tevredenheid. Bij de evaluatie van de pilot en de stedelijke uitrol van CtC eind 2005 is besloten tot onderscheid tussen een stedelijk preventieteam (heel Almere) en preventieteam per stadsdeel. De introductie en het inwerken van nieuwe leden voor de stadsdeelpreventieteams zal de nodige tijd vergen.
 - In 2006 heeft de stedelijke uitrol verder vorm gekregen en hebben de vier stadsdelen ieder een eigen preventieteam gekregen. Voorzitters van deze preventieteams zijn de accounthouders DMO. Deze voorzitter coördineert procesmatig. De deelnemers aan het preventieteam zijn geen instellingsvertegenwoordigers, maar worden geacht alle instellingen uit hun domein te vertegenwoordigen (Preventieplan 2006,15). Het preventieteam Almere-Buiten is in april 2006 voor de eerste keer bij elkaar gekomen.

Organisatiestructuur CtC Almere 2006

4.3 Ambtelijke en bestuurlijke inbedding

- CtC Almere-Buiten is gestart onder DSB (de pilot), begin 2005 overgegaan naar DMO. De nieuwe projectleider is aangesteld vanuit DMO. Dit wordt als logischer ervaren.
- In maart 2005 is besloten om CtC in heel Almere in te voeren. Naast Almere-Buiten is nu ook voor Almere Haven, Almere Stad West en Almere Stad Oost een preventieplan opgesteld. De risicofactoren zijn vastgesteld en eind december 2005 zijn de preventieplannen gereed. De bestuurlijke inbedding is goed.
- CtC is opgenomen als methodiek voor het preventief jeugdbeleid en ingebed in het veel bredere samenhangend Jeugdbeleid. Deze inbedding ligt verankerd in de Nota Jeugdbeleid "Almere Jonge Stad: stad voor jeugd en Jongeren". De Regiegroep Samenhangend Jeugdbeleid, waarin alle maatschappelijke partners op het gebied van jeugd participeren onder regie van de gemeente, heeft ingestemd met deze nota. Deze groep is in november 2004 gestart met een brede opdracht, namelijk de jeugdagenda voor Almere bepalen.
- In 2005 is vooral aandacht geweest voor het opstellen van afspraken tussen de ketens jeugdgezondheidszorg, jeugdzorg onderwijs en veiligheid naar aanleiding van een onderzoek van het Integraal Toezicht Jeugdzaken. Resultaat hiervan is het Actieplan Almere Ketenzorg Jeugd (november 2005) waarin alle ketenpartners afspraken hebben gemaakt hoe een aantal verbeteringen rond het netwerkmanagement en ketensamenwerking in de periode 2006 en 2007 zullen worden gerealiseerd.
- Organisatorische inbedding is door een aantal geïnterviewden aanvankelijk als problematisch ervaren wegens, moeizame samenwerking tussen DSB en DMO, moeizame samenwerking met voormalig projectleider, lange periodes zonder 'vooruitgang' (scholierenonderzoek en besluitvorming duurden lang). Vanaf april 2005 overheerst tevredenheid.
- Het draagvlak voor CtC bij betrokkenen is nu goed. Dit heeft veel energie gekost en blijvende aandacht hiervoor is noodzakelijk, vinden betrokkenen. CtC moet onder de aandacht gebracht blijven worden.

4.4 Stedelijke uitrol

- Belangrijkste reden voor stedelijke uitrol was, dat zowel de raad, het college als de instellingen behoefte had aan sturing, samenwerking en afstemming bij het ontwikkelen en uitvoeren van het (preventieve) jeugdbeleid. De CtC-aanpak biedt hiervoor de mogelijkheid en de ervaringen met de systematiek in Almere-Buiten zijn positief. Belangrijke elementen uit de CtC-systematiek:

- de focus van vroegtijdig inzetten op de jeugd aan de hand van risicofactoren;
- het ontstaan van nauwere samenwerking tussen betrokken partijen;
- het werken met effectieve programma's;
- de gestructureerde aanpak, niet langer losse projecten, maar een samenhangend aanbod door op risicofactoren gerichte inzet;
- probleemanalyse gebaseerd op de scholierenenquête;
- CtC als sturingsmethode.

Bovendien was de scholierenenquête al voor de hele stad uitgevoerd, dus gegevens waren al beschikbaar. In het najaar van 2006 vindt opnieuw een scholierenenquête plaats. Deze enquête is geïntegreerd in de GGD-monitor.

- Almere is ingedeeld in vier stadsdelen en 34 wijken (stand 1-1-2005). Op basis van onder andere de scholierenenquête zijn elf prioriteitswijken geselecteerd waarop in het bijzonder wordt ingezet. Elke stadsdeel heeft twee of drie prioriteitswijken. Almere-Buiten heeft in eerste instantie 5 wijken geselecteerd. Dat blijkt teveel. Bij de stedelijke uitrol is de selectie in de andere stadsdelen beperkt tot 2 à 3.
- In 2005 is CtC in de overige stadsdelen ingevoerd. Fase 1 tot en met 4 zijn in een versneld tempo doorlopen. Per fase is een training georganiseerd waar gemiddeld 40 personen aan deelnamen vanuit verschillende stadsdelen en domeinen. In september 2005 zijn de stadsdeelprofielen af en zijn gepresenteerd in de stadsdeelconferenties, waar gemiddeld 60 personen uit het betreffende stadsdeel aanwezig waren. De analyse werd in alle gevallen herkend. In december zijn de preventieplannen gereed. In 2006 worden de preventieplannen in uitvoering genomen.

4.5 Doelstellingen

Operationele effectdoelstellingen

Doel van CtC is op de lange termijn (2015) het aanwezige probleemgedrag van jongeren terug te brengen op de volgende onderdelen:

- Geweld
- Jeugddelinquentie
- Problematisch alcohol en drugsgebruik
- Schooluitval
- Tienerzwangerschap

Per probleemgedraging zijn de doelstellingen als volgt weergegeven:

Tabel 4.1

Probleemgedrag	2003 ¹⁸		Doelstelling 2015	Doelstelling 2015
	Gemiddeld landelijk	Gemiddeld Almere	Almere	Almere-Buiten
Geweld				
- neemt wapen mee	11%	12%	10%	10%
- deelname vechtpartij	29%	30%	25%	25%
- iemand in elkaar geslagen	20%	22%	19%	20%
Jeugddelinquentie				
- op straat iets vernield	20%	18%	17%	15%
- winkeldiefstal	16%	17%	15%	15%
- met politie in aanraking	20%	18%	15%	15%
Alcohol en drugsgebruik				
- rookt	19%	19%	16%	15%
- drinkt alcohol	53%	56%	51%	50%
- softdrugsgebruik	10%	10%	8%	8%
Schooluitval				
- ≥ 3 dagen ziek geweest	15%	11%	11%	9%
- ≥ 1 keer spijbelen	5%	10%	5%	5%
- uit klas gestuurd	6%	6%	5%	4%
Tienerzwangerschap				
- onveilig vrijen	37%	39%	25%	25%
- ooit seksueel misbruikt	5%	6%	3%	3%
- zwanger geweest	1%	2%	1%	1%

(Bron: Preventieplan 2006, p.12)

Doel op korte termijn is om de risicofactoren te bestrijden waar- door op de lange termijn het probleemgedrag minder zal worden.

Analyse heeft geleid tot de selectie van vijf¹⁹ **risicofactoren**. CtC in Almere-Buiten bestrijdt:

1. Problemen met gezinsmanagement
2. Vroeg en aanhoudend antisociaal gedrag
3. Weinig binding met school
4. Vroeg begin van probleemgedrag
5. Weinig binding met de wijk

¹⁸ Landelijke percentages zijn gebaseerd op het gemiddelde van CtC-scholierenonderzoeken in Amsterdam-Noord, Almere, Leeuwarden, Maassluis, Dordrecht, Leiden en deelgemeente Hoogvliet (april 2005). Het gemiddelde van Almere is gebaseerd op het scholierenonderzoek dat in 2003 onder 2.349 Almeerse scholieren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar.

¹⁹ Vijf risicofactoren blijken er in de praktijk teveel te zijn. Daarom heeft men in Almere bij de stedelijke uitrol voor de andere stadsdelen per stadsdeel drie risicofactoren geselecteerd.

Beschermende factor die extra aandacht krijgt is het bevorderen van:

1. Binding met de buurt

Doelstellingen op het niveau van de programma's zijn geformuleerd in termen van te bereiken resultaten. Deze resultaten hebben betrekking op het aantal te bereiken jongeren, ouders en/of gezinnen. De effectdoelstellingen per programma zijn niet expliciet geformuleerd.

Resultaat

Op dit moment (mei 2006) zijn geen gegevens beschikbaar op basis waarvan uitspraken gedaan kunnen worden over de ontwikkeling van de scores op de risicofactoren. In het najaar van 2006 wordt de scholierenenquête voor de tweede keer gehouden en is hierover meer te zeggen. Van de resultaten op programmaniveau (bereik) wordt verslag gedaan in de paragraaf over de uitvoering van het preventieplan.

Operationele procesdoelstellingen

- Het ontwikkelen van een samenhangend aanbod van programma's in de wijk om de risicofactoren te verminderen en de beschermende factoren te versterken volgens de CtC-plus variant. De plusvariant bestond alleen in Almere-Buiten en was bedoeld om ook korte termijn resultaten te kunnen boeken op het terrein van het tegen gaan van jongerenoverlast. Inmiddels is het plusaanbod in Almere-Buiten losgekoppeld van het CtC-preventieplan. In de andere stadsdelen is nooit met de plusvariant gewerkt.
- Het creëren van draagvlak voor het preventieplan CtC
- Het vergroten van het bereik van jeugdigen, vooral etnische groepen, door de programma's dicht bij huis aan te bieden

Resultaat

- De effecten op processen van beleidsvorming vinden betrokkenen zelf het beste waar te nemen. Over de effecten op de situatie van de jongeren zelf is nog minder zicht.
- De aandacht ligt geconcentreerd in de buurten. Daardoor haken ook andere organisaties zoals corporaties aan en worden de activiteiten beter op elkaar afgestemd.
- Het draagvlak voor CtC was in Almere-Buiten wat weggeëbd vanwege de aandacht die uitging naar de stedelijke uitrol. Maar op de stadsdeelconferentie die ook hier eind 2005 gehouden is, was de opkomst goed en de betrokkenen werden weer enthousiast. Continue aandacht voor het vasthouden van draagvlak wordt benadrukt. Dit dient te gebeuren door betrokkenen blijvend te informeren en ervoor te zorgen dat CtC niet op managementniveau 'blijft hangen', maar dat ook uitvoerenden van (het belang van) de aanpak doordrongen zijn.

- Door de gerichte en toegenomen inzet van programma's en specifieke werving én mond tot mondreclame is het bereik van jeugdigen vergroot.
- Wat betreft de afstemming van aanbod van voorzieningen op de vraag vanuit de Almere-Buiten is het nu de proef op de som. De afgelopen jaren kon er vanwege de beschikbaarheid van extra middelen veel. Maar nu moet blijken of iedereen zonder deze extra inzet nog steeds zo flexibel is. Opgemerkt wordt wanneer de ketensamenwerking jeugdzorg, onderwijs en veiligheid echt effectief wil zijn, eigenlijk extra financiering nodig is vanuit het Rijk. Het is nog te veel sprokkelwerk.
- De evaluatie die Almere zelf heeft uitgevoerd, omvat tevens een procesevaluatie. Hierin wordt per fase verslag gedaan van het verloop en wordt beoordeeld of de procesdoelstellingen zijn gehaald. De meeste stappen zijn doorlopen.

Beleidsdoelstellingen

- Snel passende hulp kunnen bieden aan kind, jongere en hun ouders;
- Ontwikkelen van een sluitende aanpak tussen jeugdgezondheidszorg, jeugdzorg, onderwijs en veiligheid (netwerksamenwerking: zorgcoördinatie op proces van uitvoering van een gezamenlijk ontwikkeld plan van aanpak en een gedeelde verantwoordelijkheid voor de focus "Snel passende hulp aan kind en gezinssysteem")
- Inzet van CtC als methodiek voor het preventief jeugdbeleid binnen een integrale aanpak jeugdbeleid.
- 75% van de instellingen werkt volgens de CtC-aanpak (dataverzameling, gedeelde analyse, inzet effectieve of veelbelovende trajecten, resultaatbenoeming en resultaatmeting)

Resultaat

- Met de recentelijke uitrol van CtC over de hele stad en het college dat ervoor gekozen heeft CtC als sturingsinstrument in te zetten, mag geconcludeerd worden dat de ontwikkeling van het jeugdbeleid onder invloed van CtC een impuls heeft gekregen. Betrokkenen hebben echter moeite met het bepalen van het 'CtC-effect'. CtC draagt niettemin bij om prioriteiten te stellen; welke effectieve programma's leveren een essentiële bijdrage aan de beoogde eindresultaten (Snel passende hulp aan kind en gezin).
- De gezamenlijke verantwoordelijkheid heeft vorm gekregen. De indruk bestaat (bij projectleiders) dat CtC op dit moment (mei 2006) bij de instellingen 'goed tussen de oren zit'.
- De gemeente acht zichzelf veel beter in staat om sturing te geven aan het preventieve jeugdbeleid.
- Instellingen die betrokken zijn via het preventieteam werken nu allemaal volgens de CtC-aanpak. Andere instellingen, zoals

onderwijs, werken ook met andere programma's. In de afwegingen bij het stellen van prioriteiten en het maken van keuzes voor in te zetten programma's, wordt het van belang geacht dat het onderwijsveld en andere maatschappelijke partners zich hebben verbonden aan de afspraken op beoogde eindresultaten binnen het Actieplan Almere Ketenzorg Jeugd.

- De ketenaanpak en netwerksamenwerking zijn vooral ontwikkeld rondom het kernbegrip zorgcoördinatie als kerntaak van de jeugdgezondheidszorg die bij een casus zorgdraagt dat alle betrokken partijen aan tafel komen te zitten en een gezamenlijk plan van aanpak opstellen. Afstemming met de geïndiceerde jeugdzorg wordt gerealiseerd door de toegangsfunctie van Bureau Jeugdzorg te integreren in het multidisciplinair team van het Oké-punt, de Almeerse variant van het centrum voor Jeugd en Gezin.
- Het aanbod van programma's is tot nu toe vooral gericht de bestrijding van de risicofactoren. Vanaf 2006 zal ook aandacht worden besteed aan het afstemmen van het aanbod op de vraag.

Hoofddoelstellingen

- Terugdringen en voorkomen van probleemgedrag bij kinderen en jongeren.
- Verminderen van jeugdcriminaliteit (in 2007 10% lager dan in 2001).

Resultaat

- Betrokkenen achten het nog te vroeg om hierover uitspraken te doen. De hoofddoelstellingen geven wel de richting aan waarin gewerkt wordt.
- Het verminderen van jeugdcriminaliteit met 10 % in 2007 is een wat al te ambitieuze doelstelling geweest. Almere groeit heel snel en daarmee ook de criminaliteit. Men is tevreden als het zich stabiliseert.

Afgeleide of bijkomende doelstellingen

- Aandacht voor (verborgen) armoede, signalen doorspelen aan de Sociale Dienst
- Alternatief voor 'rondhangen' ontwikkelen door AlmereBuitenSport

Resultaat

- Armoede is een punt dat onder invloed van de WMO weer onder de aandacht komt. Wat betekent het leven van gezinnen in armoede voor de opvoeding van kinderen?
- AlmereBuitenSport heeft eigen plek gekregen in het jeugdbeleid van Almere.

(zie ook hieronder bij CtC plus)

Omgevingsfactoren die de effecten van CtC mogelijk beïnvloeden
Ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op de geformuleerde resultaten:

- Ontwikkeling van de basisvoorzieningen voor de jeugd zoals de peuterspeelzalen, speelruimte in de wijken, de OKé- punten (ouder-kindcentra).
- Groei van de stad zal een verzwaring van problemen met zich meebrengen.
- Het risico van de afbraak van wat op lokaal niveau is opgebouwd door landelijke wet- en regelgeving.

4.6 Uitvoering preventieplan

In het preventieplan zijn per domein een aantal programma's opgenomen die worden ingezet om de geselecteerde risicofactoren te bestrijden. Een overzicht van deze programma's staat in onderstaand schema. Van elk programma is aangegeven of het is uitgevoerd, hoeveel deelnemers afgesproken zijn en hoeveel er daadwerkelijk gerealiseerd zijn en of het een programma uit de CtC-gids betreft.

Tabel 4.2 Overzicht programma's Almere-Buiten

DOMEIN / RISICO- FACTOREN	PROGRAMMA'S	In uitvoering vóór start CtC	Uitgevoerd	Afgesproken aantal deel- nemers	Gerealiseerd aantal deel- nemers	In CtC gids
GEZIN Problemen met gezinsmanage- ment	Opvoedcursussen:					
	Praten over peuters (Gezondheidscentrum)	X —	X			—
	Opvoeden zó! (Hulp- verleningsdienst Flevoland en Zorggroep Almere)	X	X			X
	Beter omgaan met pubers (GGD/Zorggroep Almere)	X	X	Totaal 200	totaal 167	X
	Drukke kinderen (Zorg- groep/gezondheidscen- trum)					
	Pedagogisch adviseren (Gezondheidscentrum)	X	X	100 per jaar	167	X
	Home start (Humanitas)	X	X	15 per jaar	20	X
	Moeders informeren moeders (MiM) ²⁰	—	—	20 moe- ders per jaar	²¹	X
SCHOOL Vroeg en aanhoudend antisociaal gedrag	Taakspel (vijf basis- scholen) ²²	—	X	2 basis- scholen	Aantal leerlin- gen niet bekend	X
	Leefstijl (vijf basis- scholen)	—	X	4 basis- scholen	611 leerlin- gen	X
	PAD	—	—			X
Weinig binding met school						Geen pro- gramma's
KINDEREN EN JONGEREN Vroeg begin van probleemgedrag	Match (Humanitas) ²³	—	X	15 kinde- ren	11 kinde- ren ²⁴	X

²⁰ Niet gestart omdat het een te kwetsbare investering is met tijdelijke financiering.

²¹ Niet gestart, extra ingezet op pedagogisch spreekuur.

²² Taakspel en Leefstijl zijn in het schooljaar 2005-2006 gestart.

²³ In evaluatie door de gemeente Almere zelf onder domein Gezin geplaatst.

²⁴ Ook 8 vrijwilligers worden getraind.

DOMEIN / RISICO- FACTOREN	PROGRAMMA'S	In uitvoering vóór start CtC	Uitgevoerd	Afgesproken aantal deel- nemers	Gerealiseerd aantal deel- nemers	In CtC gids
WIJK Weinig binding met de wijk	Toezicht door jongeren²⁵ (Stichting Veiligheidszorg ism politie)	—	X	18 jongeren	16 jongeren	X
	Nos Kultura	—	X			—
	Schatkist²⁶ Speeldoos / TOS (Welzijnsinstelling De Schoor)	—	X		320 kinderen en jongeren	X
	Waarden en normen in het jeugdwerk (Welzijnsinstelling De Schoor)	—	X	36 beroepskrachten trainen 60 groepen en 12 klassen	13 trainers	X
	Buurtvaders²⁷ Nos Kultura Toezicht door jongeren (Stichting Veiligheidszorg ism politie)	— — —	— X X			X — X

Tabel 4.3 *Overzicht programma's en risicofactoren Almere-Buiten*

Risicofactor	Programma
Problemen met gezinsmanagement	Praten over peuters / Opvoeden Zo / Beter omgaan met pubers / Drukke kinderen / pedagogisch adviseren / Home start
Vroeg en aanhoudend antisociaal gedrag	Taakspel / Leefstijl
Weinig binding met school	
Vroeg begin van probleemgedrag	Match / Toezicht door jongeren / Nos Kultura
Weinig binding met de wijk	Schatkist / Waarden en Normen in het jeugdwerk/Nos Kultura/Toezicht door jongeren

²⁵ In de evaluatie door de gemeente Almere Zelf onder domein Wijk geplaatst. Dit programma bestrijkt zowel een risicofactor in het domein Kinderen en Jongeren als in het domein Wijk.

²⁶ Speeldoos is omgevormd tot Schatkist. Dit is een variant van Thuis Op Straat

²⁷ Niet opgestart omdat een dergelijk project vanuit de buurtouders zelf moet ontstaan en niet door de gemeente kan worden opgelegd. Bovendien is het project in het bijzonder geschikt voor de Marokkaanse gemeenschap en minder voor de Antilliaanse gemeenschap (die juist dominanter in de wijk aanwezig).

- In Almere wordt bij aanvang van de pilot al een aantal effectieve programma's uitgevoerd die in de CtC-gids "veelbelovend en effectief" zijn opgenomen. Dit aanbod heeft vooral betrekking op de risicofactoren binnen het domein gezin. Een aanbod gericht op de domeinen wijk en school ontbreekt. Dit betekent dat voor de risicofactoren Vroeg en aanhoudend anti-sociaal gedrag, Gebrek aan binding bij school, Vroeg begin van probleemgedrag en Gebrek aan binding met de wijk op dit moment in Almere-Buiten geen effectieve programma's zoals die in de CtC-gids voorkomen worden aangeboden. Hier liggen dus de "witte vlekken" in het preventiebeleid.
- Het grootste deel van de programma's die zijn beschreven in het preventieplan van Almere-Buiten zijn uitgevoerd. Van de 17 afgesproken programma's zijn er drie niet gestart.
- Opgemerkt wordt dat meer onderzoek nodig is naar effectiviteit van programma's die niet in de gids staan. Omdat Almere het werken met effectieve programma's als uitgangspunt heeft, maar het aanbod beperkt is, roept dit soms weerstand op bij instellingen.

Bereik

In de evaluatie van Almere-Buiten (gemeente Almere) wordt over de uitvoering en bereik van de programma's per domein verslag gedaan in plaats van per risicofactor. De programma's zijn in die evaluatie binnen drie domeinen ondergebracht, namelijk Gezin, Wijk en School.

Binnen het domein Gezin zijn met de diverse programma's in totaal 312 ouders en 11 kinderen bereikt en 10 beroepskrachten opgeleid.

Binnen het domein Wijk zijn met de diverse programma's in totaal 13 beroepskrachten opgeleid en 336 kinderen bereikt.

Binnen het domein School nemen inmiddels zes basisscholen deel aan twee verschillende programma's.

Sommige programma's hebben meer en andere minder aantallen dan afgesproken bereikt.

Niet van alle deelnemers aan de preventieprogramma's zijn de wijk, etniciteit en leeftijd bekend.

Over het algemeen stelt de gemeente Almere dat In Almere-Buiten meer ouders en kinderen deelnemen aan preventieprogramma's. Dit wordt verklaard door:

1. De programma's worden dichterbij huis aangeboden.
2. Alle instellingen nemen de verantwoordelijkheid voor de toeleiding en uitvoering.
3. Dat doen ze door een gezamenlijke analyse en probleemoplossing.
4. Het aanbod is vergroot.

Voor zover bekend, concludeert de gemeente Almere dat de deelnemers aan de programma's vooral uit de prioriteitswijken komen (Molenbuurt, Oostvaardersbuurt en Eilandenbuurt).²⁸

Van de programma's binnen het domein Gezin is de etniciteit geregistreerd. Deze programma's blijken verhoudingsgewijs veel Turkse en Marokkaanse deelnemers te bereiken.

Tabel 4.4

	Neder-lands	Marok-kaans	Turks	Surinaams	Antilliaans	Anders
Almere-Buiten	68%	2%	1%	11%	3%	
Deelnemers CtC	64%	6%	6%	12%	2%	11%

Registratie en monitoring

Voor ieder programma is een standaard registratieformulier beschikbaar waarop kan worden bijgehouden hoeveel deelnemers het programma heeft, uit welke wijken de deelnemers komen, welke etnische achtergrond ze hebben en hoe oud ze zijn. Dit werkt werk prima zolang de formulieren goed worden ingevuld. Organisaties moeten hiervan het belang inzien en er de tijd voor nemen. Dit wisselt. Bij sommige organisaties, waarmee de gemeente een subsidierelatie is het voor 2006 in de subsidiebeschikking opgenomen. Ze worden op die manier verplicht om de registratie op orde te hebben. Voor deze rapportages zijn standaard evaluatieformulieren ontwikkeld.

Evaluatie programma's

Aan het registreren van bereik voegt Almere in de toekomst de gebruikerscomponent toe. Dat houdt in dat ze van de programma's ook willen nagaan of het aansluit bij de behoefte van de gebruikers. Lost het programma volgens de deelnemers de problemen op waarvoor het wordt ingezet? Almere wil hiermee een slag maken naar verantwoording richting burgers (ook een opgave in het kader van de WMO). In één stadsdeel wordt hiermee op dit moment geëxperimenteerd. Als pilot is daar een centrum voor Jeugd en Gezin (OK-punt) geopend. Daar onderzoekt men momenteel 'wensprofielen'.

Scholierenonderzoek

De afdeling Onderzoek & Statistiek (O&S), de GGD, NIZW en GGD Nederland hebben samengewerkt om het scholierenonderzoek te integreren in de lokale Jeugdmonitor. Dit proces is goed verlopen. Een stagiaire heeft de twee vragenlijsten in elkaar geschoven. Het totaal van 200 vragen is uiteindelijk teruggebracht naar 80. Een school heeft ook meegedacht en dat werkte heel goed, aldus de betrokkenen. De scholen wordt nu ook de mogelijkheid geboden specifieke resultaten voor hun school op te vragen. De vorige keer

28 Eilandenbuurt was in eerste instantie niet geselecteerd als prioriteitswijk want de wijk was, ten tijde van het opstellen van het wijkprofiel nog volop in aanbouw. Op basis van de zich al snel aandienende signalen van risicofactoren die hier speelden, is de buurt wél als prioriteitswijk meegenomen.

waren er geen afzonderlijke rapportages per school. Het volgende scholierenonderzoek wordt in het najaar van 2006 afgenomen, in digitale vorm en op alle scholen in Almere. Na dit scholierenonderzoek wordt het bronnenboek geüpdatet en worden nieuwe risicoanalyses gemaakt en vergeleken met de vorige. De programma's worden jaarlijks gemonitord. Op basis van al deze gegevens worden de preventieplannen bijgesteld.

CtC Plus

CtC in Almere-Buiten heeft in 2005 gewerkt met een CtC plus variant. Drie domeinen zijn toegevoegd in de Almeerse aanpak van CtC. Namelijk het domein Nos Kultura, het domein Werk en het domein Participatie.

CtC plus is gericht op het voorkómen van overlast door (Antilliaanse en Arubaanse) jongeren

Aanvullende programma's zijn:

- Nos Kultura (community centre: multifunctioneel en multi-etnisch centrum)
 - Domein Werk (jongeren begeleiden naar werk)
 - AlmereBuitenSport (meer aan het bewegen krijgen)
 - Domein Participatie (jongeren leiden naar het geboden aanbod)
-
- Nos Kultura draagt bij aan het bestrijden van de risicofactoren Vroeg begin van probleemgedrag en Gebrek aan binding met de wijk. Het domein Werk is onderdeel van de aanpak binnen Nos Kultura. In het Community Center Nos Kultura zijn spreekuren voor werkzoekende jongeren, en worden individuele sollicitatietrainingen en begeleiding aan jongeren aangeboden.
 - De inspanningen om jongeren in Almere-Buiten aan het werk te krijgen hebben geen directe relatie met het bestrijden van de risicofactoren in de domeinen gezin, school, kinderen en jeugd en gebrek aan binding met de wijk conform de "strengere" CtC-aanpak, maar dragen wel bij aan het verminderen van uitval van jongeren en bieden een perspectief op een carrière in betaald werk. Zo draagt het domein Werk bij aan het verminderen van overlast door jongeren, verveling, rondhangen, vandalisme en jeugdcriminaliteit.
 - In september 2004 is het project AlmereBuitenSport aangehaakt bij CtC. De doelstelling van het project is meer jeugd aan het bewegen krijgen. De gedachte hierachter is dat sport de jeugd een goed alternatief biedt voor bijvoorbeeld rondhangen en negatief gedrag. Het project wordt gesubsidieerd door de afdeling sport en recreatie van de Dienst Maatschappelijke ontwikkeling en draagt bij aan het bevorderen van aspecten als erkenning, waardering en het gevoel weer ergens bij te horen.
 - Aan het domein Participatie wordt invulling gegeven door een participatiemedewerker van de Zorggroep, die als taak heeft om allochtonen toe te leiden naar de programma's.

- Hoewel alle onderdelen van de plusvariant nog steeds relevant zijn voor de jeugd in Almere-Buiten, is er voor 2006 voor gekozen om ze geen onderdeel meer te laten zijn van de CtC-aanpak. Dit betekent niet dat ze daarmee van de agenda zijn verdwenen. Nos Kultura kan in het voorjaar 2006 beschikken over een eigen accommodatie van waaruit activiteiten ontplooid worden die in eerste instantie op Antilliaanse jeugd en hun omgeving gericht zal zijn. Bij de ontwikkeling van de activiteiten zal, waar mogelijk, gewerkt worden volgens de CtC-aanpak, maar beleidsmatig maakt het centrum inmiddels deel uit van de "Antillianen arrangementen" zoals de gemeente Almere die in 2005 met het ministerie van Vreemdelingenzaken en Integratie heeft gesloten.
- Voor het domein Werk heeft de gekozen aanhaking bij de CtC-aanpak voor Almere-Buiten onvoldoende tot concrete resultaten heeft geleid, terwijl de jeugdwerkloosheid is toegenomen. Op basis hiervan kiest Almere ervoor deze problematiek apart te agenderen, waarbij uiteraard de samenhang met de preventieve CtC-aanpak, maar ook met het curatieve jeugdbeleid gezocht wordt.
- AlmereBuitenSport heeft zich in de afgelopen tijd ontwikkeld tot een succesvolle methode om verschillende groepen jeugd en jongeren te bereiken. Inmiddels is een hechte samenwerking tot stand gekomen met zowel het tiener- en jongerenwerk van de Schoor als het VO en MBO. Dit heeft ertoe geleid dat er niet alleen veel jeugd in Almere-Buiten bereikt wordt met activiteiten maar dat ook nog eens veel jongeren betrokken zijn bij de organisatie en uitvoering van de activiteiten in het kader van hun opleiding. Het heeft een eigen plek gekregen in het Integrale Jeugdbeleid van de gemeente. (Preventieplan 2006)

4.7 Ervaren knelpunten CtC-proces²⁹

- Tijdgebrek. In de coördinatie, maar ook bij de uitvoerende instellingen. Wat betreft de coördinatie is Almere van een naar vier preventieteamen gegaan. Dat doet iedereen 'er maar bij'. Dit vergt nogal wat van de betrokken instellingen. In de uitvoering blijkt de flexibiliteit vaak beperkt. Bijvoorbeeld als het gaat om het opstarten van nieuwe programma's. Daar moet eerst de geschikte capaciteit voor gevonden worden.
- De uitvoering van het preventieplan verloopt niet altijd vanzelfsprekend is de ervaring. Ondanks dat afspraken over de uitvoering van programma's zijn gemaakt, wordt dit niet altijd meteen ter hand genomen. In 2006 wordt dit sturingsvraagstuk

²⁹ Bron: interviews projectleiders, leden preventieteam en regiegroep Jeugd.

opgepakt door de coördinerend beleidsadviseur en de accounthouders als voorzitters van de stadsdeelpreventieteams.

- Budget. Lange tijd heeft het beeld bestaan (bij de instellingen, maar ook bij de politiek) dat CtC vooral veel geld kost. Met de extra middelen is in Almere-Buiten een impuls gegeven aan het ontwikkelen en implementeren van CtC. Stadsbreed moeten de programma's worden uitgevoerd met bestaande budgetten. Gezocht wordt naar mogelijkheden vanuit andere budgetten, zoals opvoedingsondersteuning, VVE en GOA middelen. Na verloop van tijd zijn de diverse betrokkenen ervan overtuigd geraakt dat CtC niet per definitie betekent dat méér inzet nodig is, maar dat het vooral een andere manier van aansturing betreft.
- Gedurende de pilotfase heerste onzekerheid over de regierol van gemeente als de extra middelen en de landelijke ondersteuning zouden wegvallen. Medio 2005 is de regierol van de gemeente duidelijk gedefinieerd in de integrale nota Jeugdbeleid. Het Actieplan Almere Ketenzorg Jeugd werkt deze regierol nader uit door het benoemen van eindresultaten en benodigde inspanningen om die resultaten begin 2008 werkelijkheid te laten worden. Het college heeft de beslissing genomen om te gaan voor CtC. Dit schept duidelijkheid en de mogelijkheden om het preventief jeugdbeleid meer en meer handen en voeten te geven volgens de systematiek van CtC.
- Het creëren en vasthouden van draagvlak kost veel inspanning.

4.8 Ten slotte

- Behalve regievoering vanuit de gemeente ervaren sommigen (welzijnsorganisatie) toename van initiatieven vanuit het maatschappelijk middenveld. Bijvoorbeeld woningcorporaties die opdracht verlenen aan de welzijnsorganisatie om programma's in de wijk in te zetten. Ook een woningcorporatie heeft baat bij een goede binding van de jeugd met de buurt. Dit past in het karakter van het Stadsakkoord dat de gemeente Almere met maatschappelijke partners heeft gesloten. In dit akkoord is onder andere afgesproken dat maatschappelijke ondernemers ook zelf de leiding kunnen nemen bij initiatieven voor jeugd en buurt/wijk. Omdat de thematische programma's van het gemeentebestuur in Almere steeds meer een gebiedsgerichte vertaling krijgen (een gemeentelijke reorganisatie is hiermee gemoeid geweest) krijgt de samenwerking en afstemming op stedelijk en op stadsdeelniveau steeds meer vorm.
- In 2005 is het sturingsinstrument beleidsgestuurde contractfinanciering ontwikkeld en beproefd. Vanaf 2006 stelt de gemeente contracten op met een aantal grote welzijns- en zorgorganisaties op basis van deze beleidsgestuurde contract-

financiering (bcf). De welzijns- en zorginstellingen worden gevraagd om voor bepaalde opdrachten offertes uit te brengen. Subsidiëren op basis van output wordt gezien als een systematiek die aansluit en past bij de CtC-werkwijze.

- CtC zal blijvend de onderlegger zijn voor de uitvoering en bijstelling van het vastgestelde preventief jeugdbeleid. De verwachtingen die er waren van CtC zijn tot nu toe zeker waargemaakt.

Geraadpleegde documenten

Centraal Bureau voor de Statistiek (2003). *Jeugd 2003, cijfers en feiten*. Voorburg/Heerlen.

CtC Almere-Buiten (2004). *Wijkprofiel Communities that Care Almere-Buiten. De jeugd is onze toekomst en de toekomst is nu*. Januari 2004.

CtC Almere-Buiten (2004). *Preventieplan 2004-2005 CtC Almere-Buiten. De jeugd is onze toekomst en de toekomst is begonnen*. Juni 2004.

CtC Almere-Buiten. *Rapportage CtC over de periode 1-1-2004 tot 1-1-2005*.

Gemeente Almere (2004). *Sociale Atlas van Almere*. Monitor van wonen, werken en vrijetijd. Juli 2004.

Gemeente Almere (2005). *Projectplan CtC Almere Breed 2005*.

Gemeente Almere (2005). *Stadsdeelprofielen Haven, Stad West en Stad Oost*.

Gemeente Almere (2005). *Evaluatie CtC Almere-Buiten en de stedelijke uitrol*.

Gemeente Almere (2005). *Preventieplan 2006 Communities that Care in Almere-Buiten*.

Geldorp, M. e.a. (2003). *Scholierenonderzoek Communities That Care. Nulmeting Almere*. Amsterdam: DSP-groep. December 2003.

Nota Jeugdbeleid (2005). "Jonge stad: stad voor jeugd en jongeren".

Geïnterviewd

Projectleiders:

Dhr. Mart van de Wiel, projectleider CtC Almere-Buiten (tot 2005), Gemeente Almere, Dienst Stedelijk Beheer.

Mevr. Marian van Leeuwen, projectleider CtC Almere-Buiten (2005), Gemeente Almere, Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling / Hulpdienst Flevoland.

Mevr. Joukje de Groot, team Zorg voor Jeugd, coördinerend beleidsadviseur CtC gemeente Almere, Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling.

Drie leden van het preventieteam Almere-Buiten en lid van het kernteam (later Regiegroep Integraal Jeugdbeleid) en DMO accounthouder Almere-Buiten.

5 Communities that Care Leeuwarden-HASW: Huizum-West en Huizum-Oost, Achter de Hoven, Schepenbuurt en Wielenpolle

De belangrijkste bevindingen van de uitvoering van Communities that Care in Leeuwarden-HASW staan hieronder op een rij. Dit overzicht is gebaseerd op de startrapportage (Verwey-Jonker Instituut, april 2005), de notitie 'stand van zaken Almere-Buiten en Leeuwarden' (Verwey-Jonker Instituut, november 2005), beschikbare documentatie, afgenomen programmarapportages in Leeuwarden (Seinstra, 2005; gemeente Leeuwarden, 2006), de resultaten van een digitale enquête onder preventieteamleden, enquête onder projectleider, coach en NIZW, en interviews met projectleider, coach en preventieteam- en stuurgroepleden.

In 2004 ging in Leeuwarden-HASW CtC van start. Van de vijf CtC-fasen is Leeuwarden op het moment van het schrijven van dit rapport bezig met fase 5. Naar aanleiding van de resultaten uit de effectmeting 2006 wordt er een besluit genomen over de continuering van CtC.

5.1 Lokale context en situatie van de jeugd

- Het aanvankelijk beoogde CtC gebied, te weten Leeuwarden-Noord (meeste problemen), kent veel vernieuwingsprojecten. Het NIZW heeft vooraf de suggestie gedaan om niet één gebied te selecteren, maar drie, en de definitieve keuze onder meer te laten bepalen door de uitkomsten van het scholierenonderzoek dat in de beoogde gebieden is afgenomen. Gekozen werd om dit onderzoek af te nemen onder scholieren uit HASW, Huizum-Oost en Leeuwarden-Zuid. Naar aanleiding van de resultaten is besloten tot invoering van CtC in Leeuwarden-HASW.
- Het CtC-gebied (HASW) bestaat uit wijken met verschillende achtergronden. Er wonen veel studenten en daardoor wonen er zowel mensen met een laag als met een hoog opleidingsniveau.

- Jongeren in het CtC-gebied gebruiken volgens de resultaten uit het eerste scholierenonderzoek in 2004 meer alcohol en soft-drugs, roken meer en gebruiken vaker geweld in vergelijking met de rest van Leeuwarden.
- Uit de effectmeting van 2006 blijkt dat er in HASW relatief meer jongeren met een Nederlandse achtergrond wonen in vergelijking met de rest van Leeuwarden.

5.2 Organisatie

Motieven

Ernstige problemen onder jongeren die om een systematische aanpak vragen vormden voor de gemeente het belangrijkste motief om CtC te starten. Aanvankelijk werd CtC als middel gezien om de achterstandsproblematiek in Leeuwarden-Noord aan te pakken. Dit gebied kent echter al veel vernieuwingsprojecten. Er waren signalen dat zich ook in andere wijken ernstige problemen voordoen die om een systematische aanpak vragen. Naar aanleiding van de resultaten uit het scholierenonderzoek is besloten tot uitvoering van CtC in Leeuwarden-HASW.

Samenstelling Stuurgroep (directie en management)

- Voorzitter: wethouder Milieu, Welzijn & Zorg en Sport t/m mei 2006. Na de verkiezingen is het College gewisseld. De nieuwe wethouder Jeugd & Onderwijs heeft het voorzitterschap overgenomen.
- Thuiszorg
- GGD
- Verslavingszorg
- Scholengemeenschap Comenius
- Proloog (Openbaar Basisonderwijs)
- PCBO Leeuwarden (Protestants-christelijk Basisonderwijs)
- Welzijnsorganisatie HWL
- Stichting wijkwerk

Samenstelling preventieteam

- Voorzitter: projectleider CtC, Sector Welzijn, afdeling Jeugd & Onderwijs
- Dienst Welzijn, Jeugd en Onderwijs (VZ)
- Thuiszorg
- GGD
- Verslavingszorg
- Scholengemeenschap Comenius
- Proloog (Openbaar Basisonderwijs)
- PCBO Leeuwarden (Protestants-christelijk Basisonderwijs)
- Welzijnsorganisatie HWL
- Stichting wijkwerk

- Politie
 - Later bijgekomen: Manus Branding Stichting
- Participatie van vooral een grote scholengemeenschap als het Piter Jelles College wordt gemist. Ook de GGZ preventie (allen gebrek aan capaciteit), de Jeugdzorg (niet gericht op preventie maar op curatie) zijn door enkelen genoemd als gewenste deelnemers in het preventieteam. Wat betreft het Piter Jelles College: er is veel in geïnvesteerd om deze school er tóch bij te betrekken. Dat de school niet meedoet, heeft ermee te maken dat daar een koerswijziging gaande is. Het kan volgens enkelen echter ook zo zijn dat CtC bij vo-scholen nog niet 'ingedaald' is.
 - Er hebben veel personele wisselingen plaatsgevonden, met name in het preventieteam. Het gaat om wisselingen van vertegenwoordigers van de GGD, Thuiszorg en de Welzijnsorganisatie HWL. Ook sturen deze organisaties af en toe een vervanger. Er vindt geen overdracht plaats. Uit de interviews blijkt dat een wisseling soms nadelig is omdat iemand er 'helemaal in moet komen'. Er wordt echter gesteld dat het ook verfrissend kan zijn. Scholengemeenschap Comenius en de politie zijn niet altijd aanwezig door tijdgebrek of andere prioriteiten, CtC is daar vaak volgens de respondenten 'het kind van de rekening'. Zij hebben geen vervanger.
 - De Manus Branding Stichting is later bij het preventieteam gekomen. Deze organisatie houdt zich bezig met creatieve werkvormen in het basisonderwijs.
 - De stuurgroepleden missen een vertegenwoordiger van de politie ('oren en ogen van de wijk'). Aanvankelijk was die aanwezig, maar later trok deze zich terug. Ook binnen het preventieteam is de politie nauwelijks aanwezig. Doordat preventie niet meer tot het takenpakket van de politie behoort, kost het erg veel moeite om hen betrokken te houden.
 - Er waren aanvankelijk ook andere organisaties die aan CtC mee willen doen, bijvoorbeeld Humanitas. Echter, deze organisaties bleken voor CtC niet relevant omdat zij zich in hun aanbod niet op de risicofactoren richten die geprioriteerd zijn in het CtC-gebied HASW.

5.3 Ambtelijke en bestuurlijke inbedding

- De regie ligt bij de gemeente, sector Jeugd, afdeling Jeugd&Onderwijs. De locale projectleider wordt gecoacht door de voormalig projectleider CtC Zwolle.
- De wethouder zit de stuurgroep voor; dit was geen voorwaarde maar de eigen keus van de eerste wethouder omdat ze aanvankelijk vrij sceptisch tegenover CtC stond. Op deze manier is er tevens bestuurlijk getoonde betrokkenheid en draagvlak.

- De lokale projectleider bevordert de afstemming met andere stedelijke initiatieven en programma's (bijvoorbeeld Jeugdmonitor, WMO, stedelijke vernieuwingsprojecten) als ook de bewaking van de continuïteit van deelnemers aan stuurgroep en preventieteam.
- Er is veel aan pr gedaan. In de beginfase van CtC zijn er gesprekken gevoerd op scholen om CtC onder de aandacht te brengen. Het draagvlak bij de deelnemende organisaties is bij de ene organisatie groter dan bij de andere. Spanningsveld is dat een draagvlak vaak niet organisatiebreed is, maar veeleer een afdeling betreft.
- Halverwege 2005 besloot men tot het opstellen van een pr-plan omdat de bekendheid van CtC bij de gemeente beter kon. Dit is door de uitvoering van het plan (onder meer lunchbijeenkomsten) aanzienlijk verbeterd, hoewel het door de verkokering zo blijft dat het échte draagvlak blijft liggen bij diegenen die in de gemeente bij CtC betrokken zijn.
- Een presentatie voor B&W is niet doorgegaan vanwege de verkiezingen. Nu het nieuwe Bestuur zitting neemt, is men binnenkort van plan om politiek draagvlak te bevorderen. De bekendheid in de wijk is toegenomen; de projectleider en het preventieteam zijn vaker de wijk ingegaan, hoewel niet iedereen van het Amerikaanse idee gecharmeerd is dat elke wijkbewoner CtC moet kennen. Er is gesproken met welzijnsorganisaties, kerken et cetera. Elke keer als er een nieuw programma ging lopen werd er een stukje over CtC verteld. Er is een communicatiemedewerker op deze taak gezet. Nagedacht wordt over een nieuwe naam; CtC spreekt namelijk niet aan.

5.4 Stedelijke uitrol

Binnen de gemeente is er gesproken over een toekomstige overkoepelende Regiegroep waar alle bestaande overlegorganen in het kader van het algemeen jeugdbeleid en achterstandenbeleid samen kunnen komen om afstemming te bevorderen en dwarsverbanden te leggen, in navolging van hoe dit in Almere gebeurt. Zo moet er ook een betere overeenstemming komen over besteding van gelden. CtC wordt nu gefinancierd uit gelden van het Sociaal Programma (Stedelijke Vernieuwing), Veiligheid en ministeries, maar opereert daarnaast ook op andere beleidsterreinen. Door een overkoepelende Regiegroep zou tevens de scholierenenquête ingepast kunnen worden in andere onderzoeksinstrumenten om aan scholen tegemoet te komen. Een ander idee dat uit de interviews naar voren kwam: CtC in de Bestuurlijke Vernieuwing onder het wijkgericht werken inbedden samen met de WMO; op welzijnsgebied is CtC namelijk de enige gebiedsgerichte methodiek die goed doordacht en beproefd is. Op politiek niveau is er op dit moment nog geen draagvlak uitge-

sproken voor uitrol van CtC over heel Leeuwarden. In het nieuwe Collegeprogramma komt het woord 'preventie' nergens voor.

5.5 Doelstellingen

a. Operationele effectdoelstellingen

Gewenste resultaten op de lange termijn (2015) zijn per **probleemgedraging** weergegeven. Vermindering van:

- Geweld
- Jeugddelinquentie
- Problematisch alcohol en drugsgebruik
- Schooluitval
- Tienerzwangerschap

In Leeuwarden heeft men de volgende **risicofactoren** geselecteerd op basis van de gegevens van het scholierenonderzoek uit 2004, aanvullend onderzoek en de praktijkervaring van de leden van het preventieteam. Ook heeft er een tussenanalyse plaatsgevonden in de wijk HASW tussen West en Oost; de resultaten hiervan speelden een rol bij de definitieve selectie:

1. Ouders die probleemgedrag bevorderen door hun houding (domein Gezin)
2. Leerachterstanden beginnend op de basisschool (domein School)
3. Vroeg begin van probleemgedrag (domein Kinderen en Jongeren)
4. Houding die probleemgedrag bevordert (domein Kinderen en Jongeren)
5. Maatschappelijke normen die probleemgedrag bevorderen (domein Wijk)

De rode draad is de tolerante houding van kinderen, jongeren en volwassenen ten opzichte van probleemgedrag. Voor elk van de risicofactoren zijn de gewenste resultaten op middellange termijn geformuleerd. Indicator is het scholierenonderzoek. Streven is om de scores in het gebied op hetzelfde niveau als het Leeuwarder gemiddelde te krijgen. In de stuurgroep overweegt men om na de effectmeting de risicofactoren te beperken tot twee, zoals dit in Amerika gebeurt.

Als beschermende factor werd geprioriteerd:

1. Gezonde opvattingen en duidelijke normen

Resultaat

Stuurgroep en preventieteam waren niet tevreden over de eerste scholierenenquête (nulmeting): er staan volgens hen moeilijke en overbodige vragen in waar tijdens het landelijke projectleider-

soverleg veelvuldig over gesproken is, maar waar nog niets mee is gedaan. De scholen wilden in Leeuwarden niet meer aan de effectmeting deelnemen. De projectleider heeft er veel in geïnvesteerd om ze te overreden. Uiteindelijk is de vragenlijst in het voorjaar van 2006 huis aan huis (met behulp van GBA-gegevens) onder de aandacht gebracht. Jongeren konden de lijst via internet invullen: 4000 van de 8500 in Leeuwarden woonachtige jongeren in de leeftijd van 12 tot en met 18 jaar zijn benaderd. Dit zijn de jongeren die eerder benaderd waren voor het invullen van de Jeugdmonitor maar deze niet hadden ingevuld. DSP-groep heeft de resultaten niet, zoals bij de nulmeting, alleen voor Leeuwarden-HASW, Leeuwarden Oud-Oost en Leeuwarden-Zuid bekeken, maar ook voor de wijk Bilgaard/Vrijheidswijk (Leeuwarden-Noord). Dit, omdat uit eerdere analyses blijkt dat hier waarschijnlijk de meeste jongerenproblematiek heerst. Omdat er in dit gebied al veel andere initiatieven worden ingezet en er veel herstructureringsplannen zijn, is aanvankelijk gekozen om CtC hier niet te implementeren (Aalst, M., van & W. Roorda, 2006).

Omdat de opzet van de effectmeting anders was dan de nulmeting, zijn de resultaten niet zomaar één op één te vergelijken. Onderzoeksbureau DSP (die de scholierenenquêtes analyseert) stelt: Niet uit te sluiten valt dat de verschillende manieren van dataverzameling tot gevolg heeft dat er een andere categorie jongeren heeft meegedaan met de scholierenenquête dan met de internetenquête. 'Hier is echter geen onderzoek naar gedaan en het is onduidelijk naar welke kant de eventuele afwijkingen zouden leunen. Omdat de jongerenenquête in heel Leeuwarden in 2006 op dezelfde manier is afgenomen, zijn de wijken onderling wel te vergelijken en ook kan het wijkbeeld vergeleken worden met het stadsgemiddelde in Leeuwarden' (Aalst, M. van & W. Roorda, 2006). De respons was 35%, 1404 jongeren; 171 jongeren uit HASW, 142 uit Oud-Oost, 151 uit Leeuwarden-Zuid, 146 uit Bilgaard/Vrijheidswijk en 794 jongeren uit de rest van Leeuwarden. Omdat de aantallen jongeren in de steekproef niet overeenkwamen met de werkelijke verdeling van de jongeren over de wijken in de gemeenten, zijn de aantallen door weging in lijn gebracht met de werkelijke verdeling in Leeuwarden.

De resultaten zijn afgezet tegen het stadsgemiddelde en tegen de CtC-baseline.³⁰ Dat levert in het kort de volgende resultaten op voor HASW ten opzichte van Leeuwarden totaal:

- De arbeidssituatie van de ouders in Leeuwarden blijkt iets af te wijken van de rest van Nederland. Er zijn minder kinderen afkomstig uit gezinnen waar beide ouders werken, meer jongeren met een Nederlandse achtergrond, iets minder jongeren

³⁰ De baseline is gebaseerd op het gemiddelde van de CtC-scholierenonderzoeken in Amsterdam-Noord, Almere, Leeuwarden, Maassluis, Dordrecht, Leiden en Hoogvliet.

uit twee-oudergezinnen en meer jongeren waarvan de ouders laag zijn opgeleid.

- Probleemgedragingen: Leeuwarden scoort lager in vergelijking met de CtC-baseline op geweld en delinquentie en hoger op drinken, roken en softdrugs. Oud-Oost en de Bilgaard/Vrijheidswijk scoren op vrijwel alle probleemgedragingen (gewelddadig gedrag, jeugddelinquentie, roken/drinken/softdrugs en andere drugs, schoolverzuim en tienerzwangerschappen) hoger dan HASW. Met name daar waar het 'geweld' en 'jeugddelinquentie' betreft, scoort HASW opvallend laag ten opzichte van het Leeuwardens gemiddelde en de andere wijken. Wel wordt er iets meer gerookt en gedronken dan zowel gemiddeld in Leeuwarden als gemiddeld in de steden van de CtC-baseline. Echter, het aantal respondenten dat aangeeft tien sigaretten of meer per dag te roken, is in HASW juist iets lager dan gemiddeld. Iets hoger scoort HASW op 'het verkopen van gestolen spullen', maar de percentages liggen dicht bij elkaar. De jongeren in HASW verzuimen relatief weinig in vergelijking met het Leeuwardens gemiddelde. Op 'onveilig vrijen' scoort HASW lager dan gemiddeld en aangaande seksueel misbruik liggen de percentages rond het gemiddelde.
- Risico- en beschermende factoren: de afzonderlijke wijken in Leeuwarden wijken over het algemeen niet of nauwelijks af van de scores van Leeuwarden als geheel. HASW springt er in vergelijking tot de andere wijken op geen enkele factor uit. Andere wijken wel, maar omdat wij hier vooral ingaan op CtC in HASW zullen we daar verder niet over uitweiden (Aalst, M. & W. Roorda, 2006).

De onderzoekers van DSP hebben tóch een poging gedaan om de resultaten uit de nulmeting (2004) te vergelijken met de effectenmeting (2006). Omdat er sprake is van een andere manier van afnemen van de vragenlijst is vergelijken niet goed mogelijk. In het DSP-rapport valt te lezen: 'Het is onbekend of deze manier van afname andere resultaten oplevert dan afname via de vragenlijst op school. Theoretisch zou het kunnen zijn dat een andere categorie jongeren in 2006 meedeelde aan het scholierenonderzoek. In 2004 deden alle jongeren van de geselecteerde klassen van de scholen mee. In 2006 is er een respons van 35%. Ondanks het ter beschikking stellen van voor jongeren aantrekkelijke prijzen is het mogelijk dat de categorie minst gemotiveerde jongeren is uitgevallen. Een één op één vergelijking van 2006 met 2004 is dan ook niet mogelijk zonder dit voorbehoud te maken. Wel kunnen verschillen tussen 2004 en 2006 beschreven worden zonder daar conclusies aan te verbinden' (Aalst, M. van & W. Roorda, 2006).

De onderzoekers van DSP zien de volgende tendensen met betrekking tot het probleemgedrag:

- Geweld: op alle factoren is dit in HASW sterk verbeterd.
- Jeugddelinquentie: op vier van de vijf probleemgedragingen is er een verbetering te zien. Een stabilisering is er van 'heling van gestolen spullen'.
- Alcohol & drugsgebruik: op zes van de zeven probleemgedragingen die hieronder vallen is er een sterke verbetering waarneembaar. Er is een stabilisering van het percentage jongeren dat veel rookt.
- Verzuim: het verzuim door spijbelen en de klas uitgestuurd worden is verbeterd. Verzuim door ziekte is verslechterd.

Risicofactoren:

- Domein Gezin: alle risicofactoren zijn sterk verbeterd.
- Domein School: vier van de vijf risicofactoren zijn sterk verbeterd. Een lichte verslechtering is waarneembaar op de risicofactor 'gebrek aan organisatie op school'.
- Domein Kinderen & Jongeren: alle risicofactoren zijn verbeterd, de meeste in forse mate.
- Domein Wijk: vier van de vijf risicofactoren zijn sterk verbeterd. Een lichte verslechtering is waarneembaar op de risicofactor 'hoge mate van doorstroming in de wijk'.

Beschermende factoren:

- Domein Gezin: alle beschermende factoren zijn sterk verbeterd.
- Domein School: twee van de drie beschermende factoren zijn verbeterd. Een sterke verslechtering is waarneembaar op de beschermende factor: 'beloningen voor positieve betrokkenheid'.
- Domein Kinderen & Jongeren: vier van de zes factoren zijn verbeterd. Een stabilisering is waarneembaar voor de factor 'cognitieve vaardigheden'. De factor 'flexibel en veerkrachtig karakter' is licht afgenomen.
- Domein Wijk: twee van de drie factoren zijn verbeterd. Een lichte verslechtering is te zien bij de factor 'beloningen voor conventionele betrokkenheid'.

Samengevat concludeert DSP dat het probleemgedrag in HASW op bijna alle gedragingen verbeterd is, behalve op heling, veel roken en verzuim door ziekte. De doelstellingen van de geprioriteerde risicofactoren zijn behaald. De geprioriteerde beschermende factor is in alle vier de domeinen sterk verbeterd. Door de verschillende manieren van het afnemen van de vragenlijst in 2004 en 2006 kunnen de goede resultaten niet direct worden toegeschreven aan CtC in de wijk, echter uit de analyse van de resultaten in Zuid en Oud-Oost blijkt dat de verschillen tussen 2004 en 2006 daar niet allemaal zo positief zijn. DSP stelt dan ook: 'Omdat er geen enkele

reden is om te veronderstellen dat de deelnemende jongeren per wijk van elkaar verschillen, wijst deze vergelijking op een gunstig effect van de preventieprogramma's en de inzet van CtC' (Aalst, M. van & W. Roorda, 2006).

b. Operationele procesdoelstellingen

- Ontwikkelen en inzetten van preventieve programma's op de geconstateerde problematiek.
- Vergroten van het bereik van jeugdigen door de programma's in de wijk zelf aan te bieden.

Aan de hand van de in het preventieplan vastgestelde indicatoren kan bepaald worden of deze procesdoelstellingen gehaald worden. Deze indicatoren zijn:

1. Vastgestelde criteria als leidraad voor de uitvoering van de programma's.
2. De behaalde resultaten van de programma's worden voor alle programma's afzonderlijk en voor het totale aanbod gemeten.
3. Het bereik van de programma's wordt vergroot door de programma's in HASW zelf uit te voeren.
4. Het aanbod is beter gespreid over de leeftijdsgroepen en de vier domeinen.
5. De verdeling over de onderliggende risicofactoren is evenwichtiger.
6. Er is meer aanbod gericht op kinderen en jongeren zelf.
7. Nauwe samenwerking tussen de betrokken organisaties biedt garanties voor afstemming en samenhang (Kansen voor jongeren, 2005).

Resultaat

1. De programma's zijn ingevoerd naar aanleiding van het ontwikkelde preventieplan, gebaseerd op wijkprofiel, risicofactoren etc. In het preventieplan staat voor elk programma het doel, de doelgroep, methodiek en aanbieder omschreven. De doelen zijn gericht op outcome.
2. Een stagiaire van de Thorbecke Academie evalueerde de eerste uitvoeringsperiode van het preventieplan. Voor de programma-evaluatie van de tweede uitvoeringsfase is een professional aangetrokken. De evaluatie wordt periodiek herhaald. De aanbieders moeten op registratieformulieren aangeven: aantal deelnemers, achtergrondkenmerken deelnemers (woonwijk, etniciteit, geslacht, leeftijd) of de mening van deelnemers gemeten is, of er afstemming is met andere CtC-programma's en of de doelstelling van het programma behaald is en op grond waarvan dit beredeneerd is. Bij de tweede evaluatie is de wijk waar de deelnemer woont als achtergrondkenmerk toegevoegd. Er is iemand aangesteld die achter de organisaties aanbelt met het verzoek tot inlevering van de gegevens. Leeuwarden is één

van de weinige CtC-locaties die zo'n registratie- en monitoring-instrument ontwikkeld heeft. De projectleider kreeg echter van het NIZW te horen dat dit instrument kwalitatief onder de maat zou zijn. Toch heeft de programma-evaluatie inzichtelijk gemaakt dat ongeveer 9% van de 0 t/m18-jarigen in de tweede uitvoeringsfase heeft deelgenomen aan één van de uitgezette programma's. Dit is iets minder dan in de eerste uitvoeringsfase, waarschijnlijk doordat de groepen op de basisschool kleiner zijn geworden.

3. Het ontwikkelen en inzetten van preventieve programma's in HASW is uiteindelijk gelukt. Het nam veel meer tijd in beslag dan verwacht. Vrijwel alle programma's worden (ook) in HASW aangeboden (Thuis, Knooppunt, OBS Potmarge, Skiphus, afdelingen van Comenius). Achteraf had er volgens enkelen vooraf kritischer en uitvoeriger met organisaties gepraat moeten worden. Zo is de implementatie van 'Rots en Water' verkeerd ingeschat. Dit had misschien voorkomen kunnen worden. Het valt op het moment van het schrijven van dit rapport nog niet goed te zeggen of het bereik van de programma's vergroot is. Dat kan volgens de betrokkenen pas na een langere periode worden gemeten. In Leeuwarden blijkt dat de resultaten van de programma-evaluatie de CtC-participanten met de voeten op de grond zetten. Zo was het opvallend dat in de ene wijk veel meer mensen van een bepaald aanbod gebruik maken dan in een andere wijk. De tweede keer is er beter geregistreerd dan de eerste keer. Het verkrijgen van de data blijft echter een flinke klus. De meeste organisaties vullen het formulier in, echter niet alle. Als er een vervolg van CtC komt, is de kwaliteit van programma's volgens de betrokkenen één van de belangrijkste onderwerpen waar men mee bezig gaat en daarmee dus ook de optimalisering van de registratie. Gedacht wordt dat dit het draagvlak voor CtC zal doen toenemen.
4. Het aanbod van programma's in de domeinen Gezin, Kinderen & Jongeren en Wijk is na de tweede evaluatie nog steeds gering. Het programma 'Leefstijl in de vrije tijd' (Kinderen en Jongeren) is onlangs gestart en op het moment van het schrijven van dit rapport afgerond. In het domein Wijk is één van de twee aangeboden programma's ook daadwerkelijk van start gegaan (Weerbaarheidstraining). 'Waarden en normen in het jeugdwerk' is in 2006 ook gaan lopen. De meeste programma's worden uitgevoerd binnen het domein School (6), maar nieuwe effectieve programma's zijn volgens de geïnterviewden ook nauwelijks beschikbaar voor andere domeinen. Het aanbod is beter gespreid over de leeftijdscategorieën. Vooral voor de 0-4-jarigen is er nu meer aanbod en ook voor de groep 18+. Dat heeft volgens de geïnterviewden te maken met programma's als Schouders onder ouders, Peuters Inzicht, Leefstijl in de Vrije Tijd en Waarden en Normen in het Jeugdwerk.

5. In het preventieplan staat dat er aanvankelijk geen enkel aanbod aanwezig was op het gebied van de risicofactor 'Ouders die probleemgedrag bevorderen door hun houding'. Deze risicofactor wordt samen met 'maatschappelijke normen die probleemgedrag bevorderen' met het huidige aanbod nog te weinig bestreden, omdat het aanbod erop nog niet gestart is. Bovendien is het aanbod van programma's in deze richting erg gering. Met de in 2006 aangevangen programma's (Gezonde School en Genotmiddelen, Leefstijl in Vrije Tijd en Waarden en Normen in het Jeugdwerk) wordt verwacht dat hierin een kentering waarneembaar zal zijn.
6. Er is meer aanbod voor kinderen en jongeren zelf. Naast het aanbod voor 0-4-jarigen is er het aanbod op zes basisscholen, vormgegeven door de Gezonde School en Genotmiddelen.
7. Naarmate het CtC-proces vorderde, nam het commitment van de deelnemende organisaties aan CtC toe. De samenwerking en betrokkenheid tussen instellingen in HASW is volgens de geïnterviewden sterk verbeterd; er is meer orde in het preventieve aanbod gekomen en men weet elkaar makkelijker te vinden. Enkele voorbeelden: De Thuiszorg gaat nu de pedagogische ondersteuning van kinderopvang en peuterspeelzalen doen. Als CtC er niet was, was dit waarschijnlijk niet gebeurd. Schoolmaatschappelijk werk gaf aan weinig pedagogische ondersteuning te ontvangen; de GGD ging hiermee aan de slag. Er moet volgens de geïnterviewden echter wel gewaakt worden voor het voor laten gaan van het eigen belang. Eén respondent: 'Enerzijds is men met CtC gericht op een op samenwerking gerichte verstandhouding, anderzijds is men bezig met het binnenhalen en vasthouden van subsidie. Het is belangrijk om het tweede niet ten koste van het eerste te laten gaan. De maatschappelijke rol is het uitgangspunt en niet de portemonnee.' Instellingen worden zich bewust van andere instellingen en hun aanbod; er wordt meer en beter samengewerkt en door CtC kan voorkomen worden dat instellingen zich als bedrijven gaan profileren. De maatschappelijke relevantie moet volgens de geïnterviewden voorop staan.

Het lijkt er volgens de geïnterviewden op dat het aanbod meer is afgestemd op de vraag; er wordt beter geluisterd; voorheen werd er van alles bedacht en dan vervolgens verkeerd gepland omdat er niet goed naar de vraag werd gekeken. Wel denken de geïnterviewden dat het afstemmen op de vraag nog beter kan. De vraag van ouders zou volgens hen eigenlijk nog meer in beeld kunnen komen, bijvoorbeeld door aan te klampen bij huisbezoek eerstgeborene van de Thuiszorg of ander laagdrempelig aanbod.

c. Beleidsdoelstellingen

- Sluitende aanpak in de doorgaande ontwikkelingslijn
- Meer nadruk op preventie
- Betere invulling geven aan regiefunctie

(Jeugdagenda 2005-2008, Kadernota Jeugdbeleid 'Een kwestie van lef', 1998)

Resultaat

Er zijn geen indicatoren ontwikkeld om deze beleidsdoelstellingen te meten. Op basis van de resultaten kan het volgende gesteld worden:

- CtC zou op den duur kunnen bijdragen aan het bevorderen van een sluitende aanpak in de doorgaande ontwikkelingslijn. In Leeuwarden is men van plan om, als CtC vervolgd wordt, meer te investeren in de koppeling tussen het preventieve en het curatieve aanbod. Enkele geïnterviewden vinden dat als je daadwerkelijk een sluitende aanpak wilt creëren, er vanuit de gemeente voor een langere termijn geld voor CtC beschikbaar moet zijn: 'De gemeente verdeelt de geoormerkte middelen en bewaakt de voortgang. De instellingen maken een heldere visie op preventie en gaan aan de slag; de lange termijngedachte moet gedeeld worden. In stellingen moeten bereid zijn oud aanbod af te breken en iets nieuws te creëren. De signaleringsfunctie koppelen aan aanbod is hierin erg belangrijk.'
- Door CtC is er meer aandacht gekomen voor het preventieve aanbod in HASW.
- Het algemene besef is dat CtC een goed regie-instrument is. Het aantal overlegstructuren in HASW is volgens de geïnterviewden door CtC aanzienlijk minder geworden. De regie is daardoor verbeterd. Meerwaarde is dat CtC een rationalisering van het preventief jeugdbeleid heeft gebracht; een instrument dat stedelijk ingezet kan worden om tussen wijken te kunnen discrimineren. Elementen uit CtC kunnen worden gebruikt voor andere gebiedsgerichte benaderingen in Leeuwarden. Zo is men in Leeuwarden met een vernieuwend sociaal programma bezig met betrekking tot de veiligheid in de Vrijheidswijk. Mogelijk kan CtC hier als onderlegger voor gebruikt worden. De geïnterviewden vinden bovendien de koppeling met de WMO erg aantrekkelijk: organisaties moeten laten zien dat ze kwaliteit leveren; in welke mate en voor welke prijs. CtC kan hier een grote rol in vervullen, in het bijzonder door het bevorderen van het registreren.

De meningen zijn verdeeld of de gemeente CtC vast moet blijven houden of dat CtC als zelfstandig regie-instrument verder kan gaan. Voorstanders van een gemeentelijke inbedding vinden vooral de betrokkenheid van de gemeente bij de verdeling van de financiële middelen cruciaal; de gemeente heeft immers het overzicht over

allerhande geldstromen (WMO, opvoedingsondersteuning) en kan dan ook het beste bepalen hoe het geld gericht ingezet kan worden. Ook het tegengaan van overlap in aanbod is iets waar de gemeente een grote sturende rol in zou moeten spelen omdat belangenverstrengeling anders zou kunnen overheersen.

Tegenstanders vinden dat je van de gemeente niet kunt verwachten te blijven investeren. Geopperd idee is om al tijdig een bewust gestuurd implementatievoorbereidingsproces in de CtC-methodiek in te bouwen. Dit is nu niet gebeurd en daardoor hangt het heel erg van personen af of CtC blijft voortbestaan als besloten wordt tot non-continueren. Een andere manier van faciliteren is een optie: de gemeente zelf de analyse laten doen en als het wijkprofiel ontwikkeld is, volgens het CtC-model aan de slag gaan.

d. Hoofddoelstellingen

- Terugdringen van problemen bij jeugdigen
- Bevorderen van gezond gedrag van jeugdigen
- Terugbrengen tot Leeuwarder gemiddelden

Voor de lange termijn geldt dat 'Ieder kind voldoende kansen krijgt om op te groeien tot een volwassene die zelfredzaam is'. Lange termijn doelstellingen (missie):

1. Ieder kind groeit op in een woon- en leefomgeving waar hij of zij zich veilig voelt. Een omgeving waarin respect en begrip voor elkaar de normaalste zaak van de wereld zijn. Misbruik van alcohol, drugs en tabak is vrijwel niet aan de orde. Wie problemen heeft krijgt hulp op maat. Het sluitende zorgnetwerk staat daarvoor garant.
2. Ieder kind heeft recht op goed onderwijs en een adequate vakopleiding, afgestemd op zijn of haar capaciteiten. De doorgaande ontwikkelingslijn is gegarandeerd. Hij of zij verlaat de schoolbanken met een startkwalificatie die hem of haar een goede kans op betaald werk geeft.
3. Ieder kind groeit op in een wijk waarin zelfbewuste bewoners en de organisaties die hen ondersteunen verantwoordelijkheid willen en kunnen nemen voor zichzelf en hun omgeving. Sociale controle vergroot de onderlinge betrokkenheid van burgers (preventieplan, 2005).

Resultaat

Deze doelen zijn meer als missies geformuleerd.

5.6 Uitvoering Preventieplan

Van de 14 preventieprogramma's waren er in de eerste uitvoeringsperiode negen in uitvoering. Eén programma (Schouders onder Ouders) is in de tweede uitvoeringsperiode van start gegaan, vier programma's (Peuters Inzicht, Waarden en Normen in het jeugdwerk, Gezonde School en Genotmiddelen en Leefstijl in de vrije tijd) in de eerste maanden van 2006.

Het gaat in totaal om acht bestaande en zeven nieuwe programma's. In totaal gaat het om vijf programma's uit de CtC-gids. Vijf programma's worden gefinancierd vanuit de gelden voor het Grotestedenbeleid. Het betreft Schouders onder Ouders, Peuters Inzicht, Gezonde School en Genotmiddelen, Leefstijl in de Vrije Tijd en Waarden en Normen in het jeugdwerk. De introductie van de lessen uit de Gezonde School en Genotmiddelen in het programma Leefstijl wordt gefinancierd door Verslavingszorg Noord-Nederland. De overige - merendeels bestaande - programma's worden al uit andere bronnen gefinancierd. Per programma is er een programma-planning gemaakt waarin allerlei gegevens qua uitvoering in opgenomen zijn. Halfjaarlijkse wordt de output van de programma's gemeten en verwoord in een programmarapportage. De eerste programmarapportage besloeg de periode 1 januari tot 1 juli 2005. De tweede de periode 1 juli tot en met 31 december 2005.

In de tabel staat een overzicht van de programma's in Leeuwarden. Weergegeven is wanneer een programma is gestart. Hiermee wordt de daadwerkelijke uitvoering van het programma bedoeld. Daaraan zijn doorgaans vele activiteiten vooraf gegaan: training, subsidiëring, scholing, materiaal vergaren. Zo zijn dergelijke voorbereidingen al vanaf maart 2005 getroffen voor Peuters Inzicht, Leefstijl in de Vrije tijd en Waarden en Normen in het jeugdwerk.

Tabel 5.1 Uitvoering Programma's Leeuwarden-HASW

DOMEINEN	PROGRAMMA'S	In uitvoering voor start CtC	³¹ Opgestart jan-juli 2005	Opgestart juli-dec 2005	Opgestart jan.-apr 2006	In CtC gids
GEZIN	Schouders onder Ouders (Thuiszorg)	—	—	X	n.v.t.	—
	Peuters Inzicht ³² (Thuiszorg)	—	—	—	X	—
	Opstap (uit CtC-domein gezin) (HWL)	X	X	n.v.t.	n.v.t.	X
	Opstapje (uit CtC-domein gezin) (HWL)	X	X	n.v.t.	n.v.t.	X
SCHOOL	Geletterdheid (VVE) (OBS Potmarge & HWL)	X	X	n.v.t.	n.v.t.	—
	Leefstijl (Comenius en Piter Jelles College) ³³	X	X	n.v.t.	n.v.t.	X
	Module Gezonde school- en genotmiddelen ³⁴ (Verslavingszorg)	—	—	—	X	X
	Loop niet mee (Politie)	X	X	n.v.t.	n.v.t.	—
	Rots en water ³⁵ (Piter Jelles College)	X	X	—	—	—
	Mooi zo blijf bij jezelf (Manus Branding Stichting)	X	X	n.v.t.	n.v.t.	—
	Weerbaarheidstraining in het basisonderwijs (WIBO) (SWL)	X	X	n.v.t.	n.v.t.	—

- ³¹ De eerste uitvoeringsfase in Leeuwarden loopt van 1 januari 2005 tot 1 juli 2005. De tweede van 1 juli tot en met 31 december 2005. In de vierde kolom wordt aangegeven welke programma's er dit jaar van start zijn gegaan.
- ³² Dit programma kon niet eerder worden opgestart omdat de upgrade van een verouderd programma door het NIZW, niet op tijd was. In 2006 zijn er twee cursussen gestart en gaat er wellicht nog een derde komen.
- ³³ Eén vestiging van het Piter Jelles College (Aldlân) heeft besloten om dit programma niet meer integraal uit te voeren, maar in een eigen vorm aan te bieden. Positief hiervan is dat het programma daadwerkelijk bij de doelgroep komt. Aan de andere kant is het moeilijker om effecten te monitoren. Op een andere vestiging van het Piter Jelles College (Nylân) wordt overwogen om elementen uit Leefstijl aan te bieden via of in samenwerking met een jongerenwerker.
- ³⁴ In de tweede helft van 2005 zijn alle basisscholen in HASW bezocht om hen te interesseren voor de 'Gezonde School en Genotmiddelen'.
- ³⁵ Opvallend is dat dit programma alleen binnen het speciaal onderwijs op het Piter Jelles College wordt aangeboden; dit programma bereikt daarmee een minimaal aantal jongeren uit het CtC-gebied.

DOMEINEN	PROGRAMMA'S	In uitvoering vóór start CtC	³¹ Opgestart jan-juli 2005	Opgestart juli-dec 2005	Opgestart jan.-apr 2006	In CtC gids
KINDEREN EN JONGEREN	Leefstijl in de vrije tijd ³⁶ (HWL)	—	—	—	X	—
WIJK	Weerbaarheidstraining (SWL)	X	X	n.v.t.	n.v.t.	—
BESCHER- MENDE FACTOR	Waarden en normen in het jeugdwerk ³⁷ (HWL)	—	—	—	X	X
Gezonde opvattingen en duidelijke normen	Alle programma's behalve schouders onder ouders, Peuters in zicht, Rots en water, geletterd- heid					

Tabel 5.2 *Overzicht programma's en risicofactoren Leeuwarden-HASW*

Risicofactor	Programma
Leerachterstanden	Opstap/Opstapje/Geletterdheid
Ouders die probleemgedrag bevorderen door hun houding	Schouders onder Ouders/Peuters in Zicht
Houding die probleemgedrag bevordert	Loop niet mee/ Mooi zo, blijf bij jezelf/ Rots en Water/Wibo/ Leefstijl in de vrije tijd/Weerbaarheidstraining/Gezonde School en Genotmiddelen
Vroeg begin van probleemgedrag	Loop niet mee/ Mooi zo, blijf bij jezelf/ Leefstijl in de vrije tijd/Gezonde School en Genotmiddelen
Maatschappelijke normen die probleemgedrag veroorzaken	Loop niet mee/ Weerbaarheidstraining/ Waarden en Normen in het Jeugdwerk

³⁶ Dit programma startte in 2006. In 2005 vroeg de werving meer tijd dan was ingeschat en leverde deze te weinig respons op. Eind 2005 is er een nieuwe wervingscampagne gestart, dit keer wel succesvol.

³⁷ Idem. Nu is er zelfs sprake van een overschrijving.

5.7 Registratie en Monitoring

In onderstaande tabellen worden de resultaten van de eerste en tweede programmarapportages weergegeven. Deze cijfers zijn afkomstig van de rapportages van de gemeente Leeuwarden. Alleen geregistreeerde cijfers zijn weergegeven, daarom komen sommige optellingen uit verschillende tabellen niet overeen. Van twee programma's zijn beide keren geen registratieformulieren binnengekomen. Het gaat om 'Rots en Water' (Piter Jelles College) en 'Loop niet mee' (Politie). Deze zijn dan ook niet in de programmarapportages meegenomen. Met onderstaande cijfers kan dan ook slechts een indicatie van het totale bereik van CtC worden verkregen.

Tabel 5.3 Bereik CtC Leeuwarden-HASW

Programma	Aantal deelnemers 1 ^e uitvoeringsperiode	Uit HASW	Aantal deelnemers 2 ^e uitvoeringsperiode	Uit HASW
Opstapje	27	10	28	8
Opstap	27	7	28	9
Geletterdheid	90	90	63	63
Mooi zo, blijf bij jezelf	76	76	57	53
Weerbaarheid in het basis onderwijs	22	22	19	16
Weerbaarheids-training	10	7	15	10
Leefstijl	358	48	AOC: 200 Comenius: 58 Aldlân: 475	5 22 46
Schouders Onder Ouders	--	--	3	3
Rots en Water	--	--	--	--
Loop niet mee	--	--	20	17
Totaal	610	260	959	252

Tabel 5.4 Etniciteit CtC Leeuwarden-HASW

Periode	Allochtoon	Autochtoon
1 ^e uitvoeringsperiode	51	161
2 ^e uitvoeringsperiode	35	217

Tabel 5.5 Leeftijd CtC Leeuwarden-HASW

Periode	0-4	5-12	13-21	22-55	56-100
1 ^e uitvoeringsperiode	37	168	55	0	0
2 ^e uitvoeringsperiode	8	196	46	1	0

Tabel 5.6 Spreiding wijken CtC Leeuwarden-HASW (alleen over 2^e uitvoeringsperiode bekend)

Wijk	Totaal deelnemers	Totaal 0-19-jarigen	Bereik 0-19-jarigen
Achter de Hoven	104	459	22,7%
Schepenbuurt	25	192	13,0%
Wielenpolle	29	136	21,3%
Huizum Oost en West	92	1926	4,8%
Totaal	250	2713	9,2%

Tabel 5.7 Geslacht CtC Leeuwarden-HASW (alleen uitgesplitst naar wijk over 2^e uitvoeringsperiode)

Wijk	Totaal	Vrouw	Man
Achter de Hoven	104	54	50
Schepenbuurt	24	15	9
Wielenpolle	26	17	9
Huizum Oost en West	100	44	56
Totaal	254	130	124

Tabel 5.8 Domeinbereik CtC Leeuwarden-HASW

Domein	1 ^e uitvoeringsperiode	2 ^e uitvoeringsperiode
Gezin	17	20
School	236	217
Kinderen en Jongeren	0	0
Wijk	7	15
Totaal	260	252

Tabel 5.9 Bereik Risicofactoren Leeuwarden-HASW

	1 ^e uitvoeringsperiode	2 ^e uitvoeringsperiode
Leerachterstanden	107	80
Ouders die probleemgedrag bevorderen door houding	0	3
Houding die probleemgedrag bevordert	153	131
Vroeg begin van probleemgedrag	124	173
Maatschappelijke normen die probleemgedrag bevorderen	7	35
Totaal ³⁸	391	422

³⁸ De totaal behaalde scores zijn hoger dan het totaal aantal deelnemers omdat een aantal programma's gericht zijn op meerdere risicofactoren.

Tabel 5.10 Bereik Beschermende factoren Leeuwarden-HASW³⁹

	1 ^e uitvoeringsperiode	2 ^e uitvoeringsperiode
Gezonde opvattingen/ duidelijke normen	163	206

- In de eerste periode deden 610 deelnemers mee aan de gemonitorde programma's, in de tweede periode 959. Dit is een flinke stijging. Vooral het programma Leefstijl levert veel deelnemers omdat dit programma met ingang van het schooljaar 2005 is opgenomen in het curriculum van de onderbouw van de grootste scholengemeenschap in Leeuwarden. Deze school kent relatief meer deelnemers uit de HASW-wijken dan de andere scholengemeenschappen. In totaal zijn in de tweede periode 252 deelnemers uit HASW bereikt, in de eerste periode was dit 260. Dit is gedeeltelijk een gevolg van de klassengrootte van de deelnemende school; de deelnemende groepen op basisschool de Potmarge zijn dit schooljaar kleiner in aantal dan de deelnemende groepen van het vorige schooljaar.
- Binnen HASW ligt het percentage allochtone inwoners op 21,1%. Van de deelnemers aan CtC-programma's is in de tweede uitvoeringsperiode het aantal allochtone deelnemers verminderd naar 13,8%. Er worden dus minder allochtone inwoners bereikt dan op basis van het aantal inwoners verwacht zou mogen worden.
- Van het totaal aantal kinderen en jongeren in HASW werd in de tweede periode ruim 9,2% van de 0 t/m 18 jarige kinderen en jongeren bereikt. In absolute aantallen gaat het om 250 deelnemers uit de leeftijdsgroep 0-20 jaar op een totaal aantal inwoners in de HASW-wijken van 2713 personen. Dit is minder dan in de eerste periode, toen was het 10%. Dit is wederom gedeeltelijk een gevolg van de klassengrootte van de deelnemende school; de deelnemende groepen op basisschool de Potmarge zijn dit schooljaar kleiner in aantal dan de deelnemende groepen van het vorige schooljaar.
- De wijken Huizum West en Oost blijven achter bij de andere wijken. Omdat er bij de eerste monitoring nog niet geregistreerd is naar wijk, worden deze cijfers als 0-meting beschouwd. Aangezien er nieuwe programma's ingezet worden in Huizum West zal uit de volgende monitoring moeten blijken of het bereik onder 0-19-jarigen ook daadwerkelijk is toegenomen.
- In HASW is de man-vrouw verdeling 49 en 51%.
- Het aanbod van programma's in de domeinen Gezin, Kinderen & Jongeren en Wijk is na de tweede monitoring nog steeds gering.

³⁹ Totalen zijn lager dan het aantal deelnemers omdat niet elk aangeboden programma op deze factor scoort.

Onlangs is Leefstijl in de vrije tijd (Kinderen en Jongeren) van start gegaan. In het domein Wijk is één van de twee aangeboden programma's ook daadwerkelijk van start gegaan (Weerbaarheidstraining). Waarden en normen in het jeugdwerk is in 2006 gaan lopen. De meeste programma's worden uitgevoerd binnen het domein school (6), maar nieuwe effectieve programma's zijn ook nauwelijks beschikbaar voor andere domeinen.

- De risicofactoren 'houding van ouders die probleemgedrag bevordert' en 'maatschappelijke normen die probleemgedrag bevorderen worden met het huidige aanbod nog te weinig bestreden. Met de in 2006 opgestarte programma's (Gezonde School en Genotmiddelen, Leefstijl in Vrije Tijd en Waarden en Normen in het Jeugdwerk) wordt verwacht dat hierin een kentering waarneembaar zal zijn. Het lagere bereik op Leerachterstanden is waarschijnlijk te verklaren uit de kleinere groepsgroottes op de basisschool waar het wordt uitgevoerd.
- Qua evaluatie is het opvallend dat het bij de meeste aanbieders van programma's normaliter bij tevredenheidsonderzoekjes blijft. Enkele aanbieders van programma's zijn wel bezig met evaluatieonderzoek. De registratie van de gegevens voor de programmarapportages wordt snel en goed geleverd. Evaluatie is volgens de geïnterviewden echter een ander verhaal; het is de vraag of dit op het niveau van uitvoering van ieder programma moet worden gedaan of dat dit meer iets is voor wetenschappelijk, landelijk onderzoek zoals onder andere het NIZW dat doet.
- Opvallend is dat de organisaties die ingevulde registratieformulieren hebben toegezonden allen onderschrijven de beoogde programmadoelstellingen te hebben bereikt, afgaande op hun eigen gevoel/meningen, maar niet gestaafd op enige vorm van evaluatie.
- De afstemming met andere CtC-programma's laat (nog) te wensen over: dit is bij vrijwel geen enkele programma het geval. Wel wordt er soms afgestemd met niet-CtC programma's.

5.8 Ervaren knelpunten CtC-proces⁴⁰

- Bij het opstellen van het wijkprofiel: moeilijkheid dan wel onmogelijkheid om gegevens op wijkniveau te verkrijgen.
- Bij het uitvoeren van het preventieplan: programmabehoud (belangenverstrengeling). Bovendien kosten de voorbereiding, de werving en het inbedden van het programma meer tijd dan

⁴⁰ Bron: interviews met projectleider, enkele leden preventieteam en enkele leden stuurgroep, internetenquête preventieteamleden en digitale vragenlijst projectleider, coach en NIZW.

verwacht. Vooral de werving van deelnemers is onderschat. Al met al duurde het een jaar voordat de programma's gingen lopen, ondanks het optimaal benutten van de randvoorwaarden.

- Tijdsgebrek deelnemende organisaties, prioriteitgebrek bepaalde organisaties.
- De ontwikkeling van een evaluatieformulier/monitoringinstrument. In Leeuwarden is hier flink in geïnvesteerd, het wordt betreurd dat er geen algemeen landelijk formulier voorhanden is, dat dit niet standaard in de CtC-strategie is opgenomen (zoals de scholierenenquête).
- Scholierenonderzoek. Bij de eerste meting waren scholen onderzoeksmoe, één school participeerde niet. Bovendien moest er een selectie zijn van degenen die wel en degenen die niet in Leeuwarden woonachtig zijn. Bij de effectmeting wilden de scholen niet meer meedoen en is er besloten tot een deels onvergelykbare digitale huis aan huis vragenlijst. Ook is men niet tevreden over de inhoud van de scholierenenquête: er staan moeilijke en overbodige vragen in.
- Exclusieve opname programma's CtC-gids in preventieplan en beperking tot uitvoering programma's in smal CtC-gebied.
- CtC is moeilijk te verkopen, vooral in de beginfase van CtC. Dit heeft ermee te maken dat het een langetermijnaanpak betreft.
- Er is weinig communicatie tussen stuurgroep en preventieteam. Dit is volgens de betrokkenen een punt van aandacht voor als er een vervolg aan CtC wordt gegeven.
- Er is weinig animo voor een verbeterslag in de kwaliteit van het aanbod. Het is volgens de betrokkenen lastig dat er in Nederland weinig traditie is op het gebied van evaluatieprogramma's. Er wordt weinig evaluatieonderzoek gedaan.
- Onzekerheid over CtC op de lange termijn.

Geraadpleegde documenten

Aalst, M. van & Dijk, B. van. (2004). *Scholierenonderzoek Communities that Care. Nulmeting Leeuwarden*. Amsterdam: DSP-groep.

Aalst, M. & W. Roorda (2006). *Scholierenonderzoek Communities that Care. Leeuwarden 2006*. Amsterdam: DSP-groep.

Bruining, J. (2006). *Tweede programmarapportage Communities that Care. Periode 01-07-05 t/m 31-12-05*. Leeuwarden: gemeente Leeuwarden.

Gemeente Leeuwarden. *CtC-PR-plan Leeuwarden*.

Gemeente Leeuwarden (2004). *Jeugdagenda 2005-2008*.

Gemeente Leeuwarden (1998). *Een kwestie van lef. Kadernota Jeugdbeleid*.

Gemeente Leeuwarden (2004). *Nieuwsbrief. Wat is 'Communities that Care'? November 2004*.

Gemeente Leeuwarden (2005). *GBA-gegevens*.

Iping, M. (2004). *Communicatieplan Communities that Care. 29 juli 2004*.

Kansen voor jongeren in Huizum West, Huizum Oost, Achter de Hoven, Schepenbuurt, Wielenpolle. Wijkprofiel en preventieplan. Communities that Care Leeuwarden. Februari 2005.

Projectrapportage Leeuwarden.

Seintra, M. (2005). *Eerste programmarapportage Communities that Care. Periode 01-01-05 t/m 01-07-05*. Leeuwarden: Thorbecke Academie.

Geïnterviewd

Dhr. B. Kroes, projectleider CtC, Gemeente Leeuwarden, Dienst Welzijn, Sector Jeugd & Onderwijs.

Drie leden preventieteam en drie leden stuurgroep.

Colofon

opdrachtgever

auteurs

met medewerking van

omslag

foto omslag

basisontwerp binnenwerk

opmaak

uitgave

Ministerie van Justitie

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Dr. M. Steketee, drs. D.J. Mak, drs. A. Huygen

Drs. G. Doğan

Grafitall, Valkenswaard

© Peter Hilz/Hollandse Hoogte

Gerda Mulder BNO, Oosterbeek

Drukkerij Regeer, Dongen

Verwey-Jonker Instituut

Kromme Nieuwegracht 6

3512 HG Utrecht

telefoon 030-2300799

telefax 030-2300683

e-mail secr@verwey-jonker.nl

website www.verwey-jonker.nl

De publicatie

De publicatie kan gedownload en/of besteld worden via onze website:

<http://www.verwey-jonker.nl>.

Behalve via deze site kunt u producten bestellen door te mailen naar verwey-jonker@adrepak.nl of faxen naar 070-359 07 01, onder vermelding van de titel van de publicatie, uw naam, factuuradres en afleveradres.

ISBN-10: 90-5830-229-6

ISBN-13: 978-90-5830-229-8

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2006

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.

Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute.

Partial reproduction is allowed, on condition that the source is mentioned.

Communities that Care in de praktijk

Communities that Care (CtC) is een van oorsprong Amerikaanse aanpak voor de ontwikkeling van systematisch preventief jeugdbeleid. CtC richt zich op het voorkomen van probleemgedrag bij kinderen en jongeren van nul tot achttien jaar. Aan de aanpak ligt een analyse ten grondslag van risico- en beschermende factoren die hierbij een rol spelen. Eind 1998 werd CtC in Nederland geïntroduceerd. Het Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn (NIZW) heeft het Amerikaanse programma toepasbaar gemaakt voor de Nederlandse situatie. Sinds 1999 kent Nederland drie CtC-pilots: Amsterdam-Noord, Rotterdam Oude Noorden en Zwolle-Zuid. Twee jaar later kwamen Almere-Buiten en Leeuwarden-HASW. Inmiddels is ook in Zuid-Holland een aantal gemeenten met CtC aan de slag gegaan. Het Verwey-Jonker Instituut heeft op verzoek van de ministeries van VWS en Justitie een proces- en effectevaluatie uitgevoerd naar CtC in vijf gemeenten. In het apart uitgegeven boek *Opgroeien in veilige wijken. Communities that Care als instrument voor lokaal preventief jeugd-beleid* zijn de bevindingen uitgebreid beschreven. Ook zijn conclusies getrokken over de bruikbaarheid van de aanpak voor de lange termijn. *Communities that Care in de praktijk* bevat de locatiespecifieke beschrijvingen van Communities that Care in vijf steden of (deel)gemeenten. Deze uitgave biedt inzicht in de verschillende manieren waarop Communities that Care in de praktijk gestalte krijgt.

